

Prazgodovinsko grobišče na Pristavi na Bledu. Raziskave v letih 1975–1978

Prehistoric cemetery at Pristava in Bled. Archaeological investigations in 1975–1978

Polona BITENC

Izvleček

V prispevku so predstavljeni izsledki raziskav grobišča na Pristavi na Bledu v letih 1975–1978. Izkopavanja so zajela severni del nekropole, odkritih je bilo 33 železnodobnih grobov, 32 žganih in en skeletni, ter eno sežigališče. Način pokopa, pridatki iz grobov in raztresene najdbe dopolnjujejo sliko, ki so jo dala izkopavanja nekropole v letih 1948–1951. Grobišče je bilo v uporabi okrog 200 let v začetku starejše železne dobe. Lončenina in kovinske najdbe izpričujejo stike takratnih blejskih prebivalcev s sočasnimi skupnostmi na območjih Posočja, osrednje Slovenije, Koroške in Štajerske.

Ključne besede: Gorenjska; starejša železna doba; grobišča

Abstract

The excavations conducted in 1975–1978 at Pristava in Bled explored the northern part of the cemetery that had already been excavated in 1948–1951. The northern part yielded 33 Iron Age burials, of which 32 were cremations and one an inhumation, as well as a pyre site. The burial rite, grave goods and stray finds shed further light on the cemetery and show that it was in use for approximately two centuries in the initial part of the Early Iron Age. The pottery and the metal finds also reveal contacts that the inhabitants of the Bled area had with contemporary communities in the regions of Posočje, central Slovenia, Carinthia and Styria.

Keywords: Gorenjska; Early Iron Age; cemeteries

V letih 1948, 1949 in 1951 je Narodni muzej iz Ljubljane pod vodstvom Jožeta Kastelica izvedel sistematična izkopavanja na prazgodovinski in zgodnj srednjeveški nekropoli na Pristavi pod blejskim gradom (*sl. 1*). Odkritih je bilo 318 skeletnih poznoantičnih in zgodnj srednjeveških¹ ter 52 žganih prazgodovinskih grobov. Za prazgodovinski del grobišča je bil odgovoren Stane Gabrovec,

ki je tudi objavil zgodovino raziskav in rezultate izkopavanj.² V letih 1975, 1976 in 1978 je Oddelek za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani nadaljeval raziskave. Prispevek obravnava tedaj odkrite prazgodovinske grobove (številke 53–85) in posamezne prazgodovinske najdbe (*sl. 2, 3*).

Izkopavanja je vodil Timotej Knific, v letih 1975 in 1976 je sodelovala tudi Biba Teržan, ki je vodila

¹ Kastelic 1960; Kastelic, Škerlj 1950.

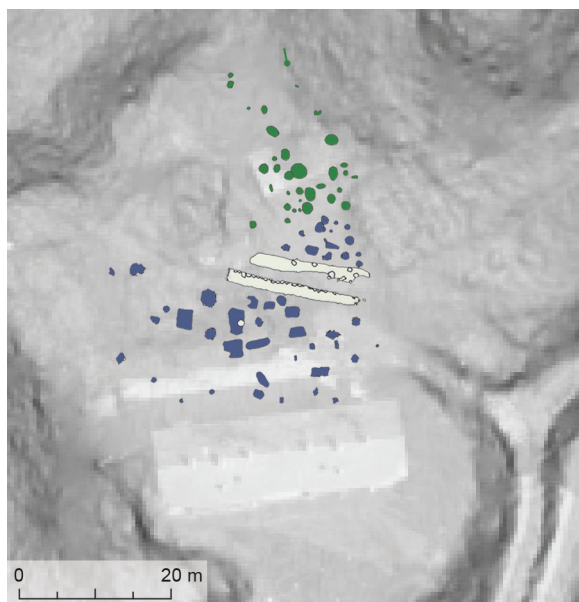
² Gabrovec 1960a.

Sl. 1: Pogled na severno obalo Blejskega jezera z okolico leta 1999. Območje Pristave je označeno s puščico.

Fig. 1: Northern shore of Lake Bled with the surrounding area in 1999. The location of Pristava is marked with an arrow.

dnevnik izkopavanj za prazgodovinske grobove v letu 1975.³ Leta 1975 so raziskali 6 kvadratov velikosti 4×4 m, severno od roba izkopa iz leta 1951 (sl. 3: kv. 4–9). Odkritih je bilo 11 žganih grobov (številke 53–63). V poročilu za to leto je navedenih 12 raziskanih prazgodovinskih grobov, a se je pozneje izkazalo, da sta lisi, označeni s številkami ŽG 6 in ŽG 7, en sam grob, zdaj grob 58. V letu 1976 so raziskali 11 kvadratov (sl. 3: kv. 1–3, 16, 17, 19, 20, 22–25) in dela kvadratov 6 in 9, ki leto prej še nista bila raziskana. Odkritih je bilo 17 žganih grobov in sežigališče (številke 64–81).⁴ Leta 1978 so raziskali še 12 kvadratov, v devetih so bili izkopani prazgodovinski grobovi ali raztresene prazgodovinske najdbe (sl. 3: kv. 10–15, 26, 28, 29, 33–35). Odkriti so bili 4 žgani grobovi (številke 82–85) in skeletni grob (št. 348), v katerem je bila na roki pokojnika odkrita drobno narebrena mladohalštatska bronasta zapestnica. Izkopani sta bili tudi sondi na robu grobišča,⁵ ki

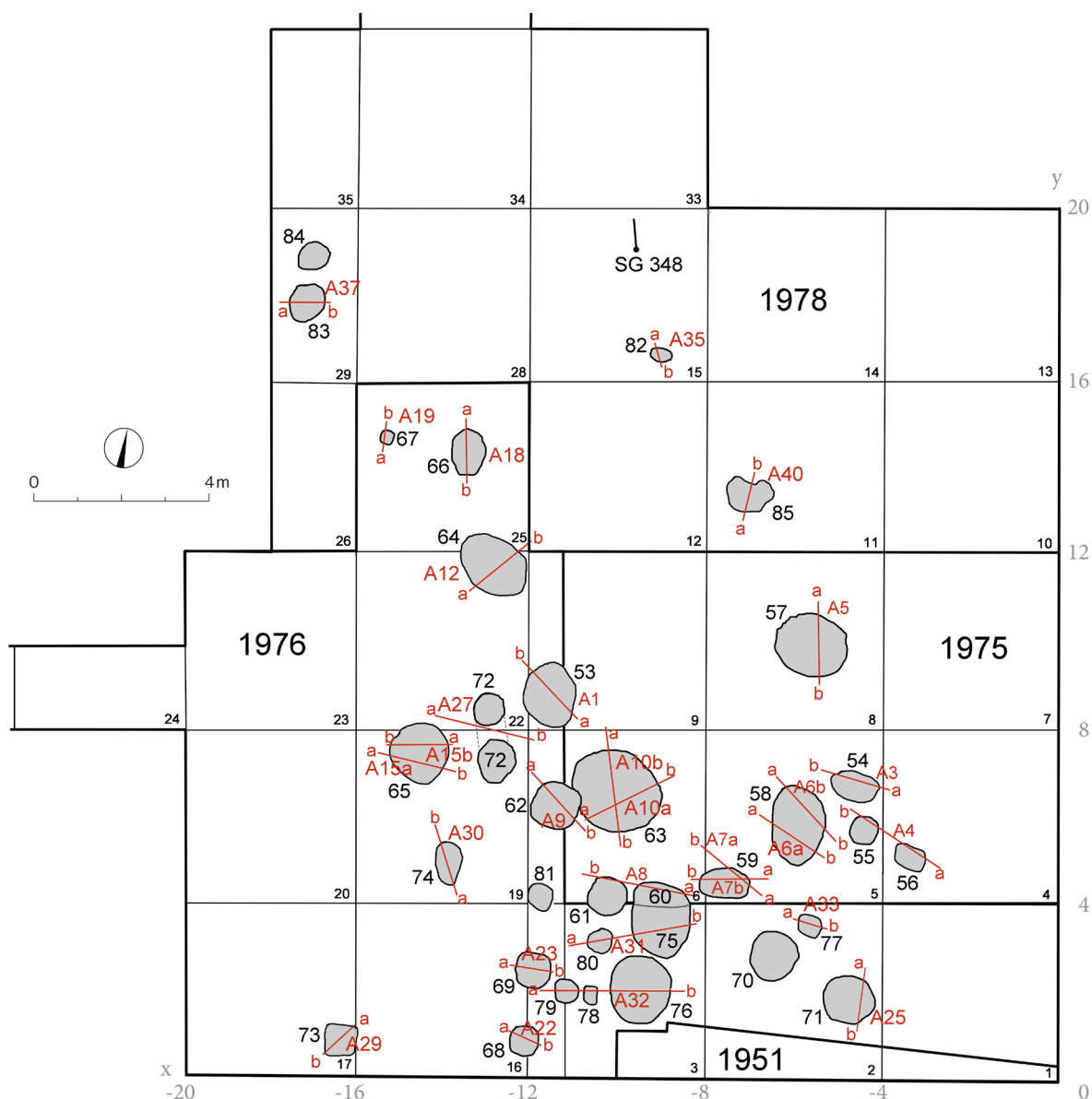
Sl. 2: Pristava na Bledu. Območje prazgodovinskega grobišča: raziskano v letih 1949–1951 (modro), 1975–1978 (zeleno) in območje kamnitega suhega zidu (belo). (Podlaga: lidar©ARSO)

Fig. 2: Pristava in Bled. The areas of the prehistoric cemetery investigated in 1949–1951 (blue) and 1975–1978 (green), as well as remains of drystone constructions (white). (Base map: lidar©ARSO)

³ Knific 1977.

⁴ Knific 1979.

⁵ Sonda 2 in 3; Pleterski 2008, priloga 1.

Sl. 3: Pristava na Bledu. Načrt prazgodovinskega dela grobišča, raziskanega v letih 1975–1978. Risbe označenih profilov grobov so dostopne prek povezave http://iza.zrc-sazu.si/pdf/razno/Bitenc_terenske_risbe_AV74_2023.pdf

Fig. 3: Pristava in Bled. Plan of the prehistoric cemetery investigated in 1975–1978. The section drawings of individuals graves are available at http://iza.zrc-sazu.si/pdf/razno/Bitenc_terenske_risbe_AV74_2023.pdf

sta dali negativne rezultate, tako da je bila z njima verjetno določena tudi meja grobišča.⁶

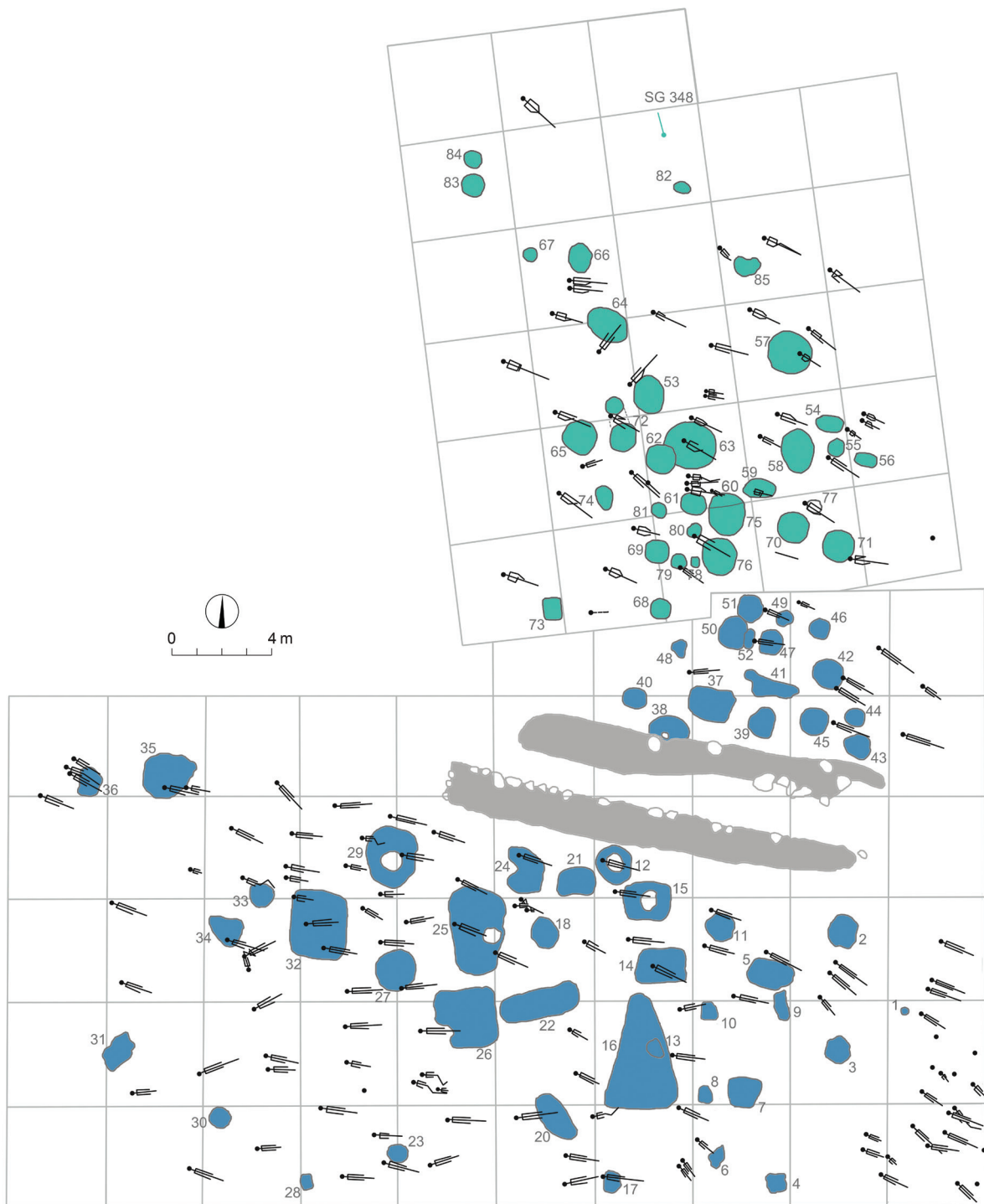
Na območju prazgodovinskega grobišča je pozneje nastala poznoantična in zgodnesrednjeveška nekropola, ki je zasedla nekoliko večjo površino, številni žgani grobovi so bili poškodovani ob kopanju grobnih jam za skeletne pokope (sl. 4; 5). Drugi vzrok za razmeroma slabo ohranjenost je bilo

verjetno tudi pogosto ne preveč skrbno vkopavanje v plitvo zemljeno plast na nagnjenem zemljišču.⁷

Na nekropoli na Pristavi je bilo z raziskavami v letih 1948–1951 in 1975–1978 odkritih 83 prazgodovinskih objektov, večinoma planih žganih grobov, ki so bili razporejeni na približno 920 m² veliki površini. Razlika med dejanskim številom in oštevilčenjem grobov (zadnji prazgodovinski

⁶ Poročila o raziskovalni nalogi za leta 1975, 1976 in 1978, Arhiv AO NMS št. 593.

⁷ Gabrovec 1960a, 17, 18.

Sl. 4: Pristava na Bledu. Načrt prazgodovinskega grobišča: raziskano v letih 1948–1951 (modro), 1975–1978 (zeleno) in območje kamnitega suhega zidu (sivo) ter poznoantični in zgodnesrednjeveški skeletni grobovi, ki so bili vkopani na tem območju (črno).

Fig. 4: Pristava in Bled. Plan of the prehistoric cemetery investigated in 1948–1951 (blue) and 1975–1978 (green) with marked drystone wall/constructions (grey) and Late Antique-early medieval inhumations (black).

grob ima številko 85) je nastala, ker je eno od obeh kulturnih mest označeno z dvema številka (Ž 13

in Ž 16) in ker se je po izkopavanjih izkazalo, da je objekt, označen kot Ž 19, zgodnesrednjeveški.⁸

⁸ Gabrovec 1960a, 22, 24, 37.

Sl. 5: Pristava na Bledu, skeletni grob 329, delno vkopan v žgani grob 57, pogled s SZ.

Fig. 5: Pristava in Bled, inhumation Grave 329 partly dug into cremation Grave 57, view from the northwest.

NAČIN POKOPA

Prazgodovinski grobovi, odkriti v letih 1975–1978, so bili žgani in plani, tako kot grobovi, izkopani v letih 1948–1951. Izjema je skeletni grob 348, ki se je od drugih skeletnih (zgodnesrednjeveških) grobov razlikoval po smeri pokopa, pokojnik pa je imel na roki mladohalštatsko bronasto zapestnico (sl. 6). Razmeroma slaba ohranjenost grobov v določeni meri povzroča težave pri določanju načina pokopa. Grobne jame so se med seboj po velikosti, obliki, pa tudi po skrbnosti vkopavanja precej razlikovale. Stene jam so bile poševne ali navpične. V tlorisu je bil grob viden kot lisa ovalne, okrogle, pravokotne, pa tudi nepravilne oblike, lise so imele v tlorisu premer od 0,3 m do 2 m.

Gabrovec je prazgodovinske objekte na Pristavi razdelil na 6 tipov grobov, ustrine in kulturna mesta.⁹ Prevzela sem njegovo delitev (sl. 7), izračunani odstotki se nanašajo na celotno prazgodovinsko grobišče.

1 – grob z žaro in kamnito oblogo: 17 grobov (20,4 %); vsi so bili odkriti v letih 1948–1951;

Sl. 6: Pristava na Bledu, skeletni grob 348 z bronasto zapestnico.

Fig. 6: Pristava in Bled, inhumation Grave 348 with a bronze bracelet.

2 – grob s kamnito oblogo in brez žare: 7 grobov (8,5 %); vsi so bili odkriti v letih 1948–1951;

3 – grob z žaro brez kamnite obloge: 7 grobov (8,5 %); 5 grobov iz let 1948–1951 in 2 grobova iz let 1975–1978;

4 – grob brez žare in brez kamnite obloge: 29 grobov (34,9 %); 7 grobov iz let 1948–1951 in 22 iz let 1975–1978;

5 – grob z nasuto žganino na širšem območju, delno prekrito s kamenjem: 7 grobov (8,5 %); vsi grobovi tega tipa so bili odkriti v letih 1948–1951;

6 – grob, pokrit s kamnito ploščo: 10 grobov (12 %); 2 grobova iz let 1948–1951, 8 grobov iz let 1975–1978;

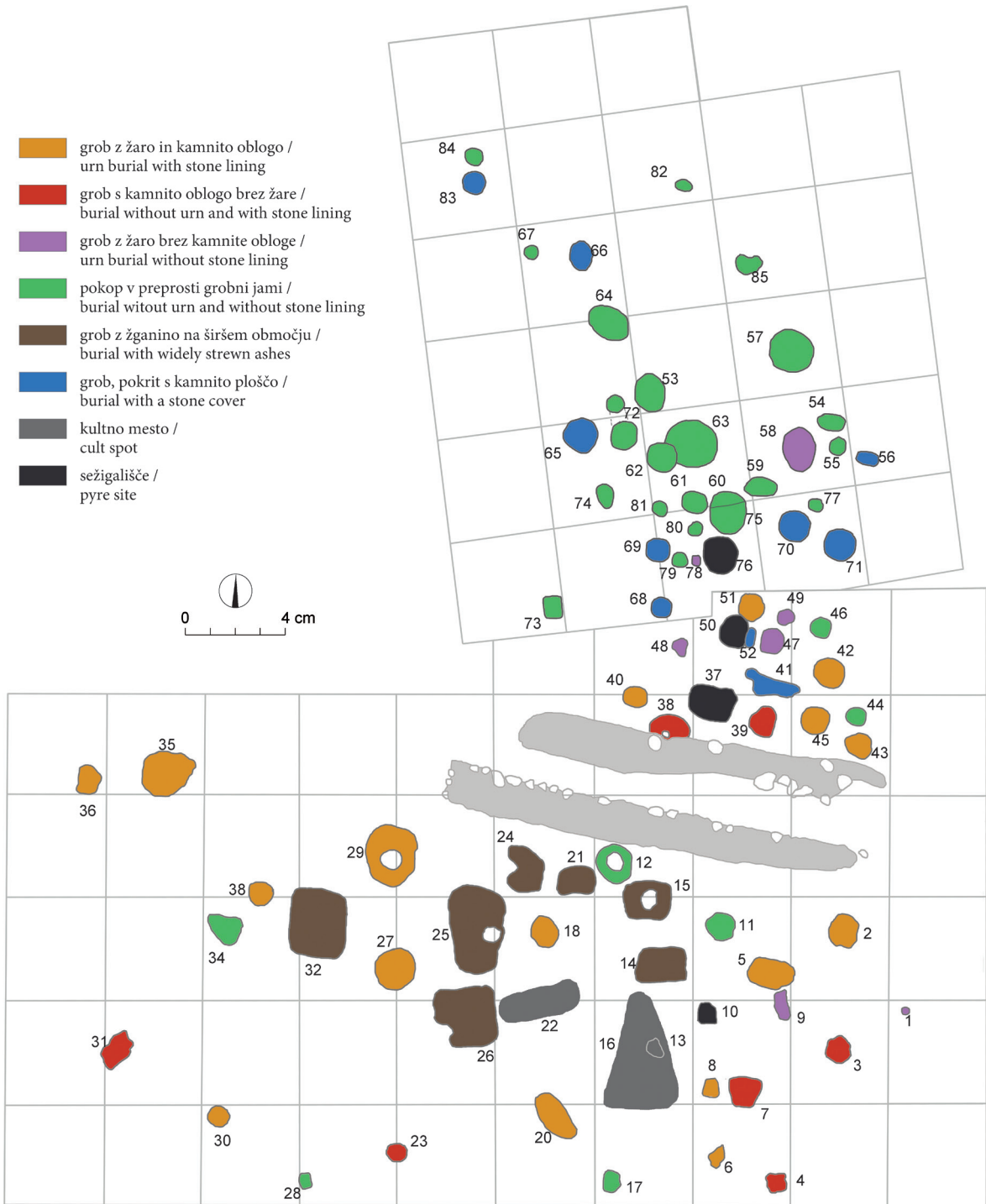
7 – kulturno mesto: 2 objekta (2,4 %); odkrita sta bila v letih 1948–1951;

8 – ustrina: 4 objekti (4,8 %); 3 objekti iz let 1948–1951 in 1 objekt iz let 1975–1978.

Nobenega od grobov, izkopanih v letih 1975–1978, ne moremo uvrstiti v 1., 2. ali 5. skupino. Grobove z žaro in kamnito oblogo (1. način pokopa), ki so med prej raziskanimi objekti predstavljali največji delež, dobrih 33 %, ¹⁰ je na prvem mestu zamenjal 4. način pokopa: ostanki sežganih kosti in grmade ter pridatki so bili najpogosteje položeni kar v jamo, brez kakršne koli grobne konstrukcije ali žare. Temu načinu lahko pripišemo grobove številka 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 72, 73, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 84 in 85 (sl. 8a–c, f). Določanje v posamezne skupine je včasih nezanesljivo: grob 82 sem uvrstila v to skupino, čeprav bi bila posoda v grobu lahko uporabljena kot žara.

⁹ Gabrovec 1960a, 37–45.

¹⁰ Gabrovec 1960a, 37.

Sl. 7: Pristava na Bledu. Načrt prazgodovinskega najdišča z označenimi načini žganih pokopov.

Fig. 7: Pristava in Bled. Plan of the prehistoric cemetery with marked types of cremation burials and other features.

Pri šestih grobovih 4. načina pokopa (grobovi št. 54, 55, 57, 59, 62, 64), izkopanih v letih 1975–1978, je bila na dno jame najprej nasuta plast peska ali zemlje, šele na to podlago so položili ostanke grmade in sežganih kosti ter morebitne pridanke. Nasipavanje ilovice na dno grobne jame je bilo v letih 1948–1951 opaženo le enkrat, in sicer v

grobju z žaro in kamnito oblogo (grob 45; 1. način pokopa).¹¹ V treh primerih (grobova 6 in 35 iz let 1948–1951 ter grob 77 – grobova 6 in 35 sta bila uvrščena v tip z žaro in kamnito oblogo,¹² grob

¹¹ Gabrovec 1960a, 34, 38.

¹² Gabrovec 1960a, 20, 29, 30.

Sl. 8: Pristava na Bledu, žgani grobovi 54 (a), 58 (b), 82 (c), 68 (d), 71 (e), 73 (f) ter 79, 78 in sežigališče (ŽG 76; g).

Fig. 8: Pristava in Bled, cremation Graves 54 (a), 58 (b), 82 (c), 68 (d), 71 (e), 73 (f), as well as Graves 79, 78 and Pyre Site (ŽG 76; g).

77 pa sem upoštevala pri 4. načinu pokopa) je bil na dno jame položen kamen, na njem je bila plast žganine, v dveh primerih (grobova 6 in 35) pa žara.

Grobovi, pokriti s kamnitimi ploščami (6. način pokopa), ki so bili v letih 1948–1951 odkriti le v dveh primerih, so bili med novjšimi izkopavanji razmeroma pogosti (grobovi 56, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 83; *sl. 8d,e*). Žganina s pridatki je bila položena kar v jamo, le enkrat (grob 68; *sl. 8d*) je bila v žari. V to skupino je uvrščen tudi grob 69, ki je bil sicer poškodovan. Ob robu grobne jame pa je

ležala premaknjena kamnita plošča, ki je bila zelo verjetno povezana z grobom.

Med grobove z žaro (3. način pokopa) sta uvrščena le dva novoodkrita grobova (grob 58 in 78; *sl. 8g*); morda bi lahko prišteli še grob 82, če je bila posoda v grobu uporabljena kot žara, ter grob 68, ki pa je bil upoštevan že pri grobovih s kamnito ploščo.

Med izkopavanji v letih 1975–1978 je bilo odkrito tudi eno sežigališče (označeno kot grob 76; *sl. 8g*).¹³

¹³ Knific 1977.

OPREDELITEV GRADIVA

Vsi predmeti iz 77 grobov,¹⁴ raziskanih v letih 1948–1951 in 1975–78, so bili poškodovani v ognju. V 25 grobovih (32,5 %) so bili taki pridatki, da je bilo mogoče določiti spol pokopanega. Grobovi, ki so vsebovali fibulo, vretence ali šivanko, so uvrščeni med ženske pokope, v grobu, v katerem je bila igla, naj bi bil pokopan moški. Izmed 25 na tej osnovi opredeljivih grobov jih je 18 opredeljenih kot pokopi žensk (72 %), 4 kot pokopi moških (16 %), v treh grobovih pa naj bi bila skupaj pokopana ženska in moški (12 %). Kostni ostanki iz nekaterih grobov, odkritih v letih 1975–1978, so bili antropološko opredeljeni (podatki so navedeni v katalogu). Na blejski nekropoli v grobove niso polagali orožja, izjema je grob 71, v katerem so bili najdeni deli šmarješke čelade. Pomenljive povezave med spolom pokojnika in določenim načinom pokopa nisem ugotovila, prav tako ne med načinom pokopa in bogastvom pridatkov. Bogatejši grobovi so ženski (št. 25, 39, 44, 49 in 73; *sl.* 8f; 9), trije so dvojni pokopi ženske in moškega (grobovi 36, 51 in 71 – ob predpostavki, da je bila čelada pridatek), eden je moški (grob 18).

Lončenina

Med lončenino, najdeno med raziskavami 1975–1978 na blejski nekropoli, prevladujejo lonci. V grobovih so bili včasih uporabljeni kot žare (npr. grobovi 58, 68 in 78, morda tudi grob 82).

Lonca iz grobov 58 (*t.* 1: 18) in 68 (*t.* 2: 21) lahko uvrstimo med lonce s stožčastim vratom ljubljanske žarnogrobiščne skupine,¹⁵ pri čemer žaro iz groba 68 lahko označimo kot tip 1 po Dularjevi tipologiji, posode iz groba 58 pa ne moremo natančneje uvrstiti v okviru te vrste posod. Lonci s stožčastim vratom so ena od pogostih oblik lončenine z grobišča SAZU v Ljubljani; oblika izvira iz obdobja kulture žarnih grobišč, najstarejše posode naj bi bile okrašene s plastičnim rebrom na spodnjem delu, prehod iz vratu v ramo je poudarjen; pozneje ta prehod postane tekoč, rebrast okras izgine. Blejski posodi nimata takšnega okrasa, prehod iz rame v vrat posode pa je še poudarjen in bi ju lahko uvrstili med tipološko nekoliko starejše, časovno

Sl. 9: Pristava na Bledu, pridatki iz žganega groba 73.
Fig. 9: Pristava in Bled, goods from cremation Grave 73.

pa na konec stopnje Ljubljana I ali začetek stopnje II.¹⁶ Zanimivo je, da sta blejski posodi skoraj pol manjši od ljubljanskih. Žara z visokim stožčastim vratom iz groba 68 (*t.* 2: 21) je po profilaciji in razmerju med zgornjim in spodnjim delom posode zelo podobna nekaterim loncem iz Kleinkleina; tisti, ki so datirani, so postavljeni v 1. ali 2. fazo grobov.¹⁷

Posodam s stožčastim vratom lahko sledimo še bolj proti severu. Lonec iz groba 58 ima zelo dobre primerjave v velikih žarah s stožčastim vratom (obliki posod, ki ima izvor v kulturi žarnih grobišč) z nižjeavstrijskega najdišča Maieresch.¹⁸ Starejše posode v okviru tega tipa so velikokrat okrašene z vrezi, žlebovi ali plastičnimi bradavicami, nekatere pa niso okrašene. Prav slednje so najboljše primerjave za posodo iz groba 58 na Pristavi – imajo izvihano ustje, jasno ločeno ramo od vratu in majhen premer dna v primerjavi z ustjem. Prepričljivost povezave moti velika krajevna oddaljenost in – kot pri ljubljanskih posodah – razlika v velikosti. Še ena zelo dobra primerjava

¹⁶ Škvor Jernejčič 2014a, 16–19.

¹⁷ Dobiat 1980, 168, 231, 232, 236, 244, t. 60: 5; 61: 1, 3; 62: 4; 72: 1; 87: 5.

¹⁸ Grobišče je datirano v Ha C. Berg 1962, 12,13, t. 3: 1; 8: 1; 11: 1; 14: 1; 22: 2; 24: 1.

¹⁴ Sežigališča in kulturni mesti pri sledeči procentni oceni niso upoštevani.

¹⁵ Dular 1982, 109.

izvira iz naselbine Burgstallkogel pri Kleinkleinu na avstrijskem Štajerskem. Zgornji del sicer spet še enkrat večjega lonca, datiran v čas prehoda med kulturo žarnih grobišč in starejšo železno dobo, je po oblikovanosti ustja, poudarjenem prehodu iz vratu v ramo posode ter razmerju med premerom ustja in premerom največjega oboda zelo podoben žari iz groba 58.¹⁹ Podobne posode so pogoste tudi v Rušah in na Pobrežju. V Rušah se pojavljajo v sredini trajanja grobišča, to je v stopnji Ha B2, obdržijo pa se skozi celo stopnjo Ha B;²⁰ glede na to, da blejska posoda ni okrašena, bi jo lahko uvrstili med mlajše posode tega tipa. Analogijo najdemo tudi na Mostu na Soči, kjer je bila skoraj pol manjša posoda, kot je blejska, najdena v grobu s poškodovano železno fibulo, ki bi lahko sodila v stopnjo Sv. Lucija Ib.²¹

Posodo iz groba 78 (*t.* 4: 14) – del podobne stamorda tudi odlomka ustja in rame posode iz groba 65 (*t.* 2: 19) – lahko uvrstimo med posode z izvihanim ustjem, konkavnim vratom in bikoničnim trupom, ki se na ljubljanskem grobišču pojavijo v stopnji Ljubljana Ib. Najprepričljivejša primerjava je posoda iz groba 166, v katerem so bili odkriti še del fibule očalarke, odlomek latvice in odlomek ustja lončene posode.²² Spet je opazna razlika v velikosti, blejska posoda je skoraj za tretjino manjša od ljubljanske. Številne posode te vrste iz Ljubljane so okrašene s plastičnim rebrom na največjem obodu ali tik pod njim,²³ blejska ima kratka trakasta ročaja na največjem obodu. Dobro primerjavo najdemo v prav tako nekoliko večji okrašeni posodi iz Kleinkleina, iz groba Tschoneggerfranzlwald 4, umeščene v 1. fazo grobov, ki časovno ustreza horizontu Ljubljana IIb/IIIa.²⁴

Bikoničen lonček z visokim vratom in rahlo izvihanim ustjem iz groba 73 (*t.* 4: 7) je izdelan neskrbno in ni simetričen. Razmeroma dobro primerjavo najdemo v Ljubljani. Ljubljanski lonec je sicer nekoliko večji, prehod iz rame v vrat bolj izrazit, ustje nekoliko bolj izvihano, zelo pa sta si podobna po zaobljenem spodnjem delu in visokem koničnem vratu.²⁵ Blejskemu je podoben

prav tako nekoliko višji lonček iz Kleinkleina, iz gomile Tschoneggerfranzl 2, datiran v 3. fazo, ki časovno ustreza horizontu Stična-Novo mesto 2 glede na mlajše gradivo. Pod oznako Tschoneggerfranzl 2 so shranjene najdbe iz številnih manjših in srednje velikih gomil, raziskanih v začetku 19. stoletja, brez natančnejših podatkov.²⁶

Žara iz groba 8, odkrita med izkopavanji v letih 1948–1951,²⁷ in lonec iz groba 82 (*t.* 5: 1) imata zelo kratek vrat in neizrazito oblikovano rahlo izvihano ustje. Oblikovno jima je nekoliko podobna dvakrat večja žara iz groba 94 z dvorišča SAZU v Ljubljani,²⁸ predvsem po oblikovanosti ustja in vratu, je pa manj bikonična kot blejski posodi. Razlika je opazna tudi v premerih ustja in dna – blejski imata ustje ožje kot dno, ljubljanska pa obrnjeno. V grobu 82 na Bledu ni bilo drugih pridatkov, v grobu 8 pa je bila igla z uvito glavico. V grobu 94 v Ljubljani so bili poleg žare še skodelica s presesegajočim ročajem, plitev lonec, večglava igla in odlomek igle.

Plitvi lonci z nizkim, od rame dobro oddvojenim vratom so bili na Pristavi odkriti že med prvimi izkopavanji.²⁹ Dva od njih sta, kot odlomek lonca iz kvadrata 19, raziskanega leta 1976 (*t.* 7: 16), okrašena z nizom vrezanih šrafiranih trikotnikov. Take posode³⁰ so značilne za fazo Ljubljana IIIa, en primerek pa je znan tudi že iz faze Ljubljana IIb.³¹ Razen lonca iz groba 198,³² ki ima na rami vodoraven niz bronastih gumbov, ljubljanske posode niso okrašene. Podobni plitvi lonci, nekateri so okrašeni, spadajo v Kleinkleinu med mlajše oblike posod, najdene so bile v grobovih 2. in 3. faze.³³

Med lonce lahko štejemo še posode brez vratu in s preprosto zaključenim ustjem iz objekta 22, raziskanega v letih 1948–1951, označenega kot kultno mesto,³⁴ ter iz grobov 55 (*t.* 1: 6) in 62 (*t.* 2: 7). Takim posodam verjetno pripadajo tudi odlomki ustij iz grobov 57 (*t.* 1: 13), 62 (*t.* 2: 9), 69 (*t.* 3: 1), 71 (*t.* 3: 20) in 72 (*t.* 3: 27) ter iz kvadrata 2 (*t.* 5: 21). Posode brez vratu s trebušastim trupom so

¹⁹ Dobiat 1990, 28, 63, *t.* 5: 7.

²⁰ Müller-Karpe 1959, 118; Ruše: *t.* 109: K5; *t.* 111: J4; *t.* 112: D6; Pobrežje: *t.* 123: 26.

²¹ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, *t.* 94: C4; Teržan, Trampuž 1975, 420.

²² Škvor Jernejčič 2014a, 28, 29, *t.* 82: 6–9.

²³ Škvor Jernejčič 2014a, 28–30.

²⁴ Dobiat 1980, 168, 225, *t.* 49: 4.

²⁵ Grob 266, v žganini; Škvor Jernejčič 2014a, 112, *t.* 132: 7.

²⁶ Dobiat 1980, 21, 170, 229, *t.* 57: 8.

²⁷ Gabrovec 1960a, 20, *t.* 8: 3.

²⁸ Puš 1971, *t.* 8: 2.

²⁹ Gabrovec 1960a, *t.* 17: 1; 24: 5; 28: 1.

³⁰ Ljubljanski žarnogrobiščni tip lonca 2; Dular 1982, 111, sl. 13: 11.

³¹ Puš 1971, *t.* 1: 9; 32: 9; 35: 8; 43: 2; Puš 1982, 50, *t.* 35: 5; Gabrovec 1975, razpredelnica.

³² Puš 1971, *t.* 35: 8.

³³ Dobiat 1980, 169, 179, 223, 226, 241, 249; *t.* 44: 1; 49: 6; 82: 2; 99: 8.

³⁴ Gabrovec 1960a, 25, *t.* 13: 1.

na ljubljanskem grobišču dolgotrajna oblika, saj se pojavijo že v starejši fazi kulture žarnih grobišč,³⁵ najdemo jo tudi v Dobovi, v 3. skupini grobov, ki je postavljena v čas Ha B1 in kronološko ustreza stopnji Ljubljana I.³⁶ Podobni lonci so bili odkriti tudi v Sv. Luciji, vendar so bili v grobovih brez spremnega gradiva, ki bi omogočalo natančnejšo datacijo,³⁷ ter v Kleinkleinu, v 1. in 3. fazi grobišča.³⁸ Mlajši je lonec iz Novega mesta iz groba z oklepom, datiranega v konec 7. stoletja.³⁹

Med blejskim gradivom so še lonci s kratkim izvihanim ustjem, dva sta bila najdena med raziskavami grobišča v letih 1948–1951, v grobu 45, v katerem je bila tudi železna dvozankasta fibula, in grobu 49, skupaj z bronasto dvozankasto fibulo.⁴⁰ Odlomek posode te vrste je bil najden tudi med raziskavami leta 1975 v kvadratu 6 (*t.* 6: 17). V Ljubljani so takšne posode datirane v stopnjo Ljubljana Ib.⁴¹

Latvice so bile odkrite tako med prvimi⁴² kot med drugimi raziskavami (*t.* 1: 19; 4: 16). Pripisemo jih lahko tipu 1 ljubljanske žarnogrobiščne skupine, ki ga poznamo v vseh fazah Ljubljane, obdrži pa se še naprej v halštatsko obdobje.⁴³

Odlomek ostenja iz kvadrata 35 (*t.* 7: 25) lahko zaradi ostrega prehoda iz rame v trup uvrstimo med lonce tipa 1 ljubljanske žarnogrobiščne skupine.⁴⁴ V Ljubljani najdemo ta tip posode v grobu 82, ki leži med grobovi stopnje Ljubljana IIb, in v grobu 214, ki sodi v stopnjo IIIa.⁴⁵ Glineni lonci, ki posnemajo kovinske oblike posod, se na Križni gori pojavijo že v fazi Ia (Ha B2/B3), značilni so za fazo Ib, pozneje pa izginejo iz uporabe.⁴⁶ V Tolminu je bila najdena podobna situlasta posoda v grobu skupaj z železno večglavo iglo.⁴⁷ Kleinklein v 1. fazi pozna situlo v glini, okrašeno s kanelurami.⁴⁸

³⁵ Škvor Jernejčič 2014a, 48, 49.

³⁶ Stare 1975, t. 6: 15; 15: 12; Dular 1978, kombinacijska tabela.

³⁷ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, t. 114: G; 158: F; 252: D1.

³⁸ Dobiati 1980, 168, 170; t. 37: 1; 74: 7; 91: 14; 103: 9.

³⁹ Gabrovec 1960b, 49, sl. 9: 4.

⁴⁰ Gabrovec 1960a, 34, 35, t. 27: 1; 28: 2.

⁴¹ Škvor Jernejčič 2014a, 45.

⁴² Gabrovec 1960a, t. 18: 9; 21: 3.

⁴³ Dular 1982, 112–115, sl. 13: 17; Škvor Jernejčič 2014a, 75, 76.

⁴⁴ Dular 1982, 111, 112, sl. 13: 10.

⁴⁵ Puš 1971, t. 4: 2; 39: 10; Gabrovec 1975.

⁴⁶ Urleb 1974, 21, 32–38; t. 1: 1; 3: 20; 8: 7; Dular 1982, 128.

⁴⁷ Svoljšak, Pogačnik 2001, 62, t. 26: 6.

⁴⁸ Dobiati 1980, 168, t. 4: 2.

Rdeče premazana noga posode iz groba 56 (*t.* 1: 12) je verjetno pripadala posodi z barvanimi pasovi. Drugi pridatki, bronast obroček, odlomek bronastega predmeta, steklena jagoda in odlomka lončenine (*t.* 1: 7–11), ne dajejo opore za natančnejšo datacijo. V Ljubljani poznamo tako posodo iz groba 281, kjer nastopa skupaj s kačasto fibulo in sodi v horizont Stična–Novo mesto 2. Ljubljanska posoda ima rdeče pobarvano nogo, ostanki rdečega premaza so tudi na odlomku z Bleda. Posode te vrste imajo praviloma črno pobarvane noge.⁴⁹

Skodela s presegačim ročajem spada med lažje opredeljive posode (*t.* 5: 20), pet je bilo odkritih že med izkopavanji v letih 1948–1951.⁵⁰ Skodele z izvihanim ustjem in ostrim prehodom iz rame v vrat so med lončenino ljubljanske žarnogrobiščne skupine mlajša oblika skodel, ki se v Ljubljani pojavijo v grobovih z dvorišča SAZU v fazi Ljubljana IIb, v uporabi pa so bile tudi v stopnji IIIa,⁵¹ odlomki takih posod so bili odkriti tudi na Prulah.⁵² Ljubljanske posode te vrste so okrašene z vrezi ali bronastimi žeblički, medtem ko so blejske, z izjemo skodele iz groba 26, brez okrasa. Odlomki takšnih skodelic so bili najdeni v Kranju,⁵³ podobne posode so bile odkrite v Tolminu, kjer so značilne za fazi Sv. Lucija Ia in Ib.⁵⁴ Odlomek kroglaste skodele z uvihanim ustjem in presegačim ročajem iz groba 78 (*t.* 4: 13) lahko uvrstimo med skodele tipa 2 ljubljanske žarnogrobiščne skupine, ki je eden od vodilnih tipov skodel v fazi Ljubljana I.⁵⁵ Take skodele so v Kleinkleinu pogoste v 1. in 2. fazi grobov, obdržijo se še v 3. fazi.⁵⁶

Med glinenimi najdbami so še vretenca. Več je bilo odkritih v letih 1948–1951, prevladujoča oblika je stožčasta.⁵⁷ V letih 1975–1978 so bila najdena štiri vretenca, tri v grobu 71 (*t.* 3: 17–19) in eno v grobu 73 (*t.* 4: 6). Ta dva grobova sta najbogatejša na novoodkritem delu grobišča.

Lončenina s Pristave je razmeroma skromno okrašena. Odlomek, okrašen z nizom vrezanih

⁴⁹ Puš 1982, 96, t. 8: 7; Škvor Jernejčič 2014a, 52.

⁵⁰ Gabrovec 1960a, 55–58; t. 8: 1; 11: 2; 12: 5; 15: 10; 16: 1.

⁵¹ Dular 1982, tip 3; 111–113, sl. 13: 16; Puš 1971, t. 21: 15; 50: 2; Škvor Jernejčič 2014a, 60, 61.

⁵² Vojaković 2014, 396, 397, 404, 405, sl. 22.3.5, 22.3.14.

⁵³ Gerbec *et al.* 2014, 326, sl. 18.3: 16–18.

⁵⁴ Svoljšak 1975, 409; Svoljšak, Pogačnik 2001, 14, 65, 113, 140, 189; t. 4: 5; 29: 9; 53: 1; 67: 18; 88: 19.

⁵⁵ Dular 1982, 112, 113, 116, sl. 13: 15.

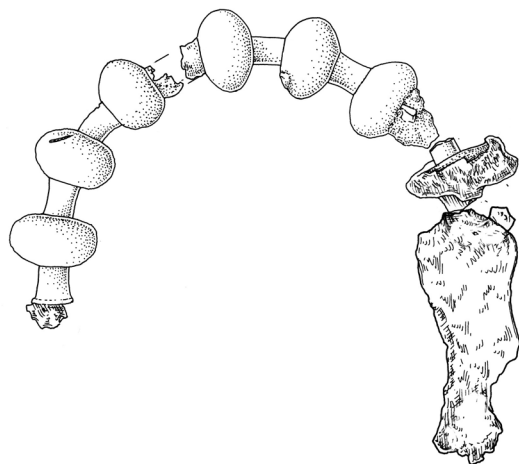
⁵⁶ Dobiati 1980, 168–170, 209–211, 213, 235, 239, 241; t. 10: 5; 12: 3, 4; 14: 15; 21: 4; 71: 6; 79: 10; 81: 3.

⁵⁷ Gabrovec 1960a, 60, 61; t. 14: 7; 18: 1, 4; 20: 5, 6; 21: 2; 24: 8; 26: 1, 3, 4, 6, 7; 30: 6.

šrafiranih trikotnikov (*t. 7: 16*), je del plitve posode z nizkim vratom. Dobro ohranjeni posodi istega tipa in okrašeni na enak način, sta bili odkriti med izkopavanji 1948–51.⁵⁸ Okras vrezanih šrafiranih trikotnikov najdemo še na odlomku neopredeljive posode⁵⁹ in na odlomku posode s stožčastim vratom (*t. 6: 2*). Posode, okrašene na ta način, so iz temno sive do črne keramike, površina je zglajena, izjema je rdeče rjav odlomek iz groba 32. V nekaterih vrezih je ohranjen ostanek belega polnila, ki je poudarjal okras. V Ljubljani se tak okras, pogosto z belo inkrustacijo, pojavlja na različnih oblikah posod, največkrat na loncih s stožčastim vratom.⁶⁰ Vrvičast okras se pojavlja na štirih odlomkih, ki so verjetno deli iste posode (grob 58, *t. 1: 22*). Na treh fragmentih je okras v vodoravni liniji (enkrat dvojni), na enem je v navpični, na enem pa imamo dvojno girlando pod vodoravno linijo. Zanimiva je kombinacija žlebljenja in vrvičastega okrasa (*t. 1: 21*). Tehniki sta vsaka zase v istem času zelo priljubljeni, skupaj pa ne nastopata. Odlomek lončene posode iz groba 54 (*t. 1: 5*) je okrašen s skoraj navpičnimi žlebovi na rami in največjem obodu posode, odlomek iz groba 65 (*t. 2: 19*) pa s širokimi plitvimi poševnimi in vodoravnimi žlebovi. Za oba načina krašenja najdemo najlepšo primerjavo na Legnu.⁶¹ Rebro, razčlenjeno z vrezi, po navadi krasi precej grobe in velike posode v stopnjah Ha B in Ha C.⁶² Razširjen okras je tudi rebro, razčlenjeno z odtisi (verjetno prsta). Blejskim odlomkom (*t. 1: 10; 5: 25; 6: 3,12*) ne moremo določiti oblike posod. V Ljubljani so z rebri, razčlenjenimi z vtisi, okrašene večje posode, najpogosteje v fazi Ljubljana IIa in IIb.

Kovinske najdbe

Na Pristavi sta bila odkrita odlomka loka vaške vozlaste fibule, v grobu 51⁶³ in grobu 71 (*t. 3: 4*). Grobova sta bila drug od drugega oddaljena 4 m, na območju, kjer je bilo najdenih največ raztresenih

Sl. 10: Pristava na Bledu. Risarska rekonstrukcija vozlaste fibule iz odlomkov, najdenih v grobovih 51 (NMS, inv. št. P 9805) in 71 (*t. 3: 4,5*) ter v kv. 2 (*t. 5: 8*).

Fig. 10: Pristava in Bled. Drawn reconstruction of the knobbed brooch fragments recovered from Grave 51 (NMS, Inv. No. P 9805), Grave 71 (*Pl. 3: 4,5*) and Grid Square 2 (*Pl. 5: 8*).

prazgodovinskih, predvsem kovinskih predmetov (kv. 2; *t. 5: 7–29*), kar kaže na precej poškodovan del prazgodovinskega grobišča. V grobu 71 je bila še visoka železna noga fibule (*t. 3: 5*), v kv. 2 pa je bil najden zaključek loka fibule (*t. 5: 8*), ki ima stik z nogo. To navaja na misel, da bi vsi štirje odlomki lahko pripadali isti fibuli (*sl. 10*). Domneva je precej verjetna za oba odlomka loka, saj imata oba enak premer loka in tudi enak premer odebelitev. Fibula bi tako imela šest vozlov, kot na primer fibula z Vač.⁶⁴ Opravljena analiza XRF na površini obeh odlomkov loka fibule s Pristave to verjetnost zvišuje (*sl. 11*). Pri obeh nastopajo isti elementi, razliko v količini posameznega lahko pripišemo različnemu stanju odlomkov – eden je bil temeljito očiščen, odstranjena je bila vsa patina, drugi pa še ni bil v konservatorskem postopku, zato so bili poleg patine na predmetu tudi ostanki zemlje.⁶⁵

Fibula po Gabrovčevi razdelitvi pripada tipu 5a, ki se pojavi na koncu stopnje Podzemelj 1 in postane vodilni tip stopnje Podzemelj 2.⁶⁶ Zaradi števila odebelitev (starejše fibule jih imajo praviloma 5 do 7), predvsem pa zaradi polnih odebelitev in železnega jedra, ki poteka po celotni dolžini loka

⁵⁸ Gabrovec 1960a, t. 17: 1; 24: 5.

⁵⁹ Grob 32; Gabrovec 1960a, t. 18: 5.

⁶⁰ Prim. Stare 1954, t. 49: 5; Puš 1971, t. 3: 8; 10: 5; 12: 4; 28: 10; Puš 1982, t. 14: 2.

⁶¹ Strmčnik-Gulič 1979, t. 14: 7; 15: 1; 18: 3; 19: 4.

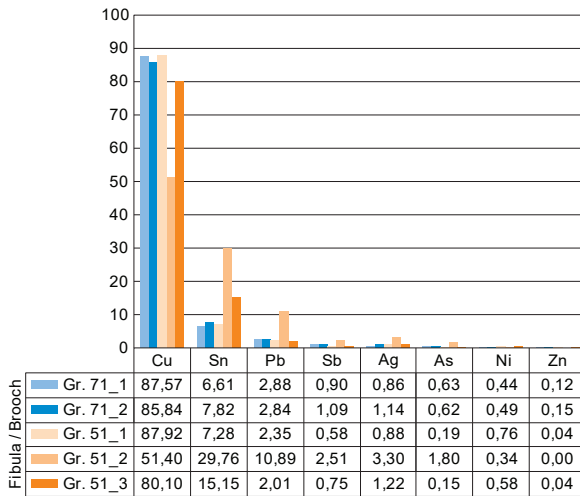
⁶² Npr. Brinjeva gora: Oman 1981, 148–150, t. 1: 9; 34: 22. Kleinklein: Dobiak 1980, t. 113: 7. Ljubljana, faza I: Stare 1954, t. 5: 11; 49: 3; 51: 3; Gabrovec 1975. Ljubljana, faza IIb: Puš 1971, t. 1: 2; Puš 1982, t. 4: 7; 14: 6.

⁶³ S. Gabrovec je izrazil dvom o tem, da je bil odlomek fibule pridatek v grobu 51; Gabrovec 1960a, 36, t. 30: 1.

⁶⁴ Stare 1955, 21, t. 23: 4.

⁶⁵ Analizo XRF in ovrednotenje rezultatov je opravila dr. Eva Menart, Narodni muzej Slovenije.

⁶⁶ Gabrovec 1970, 27, 34, karta VIII; Gabrovec 1987a, 41.

Sl. 11: Pristava na Bledu. Primerjava rezultatov analize XRF površine na odlomkih fibul iz grobov 71 (t. 3; 4; dve meritvi) in 51 (NMS, inv. št. P 9805; tri meritve).

Fig. 11: Pristava in Bled. Results of the XRF analysis of the surface of the brooch fragments from Graves 71 (Pl. 3; 4; two measurements) and 51 (NMS, Inv. No. P 9805; three measurements).

(sl. 12),⁶⁷ jo lahko uvrstimo v varianto 1⁶⁸ in tako spada med najstarejše primerke vaških vozlastih fibul na jugovzhodnem alpskem območju, v čas stopnje Ljubljana II.

Dvozankaste bronaste ločne fibule so bile najdene v petih grobovih, odkritih v letih 1948–1951,⁶⁹ in v dveh, odkritih v letih 1975–1978 (gr. 64 in gr. 73; t. 2: 18; 4: 2), kot posamična najdba iz kvadrata 2 pa še noga bronaste verjetno dvozankaste fibule (t. 5: 7). V celoti je ohranjena le fibula iz groba 39. Vse imajo lok okroglega preseka, ohranjene zanke so pravokotnega preseka, ohranjene noge so nizke in zaobljeno trikotne (ramenaste), zato jih uvrščamo v tip 1a po Gabrovčevi razdelitvi.⁷⁰ Loki štirih fibul so okrašeni z drobnim spiralnim (?) vrezom, ki pri treh pokriva celotno dolžino loka (t. 4: 2),⁷¹ pri eni pa je razdeljen na pasove (t. 2: 18). Bližnje primerjave za fibule z nekoliko masivnejšim neokrašenim lokom in nizko trikotno nogo (na primer iz grobov 44 in 49)⁷² izvirajo iz Kranja, z najdišč Vila Prah in Koroška cesta ter iz

⁶⁷ Rentgensko snemanje predmetov sta opravila Janko Vodišek, Inštitut za metalne konstrukcije, in dr. Eva Menart, Narodni muzej Slovenije.

⁶⁸ Škvor Jernejčič 2014a, 103–105; Škvor Jernejčič 2017, 131–133.

⁶⁹ Gabrovec 1960a, t. 6: 1; 21: 4; 23: 1; 26: 5; 28: 6.

⁷⁰ Gabrovec 1970, 24, 25.

⁷¹ Gabrovec 1960a, t. 21: 4; 23: 1.

⁷² Gabrovec 1960a, t. 26: 5; 28: 6.

Stražišča pri Kranju,⁷³ iz Mengša pa je znana dvozankasta fibula z nekoliko tanjšim lokom okroglega preseka, zankama kvadratnega preseka in trikotno okrašeno nogo, ki je višja od nog blejskih fibul.⁷⁴ V Ljubljani loki dvozankastih fibul praviloma niso okrašeni, izjema je fibula iz groba 243, ki ima tako kot blejske lok okrašen z drobnim gostim spiralnim vrezom po vsej dolžini, ramenasto nogo ima fibula iz groba 285.⁷⁵ V svetolucijskem prostoru so noge fibul tega tipa ramenaste, loki so redko okrašeni.⁷⁶ Dvozankaste ločne fibule nastopajo v mlajši fazi Sv. Lucija Ib,⁷⁷ v Ljubljani pa v fazah Ljubljana IIb in IIIa.⁷⁸ Blejskim zelo podobne dvozankaste bronaste fibule so pogost priradek v grobovih 3. skupine z grobišča Bischofshofen-Pestfriedhof, datirane v horizont Ha C2. Vse imajo nizko ramenasto nogo, številne imajo lok, okrašen z drobnimi vrezi.⁷⁹ Dvozankaste bronaste fibule s široko nizko nogo so na grobišču v Bregu/Frög vodilni tip stopnje 3, ki ustreza horizontu Podzemelj 2. Med starejše v tem okviru sta uvrščeni fibuli iz gomil 61 in 202, okrašeni z drobnimi vrezi na loku, ena v pasovih, druga pa (verjetno) po celotnem loku.⁸⁰

Na Bledu so bile najdene tri delno ohranjene dvozankaste železne fibule, v grobovih 45, 46⁸¹ in 53 (t. 1: 1), nizka trikotna noga se je ohranila le pri fibuli iz groba 45. Pripadajo tipu 2a po Gabrovčevi razdelitvi.⁸² V Ljubljani najdemo dvozankaste železne fibule v fazi Ljubljana IIb,⁸³ v svetolucijskem prostoru se pojavijo v stopnji Sv. Lucija Ib, ohranijo pa se tudi v stopnji Sv. Lucija Ic1.⁸⁴

Bronasta dvozankasta polmesečasta fibula iz groba 73 (t. 4: 1; ohranjen je bogato okrašen lok z delom verižic, ki so visele z njega) se zaradi vrezanega

⁷³ Škvor Jernejčič 2017, t. 1: 3; 11: 9, 10; 16: 2.

⁷⁴ Gabrovec 1965, 124, t. 5: 8; Železnikar (ur.) 1999, 60, kat. 29.

⁷⁵ Puš 1982, t. 9: 9.

⁷⁶ Npr. Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, t. 4: B1; 8: E1, 2; 14: B4; 16: A5; 17: F1; 22: A2; 23: C1 itd.

⁷⁷ Teržan, Trampuž 1975, 420.

⁷⁸ Puš 1971, t. 31: 6; 49: 3; 50: 8; Gabrovec 1975; Škvor Jernejčič 2014a, 101.

⁷⁹ Lippert, Stadler 2009, 99–102, 119, t. 8: 21/2; 12: 34/2; 27: 90/4; 28: 92/3, 4; 48: 185/6; 50: 194/2; 52: 200/10; 120: 420/2.

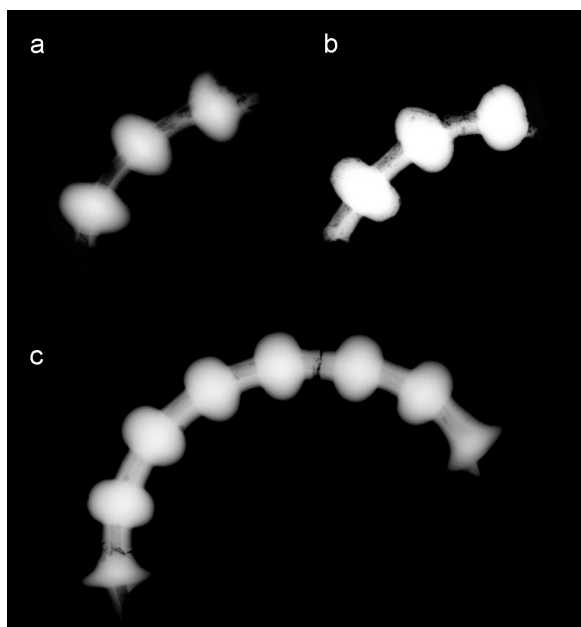
⁸⁰ Tomedi 2002, 92, 93, 172–175, t. 22: B3, 86: B2.

⁸¹ Gabrovec 1960a, t. 27: 3, 4.

⁸² Gabrovec 1970, 24, karta V.

⁸³ Gabrovec 1975; Škvor Jernejčič 2014a, 99; Škvor Jernejčič 2014b, 372–374.

⁸⁴ Teržan, Trampuž 1975, 420, priloga 1; Kruh 2022, 514, t. 2: 2.

Sl. 12: Rentgenski posnetki vozlastih fibul s Pristave na Bledu (a: grob 51, NMS, inv. št. P 9805; b: grob 71, t. 3:4) in z Vač (c: NMS, inv. št. P 129).

Fig. 12: X-ray images of the knobbed brooches from Pristava in Bled (a: Grave 51, NMS, Inv. No. P 9805; b: Grave 71, Pl. 3:4) and Vače (c: NMS, Inv. No. P 129).

okrasa na loku uvršča v tip Tolmin po Teržanovi.⁸⁵ Poleg običajne razširitve loka na zunanji strani je lok blejske fibule razširjen tudi na notranji strani, kar je sicer značilnost enozankastih fibul. Dobro primerjavo za simetrično oblikovan lok najdemo v Ljubljani,⁸⁶ bolj oddaljeno pa v Bischofshofnu.⁸⁷ Obe omenjeni fibuli imata precej ožji lok, vrezan okras je skromnejši. Presek loka ljubljanske fibule je trikoten, presek blejske pa ploščat z izrazitim sredinskim rebrom. Polmesečaste fibule so zelo pogost pridatek v grobovih iz Tolmina, med njimi sta tudi dve s sredinskim rebrom na loku, opredeljeni kot dvoankasti polmesečasti fibuli variante 1.⁸⁸ Sredinsko rebro fibule iz groba 130 v Tolminu je okrašeno s kratkimi vrezi, preostala površina loka je neokrašena. Lok fibule iz groba 439 krasita niza punciranih krožcev na vsaki strani neokrašenega sredinskega rebra.⁸⁹ Območje razširjenosti takih zaponk je majhno, oblikovno se navezujejo na starejše, enozankaste fibule s simetrično razširjenim

lokom.⁹⁰ Nastanek polmesečastih dvoankastih fibul postavlja Gabrovec v Ha B3, njihov polni razcvet pa v Ha C1/2.⁹¹ Blejsko fibulo lahko tako po obliki in po preostalem inventarju groba 73 uvrstimo med starejše, v razpon stopenj Ljubljana IIb in III.⁹²

Trakaste zapestnice iz bronaste pločevine so bile na Pristavi najdene v prazgodovinskih grobovih 36, 39, 40, 44 in 49⁹³ ter v grobu 73 (t. 4: 5), deli nekoliko širše in masivnejše zapestnice so verjetno tudi odlomki iz groba 59 (t. 2: 2). Zapestnici iz grobov 39 in 73 imata spiralno uvita zaključka, ohranjeni zaključki na drugih zapestnicah so ravni in na koncu nekoliko zoženi. Zapestnica iz groba 73 je okrašena z nizoma vtolčenih pik ob robovih. Takšen okras najdemo na dveh zapestnicah iz Tolmina,⁹⁴ enako je okrašena tudi zapestnica iz groba 88 iz Ruš. Grob je ležal na sredini nekropole in ga tako lahko datiramo v Ha B2.⁹⁵ Bronaste trakaste zapestnice se na ljubljanskem grobišču pojavijo na koncu faze Ljubljana IIb oz. na prehodu v fazo IIIa. Nekatere so po širini primerljive z blejskimi, nimajo pa spiralnih zaključkov in tudi okras, kjer obstaja, je drugačen.⁹⁶

Med pridatki iz groba 73 je bronast lasni obroček iz žice trikotnega preseka s spiralno zavinitima zaključkom (t. 4: 3). Podobne poznamo iz Ostrožnika,⁹⁷ kjer imajo prav tako spiralne zaključke, vendar so narejeni iz žice okroglega preseka. Spiralne zaključke najdemo tudi na zapestnicah iz Šmarjete, ki so narejene iz žice okroglega preseka.⁹⁸ Bronasti obročki iz žice trikotnega preseka so bili odkriti tudi na grobišču v Tolminu, nimajo pa spiralastih zaključkov.⁹⁹

Večino bronastih gumbov s Pristave predstavljajo okrogli ploščati gumbi z zanko na hrbtni strani (t. 4: 4).¹⁰⁰ V Ljubljani se ploščati gumbi pojavljajo v fazah od Ljubljana I do IIIa,¹⁰¹ znani so tudi z

⁹⁰ Teržan 2002, 96, 97.

⁹¹ Gabrovec 1970, 35.

⁹² Teržan 1990, 59–60.

⁹³ Gabrovec 1960a, t. 19: 6; 21: 7; 23: 2; 26: 2; 28: 5.

⁹⁴ Pogačnik 2002, 53, sl. 44 (vrsta I, varianta 2d); Svolfšak, Pogačnik 2002, 30, 80, t. 13: 10; 35: 1.

⁹⁵ Müller-Karpe 1959, 116, 122; t. 111: D1.

⁹⁶ Gabrovec 1975, 343; Škvor Jernejčič 2014a, 126.

⁹⁷ Gabrovec 1975, t. 5: 37–39.

⁹⁸ Stare 1963, t. 11: 20–23.

⁹⁹ Svolfšak, Pogačnik 2002, 43, 47, 157; t. 18: 8; 20: 7–10; 73: 6.

¹⁰⁰ Gabrovec 1960a, 26, 29; t. 14: 3; 17: 7.

¹⁰¹ Ljubljana I: Stare 1954, t. 7: 8; 9: 6; 39: 6; 40: 4; Ljubljana IIIa: Puš 1971, t. 39: 5; 43: 7.

⁸⁵ Teržan 1990, 58–60, 77, sl. 6.

⁸⁶ Dvorišče SAZU, gr. 256; Puš 1971, t. 52: 2; Škvor Jernejčič 2014a, 109, t. 128: 2.

⁸⁷ Lippert, Stadler 2009, t. 155: 8.

⁸⁸ Pogačnik 2002, 32–35.

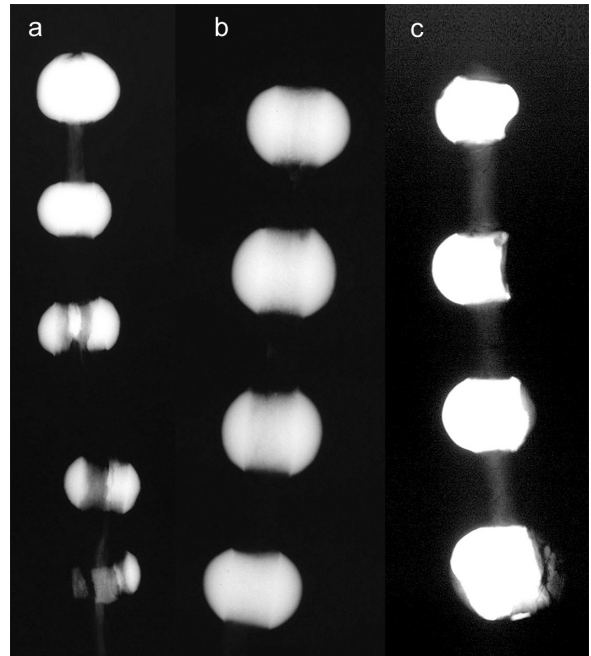
⁸⁹ Svolfšak, Pogačnik 2002, 57, 180, t. 23: 1; 85: 1.

drugih najdišč. Polkroglast votel gumb s polkrožno zanko iz groba 61 (*t. 2: 6*) je na blejskem grobišču nova oblika. Najbližja primerjava so štiri gumbi iz Ljubljane, iz ženskih grobov, datiranih v čas zgodnje železne dobe.¹⁰² Zanke gumbov so oglate in ne polkrožne kot pri blejskem gumbu, kar velja tudi za gumb iz Brega (Frög), sicer dobro primerjavo za blejski gumb.¹⁰³ Najprepričljivejša primerjava izvira iz Stične, iz bogatega groba 72 iz gomile 48, datiranega v zgodnje ali sredino 7. st. pr. n. št.¹⁰⁴

V grobu 71 so bili najdeni zaključek stranske plošče skledaste čelade (*t. 3: 8*) in žeblički, s kakršnimi bi bili lahko zapolnjeni prostori med ploščami (*t. 3: 9*). Podobne žebličke so našli že med prvimi raziskavami. Gabrovec domneva, da gre za žebličke, s katerimi so bile okrašene lončene posode.¹⁰⁵ Tej domnevi sta v prid majhnost žebličkov in odlomek posode z bronastim žebličkom iz groba 25.¹⁰⁶ Žeblički iz groba 71 pa so glede na okoliščine najdbe ter druge predmete iz groba in okolice skoraj gotovo deli skledaste čelade, čeprav so nekoliko manjši kot žeblički z drugih čelad te vrste, a razlika ni velika. Premer glavice žebličkov čelade z Molnika je okrog 4 mm,¹⁰⁷ premer blejskih pa 3,5 mm. Med posamičnimi najdbami iz kvadrata 2 so bili najdeni še zaključka stranskih plošč ter zaključek temenske plošče čelade skledastega tipa (*t. 5: 9–11*).

Glede na obliko zaključka vrhne plošče lahko čelado z Bleda uvrstimo med skledaste čelade skupine Molnik.¹⁰⁸ Zelo verjetno imamo lahko čelado za del inventarja groba 71. Še dva zaključka stranskih plošč in zaključek temenske plošče so bili najdeni v istem kvadratu (kv. 2, v katerem je ležal tudi gr. 71), na območju, ki je bilo pred arheološkimi raziskavami že precej razdejano. Čelada iz groba 71 je edini primerok orožja na tej nekropoli in tudi na Gorenjskem v tem času.

Igla iz kvadrata 1 ima železno jedro in pet bronastih kroglastih odebelitev (*sl. 13a; t. 5: 5*).¹⁰⁹ Večglave igle brez trombastega zaključka različnih variant so v zgodnjem halštatskem obdobju po-

Sl. 13: Rentgenski posnetki igel s Pristave na Bledu (a: kv. 1, *t. 5:5*), z Vač (b: NMS, inv. št. P 251) in iz Stične (c: NMS, inv. št. P 13519).

Fig. 13: X-ray images of the multi-knobbed pins from Pristava in Bled (a: Grid Square 1, *Pl. 5:5*), Vače (b: NMS, Inv. No. P 251) and Stična (c: NMS, Inv. No. P 13519).

gosteje izdelane iz bronu, npr. igle iz Ljubljane,¹¹⁰ Tolmina,¹¹¹ Sv. Lucije,¹¹² s Križne gore,¹¹³ iz Tržišča¹¹⁴ ali z Legna pri Slovenj Gradcu.¹¹⁵ Večglava igla z železnim jedrom in štirimi bronastimi odebelitvami je bila odkrita v Stični, v žganem grobu 101, povezanem z začetki gomile 48 (*sl. 13c*).¹¹⁶ Železni igli s štirimi bronastimi odebelitvami in brez trombastega zaključka sta znani še z Vač (*sl. 13b*)¹¹⁷ in s Križne gore,¹¹⁸ del železne igle z bronastimi odebelitvami (ohranjeni sta dve) pa je del zakladne najdbe iz Tomaja, datirane v 8. st. pr. n. št.¹¹⁹ Železne igle z bronastimi odebelitvami in brez trombastih zaključkov iz Istre, iz Berama in

¹⁰² Puš 1971, t. 12: 8; 13: 6; 21: 8; Škvor Jernejčič 2014a, 148.

¹⁰³ Tomedi 2002, t. 43: 21–28.

¹⁰⁴ Teržan 2014, 454, 455.

¹⁰⁵ Grob 12; v grobu je bilo najdenih 10 enakih žebličkov: Gabrovec 1960a, 22, 67, t. 9: 10.

¹⁰⁶ Gabrovec 1960a, t. 15: 3.

¹⁰⁷ Tecco Hvala 2017, 54, t. 25: 4a.

¹⁰⁸ Škoberne 1999, 83–86.

¹⁰⁹ Peta (spodnja) odebelitev je le delno ohranjena, je pa lepo vidna na rentgenskem posnetku (*sl. 13: a*).

¹¹⁰ Gabrovec 1975, 343; Puš 1971, t. 8: 3; 33: 2; 47: 1.

¹¹¹ Teržan 2002, 89.

¹¹² Teržan, Trampuž 1975, 420–421 (stopnja I b); Teržan, Lo Schiavo, Trampuž–Orel 1984–1985, t. 4: C1; 11: G1, H1; 37: G; 48: E; 64: G3; 95: B1; 106: B3; 113: H1; 155: C1.

¹¹³ Urleb 1974, t. 21: 12 (stopnja 1b); t. 6: 18 (stopnja 2a).

¹¹⁴ Guštin 1979, 35, t. 17: 7.

¹¹⁵ Strmčnik-Gulič 1979, t. 7: 4.

¹¹⁶ Gabrovec 2006, 77, 78, t. 59; Gabrovec, Teržan 2010, 45.

¹¹⁷ Stare 1955, 28, t. 34: 3.

¹¹⁸ Urleb 1974, 48, t. 1: 11.

¹¹⁹ Laharnar, Turk 2017, 86, sl. 96. Laharnar, Turk 2018, 86, Fig. 96.

Nezakcija, datirane v starejši del faze Istra III,¹²⁰ imajo med okroglimi še ploščate odebelitve.

Narebrena zapestnica (*t.* 5: 4) opredeljuje edini prazgodovinski skeletni grob na Pristavi v mlajše halštatsko obdobje.¹²¹

Steklene jagode

V grobovih 56, 72, 79 in 83 ter v kvadratu 33 so bile najdene jagode iz modrega stekla. Jagoda iz groba 56 (*t.* 1: 9) je deformirana, verjetno je bila valjasta, drobni ploščati jagodi sta bili najdeni v grobu 72 (*t.* 3: 26) in kvadratu 33 (*t.* 7: 23), tri večje temno modre, skoraj črne jagode pa v grobu 83 (*t.* 5: 2). Iz groba 79 (*t.* 4: 11) izvira jagoda s tremi očesci; v žlebu okrog enega očesca je ohranjen ostanek belega polnila. Dobro primerjavo zanjo najdemo v jagodah iz dveh starejših tolminskih grobov.¹²²

SKLEP

Približno četrtnina grobov, odkritih v letih 1975–1978 (št. 53, 56, 58, 64, 68, 71, 73, 78 in 79), je vsebovala pridatke, ki omogočajo dokaj dobro datacijo. Glavnino (št. 64, 71, 73, 78 in verjetno 68) lahko postavimo v čas stopnje Ljubljana IIb in IIIa, a ne moremo reči, v katero od obeh faz posamezen grob spada. Med starejše bi lahko uvrstili grobove 53, 58, 78 in 79. Grob 53 ima kot pridelek železno fibulo, ki je v Ljubljani značilna za stopnjo Ljubljana IIb. Primerjavo za lonc iz groba 58 najdemo v Ljubljani v grobu 300 iz starejšega dela grobišča (grob je ležal na območju grobov faz Ljubljana I in II), podobni pa se pojavljajo tudi v stopnji Ljubljana IIIb, ter v Maierschu, ki je datiran v razviti Ha C. Za nižjo datacijo bi govorili odlomki posod, okrašeni s kanelurami in psevdovrvičastim okrasom. Starejše poteze kažejo tudi žara in skodelica iz groba 78 ter steklena jagoda s tremi očesci iz groba 79. Zanesljivo lahko pripišemo stopnji Ljubljana IIb ali IIIa grobove 64 (zaradi dvoankaste ločne fibule), 71 (zaradi vozlaste fibule in šmarješke čelade) ter 73

(na podlagi polmesečaste in dvoankaste ločne fibule ter trakaste zapestnice). Nekoliko manj zanesljiva je datacija groba 68, v katerem je bil edini pridelek lonc, ki bi ga po analogijah iz Kleinkleina lahko datirali v čas stopnje Ljubljana IIb/IIIa, lahko pa bi bil tudi mlajši. Iz poznejšega obdobja (morda horizont Stična-Novo mesto 2) sta grobova 56, čeprav niti rdeče barvana noga posode niti bronast obroček ne omogočata natančnejše datacije, in 61, v katerem je bil bronast polkroglast gumb. Iz mlajšega obdobja starejše železne dobe je tudi skeletni grob 348 z drobno narebreno bronasto zapestnico.

Datacija grobov, odkritih v letih 1975–1978, se ne razlikuje od časovne opredelitve grobov, raziskanih v letih 1948–1951.¹²³ Glavnina gradiva z blejske nekropole Pristava je kronološko zelo enotna in predstavlja obdobje približno 150 do 200 let (800/750–650/600 pr. n. št.). Med starejše predmete lahko štejemo igle z uvito glavico, ki so bile najdene le na južnem delu grobišča, raziskanem v letih 1948–1951. V Ljubljani se te igle pojavljajo že v grobovih faze Ljubljana I in še v IIb, mlajše so nekoliko manjše.¹²⁴ V okviru dvoankastih bronastih ločnih fibul bi bila lahko fibula iz groba 49¹²⁵ z dvakrat uvito zanko pri prehodu iz loka v iglo in nekoliko odebeljenim lokom mlajša. Mlajši element na Pristavi, iz časa horizonta Stična-Novo mesto 2, je tudi odlomek čolničaste fibule iz groba 38.¹²⁶ Iz časovnega okvira začetka starejše železne dobe izstopajo še grob 56 (*t.* 1: 7–12) z bronastim obročkom in odlomkom rdeče barvane noge posode, ki postavlja grob v horizont Stična 2 ali pa še v mlajše obdobje, grob 61 z bronastim gumbom (*t.* 2: 6) in skeletni grob 348 z drobno narebreno bronasto zapestnico (*t.* 5: 4). S posamičnimi najdbami je izpričano življenje v rimski dobi na območju naselbine na Pristavi,¹²⁷ nekaj raztresenih najdb je bilo odkritih tudi na območju grobišča (*t.* 6: 5,8,13,18,23).

S problemom horizontalne stratigrafije se je ukvarjal že Gabrovec (1960a, 72), po njegovem mnenju se je grobišče širilo od juga proti severu. To je sklepal predvsem na podlagi igel v južnem in mlajših variant fibul v severnem delu grobišča. Vsekakor drži, da v severnem delu nekropole ni grobov, ki bi jih lahko zanesljivo datirali pred čas

¹²⁰ Druga polovica 8. oz. prva polovica 7. st. pr. n. št.; Kučar 1979, 115; *t.* 2: 4, 8; 3: 9; 4: 13; 6: 3, 4, 7; 11: 5; 20: 1–3.

¹²¹ S ¹⁴C analizo vzorca kosti v laboratoriju v Poznaňju je bila s 95 % verjetnostjo nakazana datacija v mlajše halštatsko obdobje, v prehod med 5. in 4. st. pr. n. št.

¹²² Grobova 212 in 459; Svobljak, Pogačnik 2002, 86, 189, *t.* 37: 13, 14; 88: 15. Teržan 2002, 90, 95.

¹²³ Gabrovec 1960a, 68–75.

¹²⁴ Stare 1954, *t.* 7: 6; 14: 1; 50: 3; 55: 1; Gabrovec 1975, 342, 343; Škvor Jernejčič 2014a, 155.

¹²⁵ Gabrovec 1960a, *t.* 28: 6.

¹²⁶ Gabrovec 1960a, *t.* 20: 9.

¹²⁷ Pflaum 2010, 189–195, 197, 198.

stopnje Ljubljana IIB, so pa tudi na tem območju posamezni grobovi (53, 58 in 79), ki bi jih lahko datirali v starejši del grobišča.

Zanimiva je razporejenost posameznih načinov pokopa (*sl.* 7). Gabrovec meni,¹²⁸ da so grobovi z žaro starejši. Na severnem delu grobišča skorajda ni bilo pokopov v žarah. Grobovi z nasuto žgani- no na širšem območju (peti način pokopa) so bili odkriti le na območju, ki je bilo raziskano v letih 1948–1951. V petih primerih (grobovi 14, 15, 24, 25 in 26) je ta tip zanesljiv, grob 32, ki je tudi vključen v to skupino, pa je bil precej uničen. Grobovi 14, 15, 24, 25 in 26 v polkrogu obdajajo objekt Ž 22, ki je opredeljen kot kulturno mesto.¹²⁹ Ta polkrog dopolnjujeta objekta Ž 13 in Ž 16 – objekt Ž 13 je opredeljen kot kurišče (0,5 × 0,5 m), ki je bilo na območju obsežne kulturne plasti, dolge približno 6 m in široke do 3 m. Ti objekti se od objektov, opredeljenih kot grobovi, razlikujejo tako po velikosti (npr. Ž 25 – ta je bil največji – je pokrival kar 3 m dolgo in do 1,9 m široko površino) kot po najdbah. Piramidalne uteži, deli različnih lončenih posod, bronasti predmeti, ohranjeni le v odlomkih, in veliko živalskih kosti niso značilne grobne najdbe, kar potrjujejo tudi zelo redki ostanki kalciniranih človeških kosti.¹³⁰ Severno od te skupine objektov je grobišče približno v smeri V–Z razdeljeno z dvema suhozidnima temeljema, za katera Gabrovec domneva, da sta nastala po opustitvi prazgodovinske nekropole.¹³¹ Severni zid, ki je poškodoval žgani grob 38, je zanesljivo nastal v času, ko prazgodovinsko grobišče ni bilo več v uporabi. Oba zidova sta po mnenju T. Knifca ostanka poti. Južna je bila v uporabi že v času prazgodovinske nekropole, severni zid pa je nastal pozneje kot razširitev cestišča v rimskem

času ali v obdobju preseljevanja ljudstev.¹³² Utr- jena pot bi tako delila prazgodovinsko grobišče na severni in južni del. Najstarejši grobovi so bili na južni strani, na severni so začeli pokopavati v stopnji Ljubljana IIB.

Grobišče na Pristavi je tako z načinom pokopa kot s kovinskim gradivom (na primer z iglami z uvito glavico, bronastimi dvozankastimi ločnimi fibulami, železnimi dvozankastimi fibulami) in nekaterimi oblikami lončenih posod (med najzna- čilnejšimi so skodele s presegačimi ročaji in plitvi lonci z nizkim vratom) tesno povezano z ljubljansko skupino v njenem največjem razmahu, v fazah IIB in IIIa,¹³³ širše pa tudi z dolenjsko v času horizon- ta Podzemelj (na primer lasni obročki, skledasta čelada). Nekatero oblike lončenih posod in tudi način okraševanja (predvsem gradivo, ki izvira iz žarnogrobiščne tradicije: na primer lonci z majhnim premerom dna in žlebljenje) imajo dobre primerjave na koroških in štajerskih arheoloških najdiščih, kar je bilo ugotovljeno tudi za Kranj.¹³⁴ Zanimiva je tudi izrazita podobnost bronastih dvozankastih fibul z Bleda in fibul iz Bischofshofna, kjer pa so datirane v mlajše obdobje kot blejske. Močne povezave z območjem svetolucijskega kulturnega kroga so opazne v zgodnejših fazah svetolucijske skupine, primerjave z gradivom z grobišča v Tolminu so zelo dobre, na primer prek trakastih zapestnic, večglave igle in nizkih trikotnih nog polmesečastih fibul enozankaste sheme, iz katere naj bi se razvile dvo- zankaste ločne fibule v svetolucijskem prostoru.¹³⁵

Grobišče na Pristavi je odraz približno dve- stoletne zgodovine cvetoče starejšeželeznodobne skupnosti. O tem pričajo posamični bogatejši grobovi, razkošno okrašena polmesečasta fibula, ostanki skledaste čelade, številni odlomki pločevine in deli bronastih posod.

¹²⁸ Gabrovec 1960a, 48–49.

¹²⁹ Analiza C14 vzorca bukovega oglja z območja objekta 22 je pokazala starost med 790 in 420 pr. n. št.; Pleterski 2008, 64.

¹³⁰ Gabrovec 1960a, 22–27.

¹³¹ Gabrovec 1960a, 14–16.

¹³² Knific 1983, 11–18; Pleterski 2008, 75, 80, 93, 94.

¹³³ Gabrovec 1987b.

¹³⁴ Horvat 1984, 155.

¹³⁵ Gabrovec 1970, 35–37.

KATALOG GROBOV IN NAJDB

Opisi grobov so povzeti po terenskih dnevnikih in po poročilih o raziskavah Bibe Teržan in Timoteja Knifca (arhiv AO NMS št. 593), terenske risbe hrani AO NMS (arhiv št. Rn 258–Rn 260). Antropološko analizo 12 grobov, odkritih leta 1975, je naredila Tatjana Tomazo-Ravnik, izsledki so navedeni v katalogu. Najdbe hrani Narodni muzej Slovenije, inventarizirane so pod št. P 15501–15668 in P 18548–18571. Risbe profilov grobov (*sl.* A1–A41) so dostopne prek povezave http://iza.zrc-sazu.si/pdf/razno/Bitenc_terenske_risbe_AV74_2023.pdf

Okrajšave:

inv. št. – inventarna številka	deb. – debelina	odl. – odlomek	rek. – rekonstruiran	viš. – višina
ter. št. – terenska številka objekta	dol. – dolžina	pr. – premer	vel. – velikost	

Grob 53 (ter. št. ŽG 1; sl. A1)

Grobna jama je bila vkopana približno 0,4 m globoko v ilovico. V tlorisu je bila nepravilno ovalne oblike, zgoraj velika 1,1 × 2 m, stene so bile poševne. Žganinski sloj, ki je vseboval koščke oglja in kalciniranih kosti, je bil v zgornji polovici grobne jame. V tej plasti so bili tudi pridatki, vključno s 16 odlomki različnih posod.

Maturus, spol nedoločljiv.

1. Odl. železne dvozankaste fibule; deb. loka 0,65 cm, rek. dol. fibule 8,5 cm; inv. št. P 15501 (*t. 1: 1*).
2. Odl. dna in ostenja posode. Keramika z redkimi primesmi peska je nekoliko porozna, barva prehaja od rdeče rjave na zunanji površini k temno sivi na notranji; odl. dna: rek. pr. 11 cm; vel. odl. ostenja: 6,2 × 4,3 cm in manj; inv. št. P 15502 (*t. 1: 2*).

Grob 54 (ter. št. ŽG 2; sl. 8a, b; sl. A2, A3)

Grobna jama je bila vkopana približno 0,3 m globoko v rdečerjavo ilovico, stene so bile skoraj navpične. V tlorisu je bila ovalne oblike, zgoraj velika 1,5 × 1 m. Na skoraj ravno dno jame je bila nasuta plast sivorjave zemlje, debela 0,15 m, v kateri so bili redki drobcji oglja in keramike. Nad njo je bil sloj žganine, v kateri je bilo precej lesnega oglja, nekaj kalciniranih kosti in odlomki lončene posode; na vrhu žganine je bila najdena spiralno uvita bronasta žica. Starost in spol nedoločljiva.

1. Del bronaste peresovine, navite okrog železne osi; dol. 1,6 cm; inv. št. P 15503 (*t. 1: 3*).
2. Odl. pekve (?). Trda keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od opečnato oranžne na zunanji površini k temno sivi na notranji; viš. 2,7 cm, šir. 5 cm; inv. št. P 15504a (*t. 1: 4*).
3. Odl. ostenja posode, okrašene s pasom skoraj navpičnih gostih žlebov. Keramika je mešana s peskom, zunanja površina je črna in zglajena, barva v sredici prehaja od sive k rjavi; največji odl.: 6,2 × 6,5 cm; inv. št. P 15504 (*t. 1: 5*).

Grob 55 (ter. št. ŽG 3; sl. A2, A4)

Grobna jama je bila vkopana v ilovico približno 0,3 m globoko, na vrhu je bilo nekaj večjih kamnov. V tlorisu je bila okrogle (zgoraj pr. 0,7 m), v prerezu polkrožne oblike. Na dno je bila nasuta plast temno sive zemlje z redkimi drobcji oglja, nad njo je bil sloj žganine, v katerem so bile črepinje lonca in štirje odlomki posode nedoločljive oblike. Na jugozahodnem delu je bil grob nekoliko poškodovan zaradi vkopa skeletnega groba 325.

Spol in starost nedoločljiva.

1. Odl. lonca z ravno zaključenim ustjem in ravnim dnom. Keramika s precej primesmi grobega peska, površina je napokana. Barva prehaja od opečnato rdeče k temno sivi; pr. ustja 18,5 cm, pr. dna 23 cm; inv. št. P 15505 (*t. 1: 6*).

Grob 56 (ter. št. ŽG 4; sl. A4)

Grobna jama ovalnega tlorisa je bila vkopana v ilovnato zemljo približno 0,25 m globoko, obris je bil v višjih plasteh nejasen. Na grobu je ležal večji kamen. V grobu so bili tudi ostanki živalskih kosti in zob ter 34 odlomkov keramike, delov različnih posod.

Otrok, spol nedoločljiv.

1. Bronast obroček trikotnega preseka. Na obeh straneh je okrašen z vtisnjenimi pikami in s poševnimi vrezanimi

cikcakastimi črtami, nekatere se križajo. Na obroček je natakljena trakasta zanka; pr. 3,1 cm; inv. št. P 15506 (*t. 1: 7*).

2. Odl. bronastega paličastega predmeta rombastega preseka. Na enem koncu je nekoliko stanjšan in zapognjen; dol. 1,7 cm; inv. št. P 15507 (*t. 1: 8*).
3. Deformirana valjasta jagoda iz modrega stekla; vel. 1,45 × 1 × 0,3 cm; inv. št. P 15508; (*t. 1: 9*).
4. Odl. ostenja posode, okrašen s plastičnim razčlenjenim rebrom. Svetlo rjava keramika z redkimi primesmi sljude; viš. 2,1 cm; inv. št. P 15510 (*t. 1: 10*).
5. Odl. ostenja posode, okrašene z nepravilno razporejenimi vodoravno vrezanimi črtami. Barva keramike prehaja od črne na zunanji površini prek sive v sredici k svetlo rjavi na notranji površini; viš. 3,8 cm; inv. št. P 15511 (*t. 1: 11*).
6. Odl. noge in ostenja posode. Keramika z veliko primesmi drobnega peska je opečnato rdeča, sredica siva. Na zunanji površini so ostanki temnejšega rdečega premaza; noga: viš. 2 cm, rek. pr. 11,8 cm; inv. št. P 15509 (*t. 1: 12*).

Grob 57 (ter. št. ŽG 5; sl. 5, A5)

Grobna jama je bila vkopana 0,6 do 0,7 m globoko v ilovico. Razen severne so bile stene precej položne, jama ni bila posebej skrbno izkopana, v tlorisu je bila ovalna (1,7 × 1,4 m). Dno je bilo zapolnjeno s temno zemljo in gruščem, v tej plasti ni bilo najdb. V žganinski plasti groba, ki je bila v zgornji polovici jame, sta bila 5 do 10 cm debela sloja z veliko oglja in kosti, ločena s plastjo sive zemlje. Lončeni na je bila v žganinskem sloju, raztresena po vsej površini groba. V grobu so bili tudi ostanki živalskih kosti in zob. Grob je bil poškodovan zaradi vkopa skeletnega groba 329. Adultus, spol nedoločljiv.

1. Odl. ostenja, ravno odrezanega ustja in ravnega dna lonca. Keramika je porozna, površina je rumenorjavo lisasta, sredica črna; večji odl. ustja: 4,7 × 5,5 cm; rek. pr. dna 7,8 cm; inv. št. P 15512, P 15512a (*t. 1: 13, 14*).
2. Odl. ostenja in ustja posode. Keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od rdeče rjave k temno sivi; odl. ustja: 3,7 × 3,2 cm; inv. št. P 15513 (*t. 1: 15*).
3. Odl. dna in ostenja posode. Keramika je močno porozna, barva na površini prehaja od rdeče k črni, sredica je siva; viš. 3,5 cm, rek. pr. dna 6 cm; inv. št. P 15514 (*t. 1: 16*).

Grob 58 (ter. št. ŽG 6–7; sl. 8b, A6a, b)

Grobni jami (med izkopavanji označeni s številkama Ž 6 in Ž 7), med katerima ni bilo jasne meje, sta bili dokaj neskrbno vkopani druga poleg druge 0,3 do 0,4 m globoko v ilovico. Verjetno sta bili izkopani in zasuti istočasno. V obeh je bila žganina s koščki oglja stresena na dno jame. V eni od jam (ter. št. 7) je bila zdobljena lončena žara, v kateri so bile kalcinirane človeške kosti, ki so v preostalem delu jame redke, v drugi jami pa jih sploh ni bilo. Črepinje drugih posod so bile raztresene v obeh jamah. V grobu sta bila še odlomek bronaste zapestnice in živalski zob.

Kostni ostanki so pripadali dvema osebama: maturus senilis, spol nedoločljiv; starost in spol nedoločljiva.

1. Odl. drobno narebrenne bronaste zapestnice ovalnega preseka, ohranjeni zaključek je stanjšan; dol. 1,5 cm, deb. 0,4 cm; inv. št. P 15515 (*t. 1: 17*).
2. Odl. lončene posode – žare – z izvihanim ustjem s stanjšanim robom in ravnim dnom. Prehod iz rame v

vrat posode je poudarjen. Keramika z redkimi primesmi grobega peska, barva prehaja od rdeče prek sive k temno sivi. Površina je nekoliko zglajena; pr. dna 9,2 cm, rek. pr. ustja 18,5 cm; inv. št. P 15516 (*t. 1: 18*).

- Odl. zgornjega dela skodele. Keramika je dobro prečiščena in z redkimi primesmi peska, površina je zglajena. Na enem od odlomkov je pod robom ustja plitev vodoraven žleb (?). Barva prehaja od svetlo rjave k sivi; viš. ohr. dela 2,7 cm, rek. pr. ustja 14 cm; inv. št. P 15519 (*t. 1: 19*).
- Odl. ostenja posode, okrašene z navpičnimi vrezji. Keramika je na zunanji in notranji površini črna, sredica je rdeča; viš. 1,9 cm, šir. 2,2 cm; inv. št. P 15518 (*t. 1: 20*).
- Odl. ostenja z največjega oboda posode. Okrašen je s pasom plitvih širokih poševnih žlebov, pod njim je vodoraven niz kratkih poševnih vrezov (odtisi vrvice ali kolesca?), ki na enem mestu seka žlebove v navpični smeri. Temno siva keramika je dobro prečiščena, površina je zglajena; viš. 6,2 cm, rek. pr. največjega oboda 19,8 cm; inv. št. P 15517a (*t. 1: 21*).
- Odl. ostenja z največjega oboda posode. Okrašen je z vodoravnim nizom poševnih vrezov (odtis kolesca?) in dvojnimi polkrožnim nizom vrezov pod njim. Črna keramika je dobro prečiščena, površina je zglajena; viš. 2,8 cm, šir. 5,8 cm; inv. št. P 15517b (*t. 1: 22*).
- Odl. ravnega dna posode. Keramika s precej primesmi grobega peska, barva prehaja od rdeče rjave prek rdeče k sivi; viš. 2,3 cm, rek. pr. dna 14 cm; inv. št. P 15520 (*t. 1: 23*).

Grob 59 (ter. št. ŽG 8; *sl. A7a,b*)

Grobna jama je bila polkrožno vkopana približno 0,3 m globoko v rdečo ilovico, v tlorisu je bila verjetno ovalna. Na dno je bila nasuta siva zemlja, nad njo je bila plast žganine s prdatki, lesnim ogljem in kalciniranimi kostmi. V grobu sta bila dva živalska zoba. Grob je bil zelo poškodovan zaradi vkopa skeletnega groba 332.

Starost in spol nedoločljiva.

- Odl. bronaste pločevine, rob je nekoliko odebeljen; viš. 1,65 cm; inv. št. P 15521 (*t. 2: 1*).
- Odl. trakaste bronaste pločevine; šir. 1,25–1,5 cm; inv. št. P 15521 (*t. 2: 2*).
- Odl. bronaste pločevine; vel. 1,9 × 1,6 cm; inv. št. P 15521 (*t. 2: 3*).
- Odl. bronaste žice okroglega preseka, zapognjeni konec je stanjšan; dol. 6 cm, deb. do 0,3 cm; inv. št. P 15521 (*t. 2: 4*).

Grob 60 (ter. št. ŽG 9; *sl. A8*)

Grobna jama je bila vkopana 0,2 do 0,3 m globoko v ilovico. Zgornji del groba je bil približno 1,5 m pod površino ob času izkopavanj. Obris grobne jame je bil v tlorisu slabo viden (vel. 1,2 × 0,5 m). V jami so bile kalcinirane človeške kosti, oglje in delci živalskih kosti.

Spol in starost nedoločljiva.

- Odl. dna posode. Keramika je zelo porozna, notranja površina in sredica sta črni, barva na zunanji površini prehaja od rumeno rjave k sivi; viš. 2,2 cm, rek. pr. dna 9,8 cm; inv. št. P 15523 (*t. 2: 5*).

Grob 61 (ter. št. ŽG 10; *sl. A8*)

Grobna jama je bila vkopana 0,2–0,3 m globoko v ilovico, zgornji del groba je bil približno 1,5 m pod površino ob

času izkopavanj. Dimenzije groba v tlorisu so bile 0,4 × 0,8 m. Na vrhu jame je bil najden bronast gumb.

Starost in spol nedoločljiva.

- Bronast votel polkroglast gumb s trakasto zanko na hrbtni strani; pr. 1,38 cm, viš. 1,3 cm; inv. št. P 15524 (*t. 2: 6*).

Grob 62 (ter. št. ŽG 11; *sl. A9*)

Grobna jama je bila vkopana približno 0,45 m globoko v rumeno ilovico. Zgornji del groba je bil v času izkopavanj 1,1 m pod površino, grob je bil v tlorisu okrogel (pr. 1,2 m). Dno jame je bilo dokaj ravno, nanj je bila nasuta plast sive zemlje, debela približno 0,2 m. Nad njo je bil sloj žganine z drobcami oglja, kosti in keramike ter manjšimi kamni. Spol nedoločljiv, odrasel osebek (natančneje nedoločljivo).

- Odl. nizkega lonca z ravnim dnom. Keramika s precej primesmi grobega peska, barva prehaja od rdečerjave k temno sivi; pr. ustja 13,8 cm, pr. dna 11,8 cm; inv. št. P 15527, P 15528, P 15531 (*t. 2: 7*).
- Odl. zgornjega dela posode z izvihanim ustjem. Keramika je dobro prečiščena, zunanja površina je opečnato rdeča, notranja površina in sredica sta temno sivi; viš. ohr. dela 4,4 cm, rek. pr. ustja 19 cm; inv. št. P 15525 (*t. 2: 8*).
- Odl. ostenja zgornjega dela posode z ravno zaključenim ustjem. Keramika je porozna, površina je svetlo rjava, sredica črna; viš. ohr. dela 3,3 cm, rek. pr. ustja 18 cm; inv. št. P 15526 (*t. 2: 9*).
- Odl. ustja posode. Trda keramika je mešana z drobnim peskom, površina je črna in nekoliko zglajena, sredica je rdeča; viš. 3,6 cm; rek. pr. ustja 10,8 cm; inv. št. P 15532 (*t. 2: 10*).
- Odl. ustja in ostenja posode. Rob ustja je stanjšan. Keramika je mešana s peskom, površina je opečnato rdeča, sredica črna; odl. ustja 4 × 2,5 cm; inv. št. P 15529 (*t. 2: 11*).
- Odl. ravno zaključenega ustja posode. Trda temno rjava keramika s primesmi peska, površina je nekoliko zglajena; viš. 2,8 cm, šir. 2 cm; inv. št. P 15530 (*t. 2: 12*).

Grob 63 (ter. št. ŽG 12; *sl. A10a, b*)

Grobna jama je bila vkopana povprečno 0,4 m, na enem mestu 0,8 m globoko v ilovico, ponekod je segala do skalne osnove. Jama je imela tri kotanje, zasip je bil videti enoten. Zgornji del groba (lisa je bila velika 1,9 × 2 m) je bil približno 1,4 m pod površino. Grob je bil nekoliko poškodovan zaradi vkopov skeletnih grobov 340 in 341. V žganinski plasti so bili precej veliki kamni, med njimi tudi odlomek plošče, ki je ležala poševno in bolj pri dnu. Pod njo je bil kupček oglja in kosti. V jugovzhodnem delu jame sta bili še dve žganinski plasti z ostanki kosti in oglja, med katerima je bilo 15 cm višinske razlike. Kotanja pri y=5,6 m, na vrhu katere so bili večji kamni, se je zdela kot poseben grob; v njej pa razen drobcev oglja ni bilo ničesar, niti odlomkov keramike, ki so se sicer nahajali po vsej grobni jami.

Infans II.

- Odl. posode z ravnim dnom. Porozna keramika s primesmi peska, barva prehaja od rumenkasto sive k črni; viš. 2,6 cm, rek. pr. dna 9,8 cm; inv. št. P 15538 (*t. 2: 13*).
- Odl. ravnega dna in ostenja posode. Temno siva porozna keramika z redkimi primesmi peska; viš. 2,1 cm, rek. pr. dna 12 cm; inv. št. P 15535 (*t. 2: 14*).

3. Odl. ravnega dna posode. Trda keramika s primesmi peska, površina je rdeča, sredica črna; viš. ohr. dela 2,4 cm, rek. pr. dna 9,8 cm; inv. št. P 15534a in P 15537 (t. 2: 15).
4. Odl. dna in ostenja posode. Trda keramika s primesmi peska, zunanja površina je rdečerjava, sredica in notranja površina sta temno sivi; odl. dna: 2,4 × 3,2 cm; inv. št. P 15534b (t. 2: 16).
5. Odl. ravnega dna posode (?). Dobro prečiščena keramika s primesmi finega peska, zunanja površina in sredica sta črni, notranja površina je rumeno rjava; vel. 4,7 × 4,8 cm; inv. št. P 15536 (t. 2: 17).

Grob 64 (ter. št. ŽG 13; sl. A11, A12)

Grobna jama je bila vkopana v sivo rumeni sterilni pesek. Dno je bilo prekrito s plastjo peska, pomešanega z žganino, nad njo je bil sloj žganine. Tloris (1,5 × 1,6 m) in presek jame sta bila nepravilne oblike. V jami so bili tudi odlomki tipološko neopredeljivih lončenih posod (inv. št. P 18548 do P 18550). Grob je bil poškodovan zaradi vkopa skeletnega groba 354, ki je žgani grob presekal.

1. Odl. bronaste žice okroglega preseka, del loka dvozan-kaste fibule. Okrašena sta z gostim drobnim spiralnim vrezom; dol. 5,8 cm in 1,47 cm; inv. št. P 15539 (t. 2: 18).

Grob 65 (ter. št. ŽG 14; sl. A13–A15)

Grobna jama je bila plitvo vkopana v ilovico, v tlorisu je bila ovalna (1,4 × 1,2 m). Žganina z drobci kosti se je nahajala na treh mestih. V okolici groba so bili odlomki bronastih predmetov. V povezavi z grobom je bila verjetno tudi plošča iz apnenca (0,54 × 0,39 × 0,07 m). Grob je bil poškodovan zaradi vkopa skeletnega groba 359.

1. Odl. posode z izvihanim ustjem. Nekateri odlomki ostenja so okrašeni s pasom plitvih vodoravnih žlebov in snopi poševnih žlebov pod njim. Keramika z redkimi primesmi grobega peska, zunanja površina je nekoliko zglajena. Barva prehaja od rjave k črni; vel. odl. 7,2 × 3,6 cm in manj, rek. pr. ustja 25 cm; inv. št. P 15540 (t. 2: 19).
2. Odl. ustja posode. Temnorjava keramika je rahlo porozna in s primesmi peska; viš. 1,7 cm, šir. 2,4 cm; inv. št. P 15541 (t. 2: 20).

Grob 66 (ter. št. ŽG 15; sl. A11, A19, A18)

Grobna jama je bila vkopana v rjav grušč. Nad žganinsko liso (do 1 m v premeru) je ležala ploščata skala (0,65 × 0,53 × 0,35 m); med skalo in žganinsko liso je bil tenek sloj rumenega grušča. Žganina je bila na enem mestu, na robu vkopa.

Brez pridatkov.

Grob 67 (ter. št. ŽG 16; sl. A11, A16, A19)

Grobna jama je bila vkopana v rdečerumeno sterilno ilovico. V tlorisu je bila okrogle (pr. približno 0,35 m), v profilu pa polkrožne oblike. Žganinska plast je bila debela okrog 12 cm. Na eni strani sta bila dva kamna. V plasti žganine so bili številni drobci sežganih človeških kosti.

Brez pridatkov.

Grob 68 (ter. št. ŽG 17; sl. 8d, A20–A22)

Jama je bila pri dnu okrogla (pr. do 1 m), drugače pa raz-potegnjena, tako da je šlo morda za dva grobova. Na dnu je bila plast žganine, v kateri so bili odlomki keramike in koščki bronaste pločevine, sežgane človeške kosti so bile v

žari. Grob je bil pokrit z veliko kamnito ploščo (0,5 × 0,31 × 0,1 m) in manjšimi kamni. Grob je bil videti poškodovan.

1. Odl. lončene žare z visokim stožčastim vratom, izvihanim ustjem in ravnim dnom. Prehod iz vratu v ramo posode krasijo štiri plastične bradavice. Notranja površina je lisasta (rjava in siva), zunanja je črna in zglajena, barva sredice prehaja od rdeče k sivi; rek. viš. 28 cm, pr. dna 11,5 cm; inv. št. P 15543 (t. 2: 21).

Grob 69 (ter. št. ŽG 18; sl. A21, A23)

Grob je bil v tlorisu viden kot temnejša lisa (0,8 × 0,7 m). Žganinska plast je bila debela do 0,2 m, vsebovala je drobce oglja in sežganih človeških kosti ter odlomke keramike. Ob robu groba je bila (premaknjena) kamnita plošča (0,65 × 0,38 × 0,1 m).

1. Odl. zgornjega dela posode z ravno zaključenim ustjem. Keramika z redkimi primesmi grobega peska, barva prehaja od svetle rdečkasto rjave k temno sivi; viš. 4,3 cm, rek. pr. ustja 28,4 cm; inv. št. P 15545 (t. 3: 1).
2. Odl. ostenja posode z vodoravnim plastičnim rebrom, razčlenjenim s poševnimi vrezi. Trda keramika je mešana s peskom, sredica je temno siva, površina opečnato rdeča in nekoliko zglajena; viš. 3,5 cm, šir. 3,4 cm; inv. št. P 15544 (t. 3: 2).

Grob 70 (ter. št. ŽG 19; sl. A24)

Grobna jama je bila plitvo (0,15 m) vkopana v zemljišče, v tlorisu je bila nepravilne okrogle oblike (pr. do 1,1 m). Zapolnjena je bila z žganino, pomešano z drobci kosti in lončenine ter koščki bronaste žice. Nad grobom je ležala apnenčasta plošča (0,6 × 0,75 × 0,19 cm).

1. Odl. bronaste žice okroglega preseka, na enem delu je videti droben spiralen vrez; morda lok fibule (dol. 3,5 cm, pr. 0,31 cm). Inv. št. P 15647; ter. št. 76/207 (t. 3: 3).

Grob 71 (ter. št. ŽG 20; sl. 8e; sl. A24, A25)

Grobna jama je bila vkopana v preperelo apnenčasto skalno osnovo, v tlorisu je bila nepravilno okrogle oblike. Nad grobom je ležala kamnita plošča (1,1 × 0,6 × 0,3 m). Pod ploščo je bil do 0,3 m debel sloj žganine z ogljem, kalciniranimi kostmi, koščki bronaste pločevine in odlomki lončenih posod.

1. Del loka vozlaste fibule z železnim jedrom in bronastim plaščem. Ohranjene so tri okrogle odebelitve; dol. 6,7 cm, deb. loka 0,7 cm, pr. odebelitev 1,7–2,05 cm; inv. št. P 15648 (t. 3: 4; sl. 12b).
2. Visoka železna noga fibule. Na zgornjem delu je ohranjen del zanke, spodnji del z ležiščem za iglo je poškodovan; viš. 6 cm, šir. 2,4 cm; inv. št. P 15649 (t. 3: 5).
3. Del loka z nogo in del igle bronaste fibule. Lok in noga imata okrogel presek, noga ima presek v obliki črke C; dol. 5,3 cm, viš. 1,7 cm; inv. št. P 15546 (t. 3: 6).
4. Tri bronaste kovice z okroglimi ploščatimi glavnicami; pr. 1,2 cm, 1,1 cm in 0,6 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 7).
4. Bronast zaključek stranske plošče skledaste čelade; vel. 2,1 × 1,9 cm; inv. št. P 15650 (t. 3: 8).
6. Štirje bronasti žeblički s polkroglasto glavico; dol. 0,4 cm, pr. 0,35 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 9).
7. Odl. bronaste žice okroglega preseka; dol. 5 cm, pr. 0,53 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 10).
8. Del bronaste žice, en konec je uvit v zanko; dol. 2 cm, pr. 0,4 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 11).

9. Odl. bronastega trakastega predmeta, morda prstana; dol. 1,7 cm, šir. 0,24 cm; inv. št. P 15651 (t. 3: 12).
10. Odl. bronaste pločevine, plasti sta speti s kovico; vel. 3,6 × 1,5 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 13).
11. Odl. bronaste pločevine, plasti sta speti s kovico; vel. 3,9 × 2,1 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 14).
12. Del bronaste palčke okroglega preseka, en zaključek je razcepljen (del šivanke?); dol. 2,7 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 15).
13. Odl. bronastega paličastega predmeta kvadratnega preseka; dol. 1,2 cm; inv. št. P 15547 (t. 3: 16).
14. Glineno bikonično vretence. Keramika s primesmi belega peska, barva prehaja od rjavkasto rdeče k sivi; viš. 2,8 cm, pr. 3,4 cm; inv. št. P 15548 (t. 3: 17).
15. Glineno bikonično vretence, precej poškodovano. Krhka siva keramika s primesmi belega peska; viš. 1,8 cm, rek. pr. 2,5 cm; inv. št. P 18554 (t. 3: 18).
16. Bikonično vretence iz rdeče keramike. Na površini so ostanki črnega premaza; viš. 3,2 cm, največji pr. 3,8 cm; inv. št. P 18553 (t. 3: 19).
17. Odl. ustja posode. Rdeče rjava keramika s primesmi peska, temnejša površina je nekoliko zglajena; viš. 1,9 cm, rek. pr. ustja 17,8 cm; inv. št. P 18558 (t. 3: 20).
18. Odl. izvihanega ustja posode. Keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od blede rjave k sivi; viš. 2,2 cm, rek. pr. 13,5 cm; inv. št. P 18562 (t. 3: 21).
19. Odl. ostenja posode, okrašen s plastičnim rebrom. Trda keramika z veliko primesmi drobnega peska, barva prehaja od temno sive na površini k rdeči v sredici; viš. 3,1 cm, šir. 4,3 cm; inv. št. P 18557 (t. 3: 22).
20. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Trda keramika s primesmi peska, barva prehaja od rdeče prek sive k črni; viš. 3,4 cm, rek. pr. dna 8 cm; inv. št. P 18556 (t. 3: 23).
21. Odl. dna in ostenja posode. Luknjičava keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od opečnato rdeče k sivi; viš. 3,2 cm, rek. pr. dna 12,5 cm; inv. št. P 18555 (t. 3: 24).

Grob 72 (ter. št. ŽG 21a, b; sl. A13, A26, A27)

V profilu grobne jame sta bila vidna višji in nižji vkop v rumeni ilovici. Žganinska plast ni bila prekinjena. V višjem vkopu (ter. št. 21a) je bila žganinska plast debelejša (do 0,3 m), v njej so bili drobci kalciniranih kosti, keramike in bronaste pločevine; vkop je bil v tlorisu okrogel (pr. 0,6 m). Tloris nižjega vkopa je bil prav tako okrogel (pr. 0,7 m), v žganinski plasti (deb. do 0,2 m) so bile sežgane kosti, odlomki lončenine, drobci brona in steklena jagoda. Na grobu in v njem je bilo več manjših kamnov.

1. Odl. bronastega pločevinastega traku; dol. 3,1 cm, šir. 0,9 cm; inv. št. P 15652 (t. 3: 25).
2. Ploščata okrogla modra steklena jagoda; pr. 0,6 cm, deb. 0,3 cm; inv. št. P 15653 (t. 3: 26).
3. Odl. ravno zaključena ustja in ostenja posode. Opečnato rdeča keramika s primesmi grobega peska; viš. 3,6 cm, rek. pr. ustja 16 cm; inv. št. P 18565 (t. 3: 27).
4. Odl. izvihanega ustja posode. Keramika z veliko primesmi finega peska, površina je temno siva in zglajena, sredica je rdeča; viš. 1,8 cm, šir. 3,3 cm; inv. št. P 15549 (t. 3: 28).
5. Odl. ustja, dna in ostenja posode. Keramika s primesmi drobnega peska, površina je črna, barva sredice prehaja od rdečkasto rjave k črni; večji odl. ustja: 2,8 × 2,9 cm; rek. pr. dna 12 cm; inv. št. P 18563 (t. 3: 29, 30).

Grob 73 (ter. št. ŽG 22; sl. 8f, 9; A28, A29)

Grobna jama je bila vkopana v apnenčasto skalno osnovo. V tlorisu je bila kvadratne oblike z zaobljenimi vogali (0,6 × 0,6 m). Zapolnjena je bila z žganino (debelina plasti 0,2 m), sežgane kosti so bile zbrane na kupčku pod glineno posodo. Grob je bil pokrit s tremi večjimi kamni.

1. Ploščat lok bronaste polmesečaste fibule z verižicami. Po sredini loka poteka plastično rebro, okrašeno s poševnimi vrezanimi črtami. Ob rebro je na obeh straneh vrezan cikcakast okras, poudarjen s pikami na vrhu zunanjih trikotnikov. Ohranjena sta dela zank pravokotnega preseka; dol. 8,4 cm, šir. loka 2,15 cm; inv. št. P 15550 (t. 4: 1).
2. Lok in igla bronaste ločne dvozankaste fibule. Lok, okrašen z drobnim spiralnim vrezom, in igla sta okroglega, zanki pravokotnega preseka; dol. 7,8 cm, deb. loka 0,28 cm; inv. št. P 15551 (t. 4: 2).
3. Bronast spiralast obroček iz žice trikotnega preseka, konca sta uvita v spiralni zanki; pr. 2,5 cm; viš. 1,7 cm; inv. št. P 15552 (t. 4: 3).
4. Bronast okrogel ploščat gumb s trakasto zanko na hrbtni strani; pr. 2 cm, viš. 0,4 cm; inv. št. P 15553 (t. 4: 4).
5. Odl. trakaste zapetnice iz bronaste pločevine, ohranjen je spiralno uvit zaključek. Ob robovih je okrašena z nizom vtisnjenih pik; šir. 0,7 cm, dol. največjega odl. 4,2 cm; inv. št. P 15554 (t. 4: 5).
6. Glineno vretence. Keramika s primesmi peska je temnorjava, sredica rdečerjava; viš. 3 cm, pr. največjega oboda 3,7 cm; inv. št. P 15654 (t. 4: 6).
7. Odl. glinenega lončka z visokim cilindričnim vratom, rahlo izvihanim stanjšanim ustjem in nekoliko vbočnim dnom. Keramika s primesmi belega peska je zunaj in znotraj rdečkasto rjava, sredica je rdečerjava; rek.: viš. 11,4 cm, pr. ustja 9,5 cm; inv. št. P 15555 (t. 4: 7).

Grob 74 (ter. št. ŽG 23; sl. A30)

Grobna jama je bila polkrožno vkopana v rumeno rdečo ilovico, v njej so bili drobci žganine in kalciniranih kosti. V tlorisu je merila 0,4 × 1 m.

Brez pridatkov.

Grob 75 (ter. št. ŽG 24; sl. A20, A31)

Grob je bil vkopan v rumeno sterilno ilovico. Meje grobne jame so bile nejasne, kalciniranih kosti je bilo malo. Vkop je bil verjetno polkrožen.

Brez pridatkov.

Grob 76 – ustrina (ter. št. ŽG 25; sl. 8g, A20, A32)

Vkop je bil plitev, dno jame je bilo rdečkasto prepečeno. V jami je bilo malo kalciniranih kosti in precej oglja. Objekt ovalne oblike (1,4 × 1,2 m) je bil verjetno ustrina.

1. Odl. zgornjega dela ostenja posode. Keramika z veliko primesmi peska je zunaj opečnato rdeča, notranja površina in sredica sta temno sivi; viš. 6,3 cm; inv. št. P 15655 (t. 4: 8).

Grob 77 (ter. št. ŽG 26; sl. A33)

Grobna jama je bila vkopana v rdečerjavo ilovico. V tlorisu je bila verjetno okrogle oblike, s premerom 0,7 m (zaradi lege nad profilom oblika ni bila jasno prepoznavna). Dno jame je bilo verjetno tlakovano z manjšimi kamnitimi ploščami, nanje je bil nasut pepel pokojnika.

1. Odl. spiralno zavitega ustja bronaste posode; dol. 4,2 cm, viš. 1,5 cm; inv. št. P 15657 (*t.* 4: 9).
2. Bronast obroček ovalnega preseka, na enem mestu je nekoliko stanjšan; pr. 3,3 cm; inv. št. P 15656 (*t.* 4: 10).

Grob 78 (ter. št. ŽG 27; *sl.* 8g, *sl.* A20, A32)

Grobna jama je bila polkrožno vkopana do rumene sterilne ilovice (globina 0,2 m) in je bila skoraj v celoti zapolnjena z lončeno posodo. Razlika med zasipom in obdajajočo zemljo je bila slabo vidna. Dimenzije vkopa v tlorisu so bile 0,3 × 0,35 m.

1. Odl. skodelice s presegačim ročajem. Barva keramike s primesjo peska prehaja od rdeče rjave k temno sivi. Viš. 5 cm, rek. pr. ustja 10 cm; P 15556a (*t.* 4: 13).
2. Odl. posode z izvihanim ustjem, kratkim usločnim vratom in ravnim dnom. Na največjem obodu sta kratka trakasta ročaja. Keramika s primesmi peska je zunaj lisasta, rjavo rdeča in siva, sredica in notranja površina sta sivi; rek.: viš. 19,5 cm, pr. ustja 17,2 cm; inv. št. P 15556 (*t.* 4:14).

Grob 79 (ter. št. ŽG 28; *sl.* 8g, A20, A32)

Grobna jama je bila plitvo vkopana (do 0,2 m) v sterilno ilovico. V tlorisu je bila nepravilno ovalne oblike (pr. 0,5 m). V jami so bili koščki oglja in keramike, drobcji kosti so bili v dokaj strnjeni plasti na sredini vkopa.

1. Svitkasta jagoda iz modrega stekla, okrašena s tremi vrezanimi krogi na obodu, v enem so ostanki bele paste; pr. 0,76 cm, viš. 0,5 cm; inv. št. P 15557 (*t.* 4: 11).
2. Odl. vratu in največjega oboda posode. Ostenje je plitvo vodoravno nažlebljeno. Keramika z redkimi primesmi precej grobega peska, barva prehaja od temno sive na zunanji površini k rdečkasto rjavi na notranji; viš. 3,8 cm, rek. pr. oboda 14,6 cm; inv. št. P 18567 (*t.* 4: 12).

Grob 80 (ter. št. ŽG 29; *sl.* A20, A31)

Grobna jama je bila v tlorisu slabo vidna (vel. 0,4 × 0,4 m). H grobu verjetno spadajo drobcji kosti in morda nekateri odlomki keramike, deli več posod.

Pridatkov ni bilo.

Grob 81 (ter. št. ŽG 30; *sl.* A34)

Pod skeletnim grobom 349 se je pokazala temna lisa, ostanek jame, vkopane v sterilno rdečerumeno ilovico. V jami je ležala preperela, verjetno od ognja ožgana kamnita plošča, okoli nje je bila žganina. V jami so bili tudi odlomki različnih lončenih posod in štirje kosi lepa.

1. Prodnik; vel. 5,55 × 4,1 × 3,5 cm; inv. št. P 15658 (*t.* 4: 15).
2. Odl. skodele z uvihanim ustjem in rahlo vbočenim dnom. Keramika s primesmi precej grobega peska, površina je zglajena. Barva prehaja od rdeče k temno sivi; rek. viš. 5,5 cm, pr. ustja 10,5 cm; inv. št. P 18569 (*t.* 4: 16).

Grob 82 (ter. št. ŽG 31; *sl.* 8c, A35)

Grob je bil vkopan v sivo rumeni pesek in rjavi humozni grušč, zgornji del je bil poškodovan. V tlorisu je bil videti kot ovalna lisa. Jama je bila zapolnjena z žganino.

1. Deli posode s kratkim vratom, rahlo izvihanim ustjem in nekoliko vbočenim dnom. Na največjem obodu so štiri plastične bradavice. Keramika z veliko primesmi drobnega peska, na površini barva prehaja od rdeče

k rdečkasto sivi, sredica je črna; rek. viš. 23,8 cm, pr. ustja 16 cm; inv. št. P 15558 (*t.* 5: 1).

Grob 83 (ter. št. ŽG 32; *sl.* A36, A38)

Grobna jama je bila vkopana v rumeno rdečo ilovico in zatrpna z žganino, v kateri so bili drobcji sežganih kosti. V tlorisu je bil grob ovalne oblike, pokrivala sta ga dva večja ploščata kamna.

1. Tri jagode iz temno modrega stekla; pr. 1,26 cm; pr. 1,2 cm; pr. 1,26 cm; inv. št. P 15659 (*t.* 5: 2).

Grob 84 (ter. št. ŽG 33; *sl.* A36, A38)

Grob je bil vkopan v rdečerumeno ilovico in zapolnjen z žganino, v kateri so bili redki drobcji sežganih kosti. Premer grobne jame na vrhu je bil 0,8 m.

1. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Keramika z redkimi primesmi drobnega svetlega peska je porozna, barva na površini prehaja od rumene k sivi, sredica je temno siva; viš. 2,4 cm, rek. pr. dna 9,8 cm; inv. št. P 15559 (*t.* 5: 3).

Grob 85 (ter. št. ŽG 34; *sl.* A39, A40)

Grob je bil plitvo vkopan v peščeni grušč in sivo rumen pesek, žganinska last je bila debela 6 cm. V tlorisu je bil viden kot lisa nepravilne oblike, ki je vsebovala kalcinirane kosti in drobce bronaste pločevine. Proti skeletnemu grobu št. 345 je zabrisano prehajala v drugo liso.

Brez pridatkov.

Skeletni grob 348 (ter. št. SG 44; *sl.* 6, A41)

Ohranjen je bil zgornji del okostja, delno še medenica, manjkali sta lobanja in leva rama. Okostje je ležalo na hrbtu, približno v smeri S–J (glava na jugu). Desna roka je bila stegnjena ob telesu, leva položena v naročje. Na desni roki je bila zapestnica.

Adultus; (ženska)

1. Bronasta narebrena zapestnica polkrožnega preseka z nesklenjenima, nekoliko stanjšanima koncema; pr. 6,2 cm, deb. 0,3 cm, šir. 0,45 cm; inv. št. S 3538 (*t.* 5: 4).

Najdbe zunaj grobov**Kvadrat 1**

1. Del večglave igle z železnim jedrom. Ohranjene so zgornje štiri bronaste okrogle odebelitve, pod njimi še ena delno; dol. 6,2 cm, pr. zgornje odebelitve 0,85 cm; inv. št. P 15605 (*sl.* 13a; *t.* 5: 5).
2. Del glinenega svitka z redkimi zrnici peska, površina je oranžna, sredica siva; dol. 5,5 cm, šir. 3,5 cm, rek. notranji pr. 5 cm; inv. št. P 15606 (*t.* 5: 6).

Kvadrat 2

1. Odl. ramenaste bronaste noge fibule, ohranjen je del loka kvadratnega preseka; viš. 2,5 cm, šir. 2,6 cm; inv. št. P 15611 (*t.* 5: 7).
2. Del kovinskega predmeta, okrogla ploščica je bronasta, paličasti del je železen (morda del vozlaste fibule); dol. 1,65 cm, pr. 2,6 cm; inv. št. P 15607 (*sl.* 10; *t.* 5: 8).
3. Bronast zaključek temenske plošče skledaste čelade; viš. 2,3 cm, pr. 1,78 cm; inv. št. P 15608 (*t.* 5: 9).
4. Zaključek bronaste stranske plošče skledaste čelade, nekoliko poškodovan; vel. 2,6 × 2,3 cm, viš. 0,85 cm; inv. št. P 15661 (*t.* 5: 10).

5. Zaključek bronaste stranske plošče skledaste čelade, nekoliko poškodovan; vel. $2,1 \times 1,88$ cm, viš. 0,67 cm; inv. št. P 15660 (t. 5: 11).
6. Odl. bronaste pločevine s kovico; vel. $1,6 \times 0,95$ cm; inv. št. P 15613 (t. 5: 12).
7. Odl. bronaste pločevine z uvitim robom; viš. 0,7 cm, šir. 1,55 cm; inv. št. P 15614 (t. 5: 13).
8. Odl. bronaste pločevine s kovico; vel. $1,17 \times 1,3$ cm; inv. št. P 15615 (t. 5: 14).
9. Odl. bronaste pločevine, speti s kovicama; $2,8 \times 3,4$ cm; inv. št. P 15662 (t. 5: 15).
10. Odl. ukrivljene bronaste žice pravokotnega preseka; dol. 1,7 cm; inv. št. P 15616 (t. 5: 16).
11. Odl. bronaste žice okroglega preseka; dol. 1,5 cm, pr. 0,3 cm; inv. št. P 15617 (t. 5: 17).
12. Kos bron s poševnima vrezoma; dol. 1,6 cm, deb. 0,65 cm; inv. št. P 15621; ter. št. 76/107 (t. 5: 18)
13. Odl. bronaste žice; dol. 3,3 cm in 0,94 cm, deb. 0,25 cm; inv. št. P 15612 (t. 5: 19).
14. Odl. skodele z ravno odrezanim ustjem in s presegajočim trakastim ročajem. Temno siva keramika z veliko primesmi drobnega peska, površina je nekoliko zglajena; viš. ohr. dela 5 cm, šir. 6 cm; rek. pr. ustja 19,2 cm; inv. št. P 15619 (t. 5: 20).
15. Odl. ravno zaključenega ustja posode. Keramika z redkimi primesmi precej grobega peska. Barva prehaja od rdeče na notranji površini k črni na zunanji, površina je zglajena; viš. 3,7 cm, šir. 3,8 cm; rek. pr. 15,4 cm; inv. št. P 15622 (t. 5: 21)
16. Odl. sive keramike s primesmi belega peska (ročajček?); viš. 1,1 cm, šir. 1,05 cm; inv. št. P 15618 (t. 5: 22).
17. Odl. ustja posode. Nekoliko luknjičava keramika s primesmi peska je opečnato rdeča, sredica črna; viš. 2,5 cm, šir. 2,1 cm; inv. št. P 15627 (t. 5: 23).
18. Odl. ustja posode. Keramika s primesmi peska, barva prehaja od opečnato rdeče na površini k sivi v sredici. Na površini so sledovi temnejšega premaza (?); viš. 1,8 cm, šir. 3,1 cm; inv. št. P 15628 (t. 5: 24).
19. Odl. ostenja posode, okrašen z vodoravnim razčlenjenim plastičnim rebrom. Keramika s primesmi peska, barva prehaja od rdeče prek rjave k črni; $3,7 \times 3,2$ cm; inv. št. P 15625 (t. 5: 25).
20. Odl. držaja posode. Trda keramika s primesmi drobnega peska je zunaj rdeča, notranja površina in sredica sta črni; šir. 4,4 cm, viš. 2,6; inv. št. P 15624; ter. št. 76/94 (t. 5: 26).
21. Odl. trakastega ročaja zaobljeno pravokotnega preseka. Trda črna keramika s primesmi grobega peska; dol. 5,2 cm, šir. 4,5 cm, deb. 1,9 cm; inv. št. P 15626 (t. 5: 27).
22. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Trda keramika s primesmi belega peska, barva prehaja od opečnato rdeče k črni; viš. 2,2 cm, šir. 3,8 cm; rek. pr. 10 cm; inv. št. P 15629 (t. 5: 28).
23. Odl. spodnjega dela posode. Dno (ali morda noga) je izdelano posebej in zlepljeno z zgornjim delom posode. Keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od rdeče k črni; viš. 2 cm; rek. pr. 14 cm; inv. št. P 15623 (t. 5: 29).

Kvadrat 3

1. Odl. rahlo izvihanega ustja posode s tankimi stenami. Siva keramika je dobro prečiščena in s primesmi peska ter sljude; viš. 2,1 cm, rek. pr. 6,8 cm; inv. št. P 15630 (t. 6: 1).
2. Odl. ostenja posode. Okrašen je z vrezanim šrafiranim trikotnikom, viden je del sosednjega. Črna keramika s primesmi peska, površina je zglajena; viš. 5,2 cm, rek. pr. največjega oboda posode 24,2 cm; inv. št. P 15664 (t. 6: 2).
3. Odl. ostenja posode z vodoravnim plastičnim razčlenjenim rebrom. Keramika s primesmi peska je zunaj opečnato rdeča, znotraj temno rjava, sredica je črna; viš. 4 cm, šir. 3,6 cm; inv. št. P 15631 (t. 6: 3).
4. Odl. glinenega svitka, na enem je ovalna vdolbina. Dobro prečiščena keramika se plasti, barva prehaja od oranžne k sivi; večji odl.: $6,5 \times 4,4$ cm; inv. št. P 15632 (t. 6: 4).

Kvadrat 5

1. Bronasta fibula z železnim tečajem. Nizek trakast lok je okrašen z vrezanima žlebovoma in nizom pik med njima. Noga ima v preseku obliko črke T, ohranjen je del igle; dol. 3,85 cm, viš. 0,7 cm; inv. št. P 15560; ter. št. K 3 (t. 6: 5).
2. Odl. obročka iz bronaste žice okroglega preseka (obsenčnik?); viš 3,6 cm, deb. žice 0,2 cm; inv. št. P 15562 (t. 6: 6).
3. Odl. bronaste peresovine; dol. 1,8 cm, pr. 0,7 cm; inv. št. P 15561 (t. 6: 7).
4. Odl. ustja vrča. Blede opečnata keramika je dobro prečiščena; viš. 2 cm, rek. pr. ustja 5 cm; inv. št. P 15569 (t. 6: 8).
5. Odl. zgornjega dela posode s cilindričnim vratom in ostro odrezanim robom ustja. Trda keramika z redkimi primesmi grobega peska, barva prehaja od temnorjave k črni; viš. 3,7 cm, rek. pr. ustja 16 cm; inv. št. P 15565 (t. 6: 9).
6. Odl. izvihanega usta posode. Trda keramika s primesmi peska, barva prehaja od rjave na zunanji površini k črni na notranji; viš. 1,6 cm, šir. 2,1 cm; inv. št. P 15564 (t. 6: 10).
7. Odl. ostenja z največjega oboda posode, okrašene z vrezano cikcakasto črto. Trda keramika s primesmi drobnega peska, rahlo zglajena površina je črna, sredica rjava; viš. 2,1 cm, šir. 4,2 cm, rek. pr. največjega oboda 12,8 cm; inv. št. P 15563 (t. 6: 11).
8. Odl. ostenja posode, okrašene z vodoravnim plastičnim rebrom, razčlenjenim z vtisi. Keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od svetle rdečkasto rjave na površini k sivi v sredici; viš. 3,6 cm, šir. 4,3 cm; inv. št. P 15568 (t. 6: 12).
9. Odl. zgornjega dela vrča z ravno zaključenim ustjem, ohranjen je del trakastega ročaja z vzdolžnima rebroma. Keramika opečnate barve je dobro prečiščena; viš. 1,4 cm, šir. ročaja 2,3 cm; inv. št. P 15570 (t. 6: 13).
10. Odl. posode (del ustja ali noge?), rob je odebeljen. Trda keramika s primesmi peska, barva prehaja od rjave k črni; viš. 2,4 cm, šir. 2,4 cm; inv. št. P 15567 (t. 6: 14).
11. Odl. spodnjega dela posode z ravnim dnom. Črna keramika z redkimi primesmi peska; viš. 2,3 cm, rek. pr. dna 5 cm; inv. št. P 15566 (t. 6: 15).

Kvadrat 6

1. Del železne igle; dol. 3,13 cm; inv. št. P 15571 (t. 6: 16).
2. Odl. zgornjega dela posode z izvihanim in na robu stanjšanim ustjem. Keramika je luknjičava, površina je bledo oranžna, sredica siva; rek. pr. ustja 15,8 cm; inv. št. P 15582 (t. 6: 17).
3. Odl. zgornjega dela vrča z rahlo odebeljenim ustjem. Pod ustjem je ostanek trakastega ročaja. Bledo rumena keramika je dobro prečiščena; rek. pr. ustja 8,6 cm; inv. št. P 15577 (t. 6: 18).
4. Odl. izvihane ustja posode. Nekoliko luknjičava keramika s primesmi drobnega peska, barva prehaja od rdeče rjave k temno sivi; viš. 3,1 cm, šir. 3,2 cm; inv. št. P 15576 (t. 6: 19).
5. Odl. ustja posode. Nekoliko luknjičava keramika s primesmi peska, barva prehaja od rdeče rjave k temno sivi; viš. 2,8 cm, šir. 2,3 cm; inv. št. P 15574 (t. 6: 20).
6. Odl. ostenja z največjega oboda posode. Okrašen je z vodoravnim nizom vtisnjenih krožcev. Trda keramika s primesmi peska, površina je črna in zglajena, sredica siva; rek. pr. oboda 15 cm; inv. št. P 15572 (t. 6: 21).
7. Odl. ostenja z največjega oboda posode, okrašene z vodoravnim nizom plitvo vtisnjenih okroglih jamic. Trda keramika s primesmi finega peska je črna, barva sredice prehaja od sive k rdečkasti; rek. pr. oboda 14 cm; inv. št. P 15578 (t. 6: 22).
8. Odl. ostenja vrča, ohranjen je ostanek trakastega ročaja. Keramika je dobro prečiščena, površina je bledo oranžna, sredica siva; rek. pr. oboda 13,8 cm; inv. št. P 15573 (t. 6: 23).
9. Odl. trakastega ročaja iz trde temno sive keramike. Po sredini ročaja poteka nizko rebro; dol. 3 cm, šir. 3,5 cm, deb. 1,5 cm; inv. št. P 15583 (t. 6: 24).
10. Odl. trakastega ročaja posode. Keramika s primesmi drobnega peska, barva prehaja od rjave k temno sivi, površina je nekoliko zglajena; dol. 2,7 cm, šir. 3 cm, deb. 1,2 cm; inv. št. P 15580 (t. 6: 25).
11. Odl. trakastega ročaja. Trda temno siva keramika s primesmi peska, površina je zglajena; dol. 1,3 cm, šir. 3,5 cm, deb. 1,2 cm; inv. št. P 15579 (t. 6: 26).
12. Odl. spodnjega dela posode z ravnim dnom. Keramika s primesmi peska je rdečerjava, sredica temno siva; rek. pr. dna 10,8 cm; inv. št. P 15581 (t. 6: 27).
13. Odl. spodnjega dela posode z ravnim dnom. Keramika s primesmi grobim peskom, barva prehaja od rdeče k črni; rek. pr. dna 11,8 cm. Inv. št. P 15584 (t. 6: 28).

Kvadrat 8

1. Del obročka iz bronaste žice okroglega preseka (obsenčnik?); pr. 4 cm, deb. žice 0,2 cm; inv. št. P 15585 (t. 7: 1).
2. Del bronastega obročka (?) nepravilnega štirikotnega preseka; dol. 1,7 cm; inv. št. P 15587 (t. 7: 2).
3. Odl. bronaste pločevine, spet s kovico; vel. 1,2 × 1,4 cm; inv. št. P 15586 (t. 7: 3).
4. Odl. izvihane ustja posode. Črna keramika s primesmi svetlega peska je rahlo porozna; viš. 1,9 cm, rek. pr. ustja 20,6 cm; inv. št. P 15589 (t. 7: 4).
5. Odl. ustja posode. Keramika je močno porozna, barva prehaja od sivo rumene k črni; viš. 1,6 cm, rek. pr. ustja 13,5 cm; inv. št. P 15588 (t. 7: 5).
6. Odl. zgornjega dela posode z izvihanim ustjem. Porozna keramika s primesmi drobnega peska je siva in bledo

rumena, sredica črna; viš. 3,4 cm, rek. pr. ustja 9,2 cm; inv. št. P 15595 (t. 7: 6).

7. Odl. rahlo izvihane ustja posode. Keramika je porozna, površina je siva, sredica črna; viš. 2,9 cm, šir. 2,6 cm; inv. št. P 15593 (t. 7: 7).
8. Odl. ostenja posode, okrašene z okroglima vdolbinama. Trda dobro prečiščena keramika s primesmi sljude je temno siva, sredica rdeča; viš. 2,9 cm, šir. 3,5 cm; inv. št. P 15596 (t. 7: 8).
9. Odl. trakastega ročaja posode, okrašene z vzdolžno vrezano črto. Keramika je močno porozna, površina je siva, sredica črna; dol. 5,9 cm, šir. 3 cm; inv. št. P 15590 (t. 7: 9).
10. Odl. lončenega predmeta (noga posode ali zaključek pevke s čepom?). Barva porozne keramike z veliko primesmi peska prehaja od blede rumene k sivi; viš. 3,5 cm, pr. 3,95 cm; inv. št. P 15591 (t. 7: 10).
11. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Trda svetlo rjava keramika s primesmi peska; viš. 3 cm, rek. pr. dna 11,8 cm; inv. št. P 15597 (t. 7: 11).
12. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Črna keramika s primesmi peska, površina je nekoliko zglajena; viš. 2,1 cm, rek. pr. dna 9,8 cm; inv. št. P 15594 (t. 7: 12).

Kvadrat 9

1. Odl. bronastega šila (?), pri vrhu pravokotnega, proti konici okroglega preseka; dol. 4,2 cm, deb. 0,2 cm; inv. št. P 15598 (t. 6: 29).

Kvadrat 12

1. Odl. izvihane ustja posode. Keramika je porozna in s primesmi peska, površina in zunanja polovica sredice sta blede rumeni, notranja polovica sredice je črna; viš. 3,3 cm, šir. 5,1 cm, rek. pr. ustja 15 cm; inv. št. P 15642 (t. 6: 30).
2. Odl. ostenja posode s plastično bradavico. Keramika s primesmi peska, barva prehaja od rdeče rjave na zunanji površini k črni na notranji; viš. 2,3 cm, šir. 1,8 cm; inv. št. P 15641 (t. 6: 31).

Kvadrat 14

1. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Keramika z veliko primesmi peska, barva prehaja od rdeče rjave k temno sivi; viš. 2,1 cm, rek. pr. 13,8 cm; inv. št. P 15643 (t. 6: 32).

Kvadrat 16

1. Odl. izvihane ustja posode. Bledo oranžna keramika je dobro prečiščena in mešana s peskom, površina je zglajena; viš. 3,2 cm, šir. 3,6 cm, rek. pr. ustja 21 cm; inv. št. P 15633 (t. 7: 13).

Kvadrat 16/19

1. Odl. izvihane ustja posode. Dobro prečiščena keramika z veliko primesmi drobne sljude, barva prehaja od svetlo rjave na zunanji površini k črni na notranji; viš. 1,7 cm, šir. 2,9 cm; inv. št. P 15634 (t. 7: 14).

Kvadrat 19

1. Odl. bronaste žice okroglega preseka; dol. 2,8 cm, deb. 0,41 cm; inv. št. P 15635 (t. 7: 15).
2. Odl. posode z izvihanim ravno zaključenim ustjem. Na največjem obodu jo krasi vodoraven niz vrezanih

- šrafiranih trikotnikov, v nekaterih črtah je ohranjena sled belega polnila. Keramika je dobro prečiščena s primesmi drobnega peska, površina je črna in zglajena, sredica je rdeče rjava in siva; viš. ohr. dela 5,5 cm; rek. pr. ustja 21 cm; inv. št. P 15640; ter. št. 76/237 (t. 7: 16).
3. Odl. ustja posode. Temno siva keramika s primesmi peska; viš. 1,7 cm, šir. 1,8 cm; inv. št. P 15668 (t. 7: 17).
 4. Odl. ročaja posode. Keramika s primesmi peska, barva na površini prehaja od opečnato oranžne k sivi, sredica je črna; dol. 3,3 cm, šir. 3,3 cm, deb. 1,14 cm; inv. št. P 15666 (t. 7: 18).
 5. Odl. ostenja posode, okrašen s križajočimi se vrezanimi črtami. Črna keramika s primesmi peska, površina je zglajena; viš. 1,7 cm; inv. št. P 15639 (t. 7: 19).
 6. Odl. ostenja posode, na enem je plitev vodoraven žleb. Temno siva keramika s primesmi grobega peska; največji odl.: 8,6 × 6,7 cm; inv. št. P 15636 (t. 7: 20).
 7. Odl. ravnega dna in ostenja posode. Keramika s primesmi grobega peska, barva prehaja od opečnato rdeče na površini k sivi v sredici; viš. 3,1 cm, rek. pr. dna 8 cm; inv. št. P 15665 (t. 7: 21).

Kvadrat 19/22

1. Odl. ravno zaključenega ustja posode. Keramika s primesmi drobnega peska, barva prehaja od rdeče rjave na zunanji površini k temno sivi na notranji, površina je zglajena; viš. 2,5 cm, šir. 2,8 cm; inv. št. P 15637 (t. 7: 22).

Kvadrat 33

1. Del modre steklene jagode; pr. 0,46 cm, viš. 0,14 cm; inv. št. P 15644 (t. 7: 23).

Kvadrat 34

1. Odl. ostenja posode z okroglo vtisnjeno jamico. Keramika s primesmi peska, barva prehaja od črne na zunanji površini k svetlo rjavi na notranji, zunanja površina je zglajena; viš. 3,2 cm, šir. 2,5 cm; inv. št. P 15645 (t. 7: 24).

Kvadrat 35

1. Odl. ostenja posode. Keramika s primesmi peska, barva prehaja od rjave k temno sivi; viš. ohr. dela 17,6 cm, rek. največji pr. 24 cm; inv. št. P 15646 (t. 7: 25).

- BERG, F. 1962, *Das Flachgräberfeld der Hallstattkultur von Maiersch*. – Veröffentlichungen der Österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- und Frühgeschichte 4.
- DOBIAT, C. 1980, *Das hallstattzeitliche Gräberfeld von Kleinklein und seine Keramik*. – Schild von Steier 1.
- DOBIAT, C. 1990, *Der Burgstallkogel bei Kleinklein I. Die Ausgrabungen der Jahre 1982 und 1984*. – Marburger Studien zur Vor- und Frühgeschichte 13.
- DULAR, J. 1978, Poskus kronološke razdelitve dobovskega žarnega grobišča (Versuch einer Einteilung des Urnenfeldes in Dobova). – *Arheološki vestnik* 29, 36–45.
- DULAR, J. 1982, *Halštatska keramika v Sloveniji (Die Graberamik der älteren Eisenzeit in Slowenien)*. – Dela 1. razreda SAZU 23.
- GABROVEC, S. 1960a, *Prazgodovinski Bled (The Prehistory of Bled)*. – Dela 1. razreda SAZU 12.
- GABROVEC, S. 1960b, Grob z oklepom iz Novega mesta (Panzergrab von Novo mesto). – *Situla* 1, 27–80.
- GABROVEC, S. 1965, Kamniško ozemlje v prazgodovini. – *Kamniški zbornik* 10, 89–134.
- GABROVEC, S. 1970, Dvozankaste ločne fibule (Die zweischleifigen Bogenfibeln). – *Godišnjak* 8, *Centar za balkanološka ispitivanja* 8, 5–66.
- GABROVEC, S. 1975, Začetek halštatskega obdobja v Sloveniji (Der Beginn der Hallstattzeit in Slowenien). – *Arheološki vestnik* 24 (1973), 338–387.
- GABROVEC, S. 1987a, Dolenjska grupa. – V: A. Benac (ur.), *Praistorija jugoslavenskih zemalja V. Željezno doba*, 29–119. – Sarajevo.
- GABROVEC, S. 1987b, Ljubljanska grupa. – V: A. Benac (ur.), *Praistorija jugoslavenskih zemalja V. Željezno doba*, 178–181. – Sarajevo.
- GABROVEC, S. 2006, *Stična II/1. Gomile starejše železne dobe. Katalog / Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Katalog*. – Katalogi in monografije 37.
- GABROVEC, S., B. TERŽAN 2010, *Stična II/2. Gomile starejše železne dobe. Razprave / Grabhügel aus der älteren Eisenzeit. Studien*. – Katalogi in monografije 38.
- GERBEC *et al.* 2014 = T. Gerbec, M. Črešnar, J. Lux, K. Čufar, G. Gruden 2014, Kranj. – V: B. Teržan, M. Črešnar (ur.) 2014, 319–332.
- GUŠTIN, M. 1979, *Notranjska. K začetkom železne dobe na severnem Jadranu / Zu den Anfängender Eisenzeit in der Nördlichen Adria*. – Katalogi in monografije 17.
- HORVAT, J. 1984, Prazgodovinske naselbinske najdbe pri farni cerkvi v Kranju (Vorgeschichtliche Siedlungsfunde bei der Pfarrkirche in Kranj). – *Arheološki vestnik* 34 (1983), 140–218.
- KASTELIC, J. 1960, *Slovenska nekropola na Bledu. Poročilo o izkopavanjih leta 1949 in 1951*. – Dela 1. razreda SAZU 13.
- KASTELIC, J., ŠKERLJ, B. 1950, *Slovenska nekropola na Bledu. Arheološko in antropološko poročilo za leto 1948 (The Slav necropolis at Bled. Archaeological and anthropological report for 1948)*. – Dela 1. razreda SAZU 2.
- KNIFIC, T. 1977, Bled, Pristava. – *Varstvo spomenikov* 21, 280.
- KNIFIC, T. 1979, Bled, VI, 2, Radovljica. – *Varstvo spomenikov* 22, 319.
- KNIFIC, T. 1983, *Bled v zgodnjem srednjem veku*. – Doktorska disertacija / PhD thesis, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani (neobjavljeno / unpublished).
- KRUH, A. 2022, *Železnodobno grobišče v Kobaridu: raziskave leta 1979 (Iron Age cemetery in Kobarid (Slovenia): investigations in 1979)*. – *Arheološki vestnik* 73, 507–537.
- KUČAR, V. 1979, *Prahistorijska nekropola Beram (La necropole préhistorique de Beram)*. – *Histria archaeologica* 10/1, 85–131.

- LAHARNAR, B., TURK, P. 2017, Železnodobne zgodbe s stičišča svetov. – Ljubljana.
- LAHARNAR, B., TURK, P. 2018, *Iron Age stories from the crossroads*. – Ljubljana.
- LIPPERT, A., P. STADLER 2009, *Das spätbronze- und früheisenzeitliche Gäberfeld von Bischofshofen-Pestfriedhof*. – Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 168.
- MÜLLER-KARPE, H. 1959, *Beiträge zur Chronologie der Urnenfelderzeit nördlich und südlich der Alpen*. – Römisch-Germanische Forschungen 22.
- OMAN, D. 1981, Brinjeva gora – 1953 (Obdelava prazgodovinske keramike) (Brinjeva gora near Slovenske Konjice, excavation 1953). – *Arheološki vestnik* 32, 144–216.
- PFLAUM, V. 2010, Rimskodobne najdbe s Pristave ter druga sočasna najdišča in posamične najdbe iz Blejskega kota / Römische Funde von Pristava und andere zeitgleiche Funde aus Blejski kot. – V: A. Pleterski 2010, 189–212, 259–261.
- PLETERSKI, A. 2008, *Zgodnjesrednjeveška naselbina na Blejski Pristavi. Najdbe / Frühmittelalterliche Siedlung Pristava in Bled. Funde*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 14. (DOI: 10.3986/9789612545413)
- PLETERSKI, A. 2010, *Zgodnjesrednjeveška naselbina na Blejski Pristavi. Tafonomija, predmeti in čas / Frühmittelalterliche Siedlung Pristava in Bled. Taphonomie, Fundgestände und zeitliche Einordnung*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 19. (DOI: 10.3986/9789612545666)
- POGAČNIK, A. 2002, Način pokopa in analiza pridatkov / The Burial Ritual and the Analysis of the Grave Goods. – V: D. Svoljšak, A. Pogačnik, *Tolmin, Prazgodovinsko grobišče II. Razprave / Tolmin, The prehistoric cemetery II. Treatises*, Katalogi in monografije 35, 21–84.
- PUŠ, I. 1971, Žarnogrobiščna nekropola na dvorišču SAZU v Ljubljani (*Nekropole der Urnenfelderkultur im Hof der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Ljubljana*). – Razprave 1. razreda SAZU VII/1.
- PUŠ, I. 1982, *Prazgodovinsko žarno grobišče v Ljubljani (Das vorgeschichtliche Urnengräberfeld in Ljubljana)*. – Razprave 1. razreda SAZU 13/2.
- STARE, F. 1954, *Ilirske najdbe železne dobe v Ljubljani (Illyrische Funde aus der Eisenzeit in Ljubljana)*. – Dela 1. razreda SAZU 9.
- STARE, F. 1955, *Vače*. – Arheološki katalogi Slovenije 1.
- STARE, F. 1963, Kipec ilirskega bojvnika z Vač (Statuette eines illyrischen Kriegers aus Vače). – *Arheološki vestnik* 13–14, 383–434.
- STARE, F. 1975, *Dobova*. – Posavski muzej Brežice 2.
- STRMČNIK-GULIČ, M. 1979, Prazgodovinske gomile na Legnu pri Slovenj Gradcu (Vorgeschichtliche Grabhügel auf dem Legen). – *Arheološki vestnik* 30, 101–150.
- SVOLJŠAK, D. 1975, Prazgodovinsko grobišče v Tolminu (Necropoli preistorica di Tolmin). – *Arheološki vestnik* 24 (1973), 397–415.
- SVOLJŠAK, D., A. POGAČNIK 2001, *Tolmin. Prazgodovinsko grobišče I. Katalog / The prehistoric cemetery I. Catalogue*. – Katalogi in monografije 35.
- SVOLJŠAK, D., A. POGAČNIK 2002, *Tolmin. Prazgodovinsko grobišče II. Razprave / Tolmin, The prehistoric cemetery II. Treatises*. – Katalogi in monografije 35.
- ŠKOBERNE, Ž. 1999, *Budinjak. Kneževski tumul / Budinjak. Princely Tumulus*. – Zagreb.
- ŠKVOR JERNEJČIČ, B. 2014a, *Žarna nekropola v Ljubljani in preobrazba ljubljanske skupine na prehodu iz bronzaste v železno dobo*. – Doktorska disertacija / PhD thesis, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani (neobjavljeno / unpublished).
- ŠKVOR JERNEJČIČ, B. 2014b, Ljubljana. – V: B. Teržan, M. Črešnar (ur.) 2014, 363–385.
- ŠKVOR JERNEJČIČ, B. 2017, Starejšeželeznodobne gomile na Gorenjskem. Žgani grobovi pri Vili Prah in na Koroški cesti v Kranju / Early Iron Age tumuli in the Gorenjska region. Cremation burials at Vila Prah and Koroška cesta in Kranj. – *Arheološki vestnik* 68, 117–196.
- TECCO HVALA, S. 2017, *Molnik pri Ljubljani v železni dobi / The Iron Age Site at Molnik near Ljubljana*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 36. (DOI: 10.3986/9789610503750)
- TERŽAN, B. 1990, Polmesečaste fibule. O kulturnih povezavah med Egejo in Caput Adriae (Die Halbmondfibeln über die Kulturverbindungen zwischen deu Ägäis und dem Caput Adriae). – *Arheološki vestnik* 41, 49–88.
- TERŽAN, B. 2002, Kronološki oris / Chronological Outline. – V: D. Svoljšak, A. Pogačnik, *Tolmin, Prazgodovinsko grobišče II. Razprave / Tolmin, The prehistoric cemetery II. Treatises*, Katalogi in monografije 35, 85–102.
- TERŽAN, B., N. TRAMPUŽ 1975, Prispevek h kronologiji svetolucijske skupine (Contributto alla cronologia del gruppo preistorico di Santa Lucia). – *Arheološki vestnik* 24 (1973), 416–460.
- TERŽAN, B. 2014, Stična. – V: B. Teržan, M. Črešnar (ur.) 2014, 451–462.
- TERŽAN, B., F. LO SCHIAVO, N. TRAMPUŽ OREL 1984–1985, *Most na Soči (S. Lucia) II*. – Katalogi in monografije 23.
- TERŽAN, B., M. ČREŠNAR (ur.) 2014, *Absolutno datiranje bronzaste in železne dobe na Slovenskem / Absolute dating of the Bronze and Iron Ages in Slovenia*. – Katalogi in monografije 40.
- TOMEDI, G. 2002, *Das hallstattzeitliche Gräberfeld von Frög. Die Altgrabungen von 1883 bis 1892*. – Archaeolingua 14.
- URLEB, M. 1974, *Križna gora pri Ložu (Hallstattzeitliche Gräberfeld Križna gora)*. – Katalogi in monografije 11.
- VOJAKOVIČ, P. 2014, Tribuna. – V: B. Teržan, M. Črešnar (ur.) 2014, 392–412.
- ŽELEZNIKAR, J. (ur.) 1999, *Poselitvena podoba Mengša in okolice od prazgodovine do srednjega veka*. – Mengeš.

Prehistoric cemetery at Pristava in Bled. Archaeological investigations in 1975–1978

Translation

In 1948, 1949 and 1951, the Narodni muzej Slovenije conducted systematic excavations in the prehistoric and early medieval necropolis at Pristava below Bled Castle, led by Jože Kastelic (*Fig. 1*). The excavations unearthed 318 inhumation burials from Late Antiquity and the Early Middle Ages,¹ as well as 52 prehistoric cremations. Stane Gabrovec was entrusted with excavating the prehistoric part; he also published the history of research and the excavation results.² Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, continued the investigations in 1975, 1976 and 1978. This article discusses the prehistoric graves (Nos. 53 to 85) and the stray prehistoric finds (*Fig. 2, 3*) unearthed during the second campaign.

Timotej Knific led the 1975–1978 excavations, with the participation of Biba Teržan in 1975 and 1976 who also kept the excavation diaries for the prehistoric burials unearthed in 1975.³ Excavations in 1975 examined six 4 × 4 m large grid squares located north of the 1951 excavation area (*Fig. 3: Grid Squares 4–9*) and revealed eleven cremation burials (Nos. 53 to 63). The report for that year states twelve investigated prehistoric burials, though the patches marked ŽG 6 and ŽG 7 were subsequently found to have belonged to a single grave, now marked Grave 58. Investigations in 1976 examined eleven grid squares (*Fig. 3: Grid Squares 1–3, 16, 17, 19, 20, 22–25*) and parts of Grid Squares 6 and 9 that remained unexplored in 1975, revealing altogether seventeen cremation burials and a pyre site (Nos. 64 to 81).⁴ Further twelve grid squares were investigated in 1978, nine of which yielded prehistoric burials and stray prehistoric artefacts (*Fig. 3: Grid Squares 10–15, 26, 28, 29, 33–35*). They held four cremations (Nos. 82 to 85) and an inhumation (No. 348), in which the deceased was buried with a finely ribbed bronze Late Hallstatt bracelet on the arm. Also excavated were two trial trenches further north,⁵ which gave

negative results and thus suggested this area lay beyond the edge of the cemetery.⁶

The area of the prehistoric cemetery was later reused for a Late Antique and early medieval inhumation necropolis, which covered a slightly larger surface and damaged many prehistoric graves (*Fig. 4; 5*). Another reason for the prehistoric burials' poor state of preservation may also be due to the frequently imprecise preparation of the grave pits in the shallow earthen layer on the inclined terrain.⁷

The investigations conducted in Pristava in 1948–1951 and 1975–1978 unearthed 83 prehistoric features, most of them flat cremation burials dispersed across a 920 m² large area. There is a discrepancy between the actual number of burials and the numbering (the last prehistoric burial carried the number 85), which occurred because one of two pyre sites was marked with two numbers (Ž 13 and Ž 16) and because the desk-top analysis revealed the feature marked Ž 19 actually dated to the medieval period.⁸

BURIAL RITE

The prehistoric graves unearthed in 1975–1978 were flat and contained cremation burials, similarly as those excavated in 1948–1951, with the exception of inhumation Grave 348 that differed from other (early medieval) inhumations in the orientation of the skeleton and in a Late Hallstatt bronze bracelet (*Fig. 6*) found on the arm. The relatively poor condition of the graves causes some difficulties in establishing the burial rite. Grave pits differed considerably in size, shape and the precision of execution. The walls of the pits were either vertical or slanted. In plan, the pits were visible as oval, round, rectangular and irregularly shaped patches measuring 0.3 to 2 m across.

Gabrovec distinguished between six types of prehistoric graves, as well as pyre sites and cult

¹ Kastelic 1960; Kastelic, Škerlj 1950.

² Gabrovec 1960a.

³ Knific 1977.

⁴ Knific 1979.

⁵ Trenches 2 and 3; Pleterski 2008, App. 1.

⁶ Research reports for 1975, 1976 and 1978, archives AO NMS No. 593.

⁷ Gabrovec 1960a, 17, 18.

⁸ Gabrovec 1960a, 22, 24, 37.

spots.⁹ I adopted his division (*Fig. 7*) to distinguish between eight types of features, with the calculated shares referring to the prehistoric cemetery as a whole:

1 – urn grave with stone lining: 17 burials (20.4%); all unearthed in 1948–1951;

2 – grave without an urn and with stone lining: seven burials (8.5%); all found in 1948–1951;

3 – urn grave without stone lining: seven burials (8.5%); five found in 1948–1951 and 2 in 1975–1978;

4 – grave without an urn and without stone lining: 29 burials (34.9%); seven found in 1948–1951 and 22 in 1975–1978;

5 – grave with widely strewn ashes and partially covered with stones: seven burials (8.5%); all found in 1948–1951;

6 – grave covered with a stone slab: ten burials (12%); two found in 1948–1951 and eight in 1975–1978;

7 – cult spot: two features (2.4%); found in 1948–1951;

8 – pyre site: four features (4.8%); three found in 1948–1951 and one in 1975–1978.

None of the graves excavated in 1975–1978 can be identified as Type 1, 2 or 5. Urn graves with stone lining (Type 1), which was the commonest form with just over 33% among the previously investigated features,¹⁰ were now replaced in first position by Type 4, in which the cremated and pyre remains were placed together with the grave goods directly on the bottom of the grave pit without any lining and without an urn. This type comprises Graves 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 72, 73, 74, 75, 77, 79, 80, 81, 82, 84 and 85 (*Fig. 8a–c, f*). It has to be said that classification is not always clear; Grave 82, for example, is ascribed to Type 4 despite the possibility that the vessel in the grave pit was used as an urn.

Six of the Type 4 graves (Graves 54, 55, 57, 59, 62, 64) revealed a layer of sand or earth that was deposited on the bottom of the grave pit and served as bedding for the ashes and possible grave goods. A loam or sandy deposit on the bottom of grave pits was observed in a single case in 1948–1951, in a stone-lined urn grave (Grave 45; Type 1).¹¹ There are also three examples (Graves 6 and 35 from 1948–1951 ascribed to Type 1¹² and Grave 77 from 1975–1978 ascribed to Type 4) where a stone was

laid on the bottom and then covered with ashes, in two cases (Graves 6 and 35) inside an urn.

The graves with stone covers (Type 6), of which only two examples came to light in 1948–1951, were relatively frequent in the more recent excavations (Graves 56, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 83; *Fig. 8d, e*). In these graves, ashes with grave goods were predominantly placed directly on the bottom of the pit with a single exception (Grave 68; *Fig. 8d*) where they were placed in an urn. This group also includes Grave 69 that was damaged and revealed a stone slab at the edge of the pit, which is presumed to have originally covered the burial.

Only two newly-found burials (Graves 58 and 78; *Fig. 8g*) are classified as urn burials (Type 3); possibly also Grave 82, if the vessel in the grave were used as an urn, and Grave 68 that is classified among the graves with a stone cover.

The 1975–1978 excavation also unearthed a pyre site (marked as Grave 76; *Fig. 8g*).¹³

GRAVE GOODS AND OTHER ARTEFACTS

All the small finds from the 77 graves¹⁴ investigated in 1948–1951 and 1975–78 exhibit fire damage. Of these, 25 (32.5%) held artefacts that indicated the gender of the deceased. The graves with a fibula, spindle-whorl or needle were identified as female burials and those with a pin were seen as male burials, resulting in eighteen identified burials of women (72%), four burials of men (16%) and three holding both a man and a woman (12%). The cremated human remains from some graves excavated in 1975–1978 were anthropologically analysed (data given in the catalogue). In the Pristava necropolis, weapons were not placed in graves with the exception of Grave 71 that revealed part of a Šmarjeta type helmet (*Schüsselhelm*). I was not able to establish a relevant connection between the gender of the deceased and a specific burial rite, neither between gender and the wealth of the grave goods. Rich goods were most often associated with the burials of women (Graves 25, 39, 44, 49 and 73; *Fig. 8f, 9*), three were double burials of a man and a woman (Graves 36, 51 and 71 – considering the helmet as a grave good) and one belonged to a man (Grave 18).

⁹ Gabrovec 1960a, 37–45.

¹⁰ Gabrovec 1960a, 37.

¹¹ Gabrovec 1960a, 34, 38.

¹² Gabrovec 1960a, 20, 29, 30.

¹³ Knific 1977.

¹⁴ Pyre sites and cult spots are not included in this percentage estimate.

Pottery

The predominant form of pottery unearthed in 1975–1978 is that of a jar. Some jars were used as urns (in Graves 58, 68, 78 and possibly 82).

The vessels from Graves 58 (*Pl. 1: 18*) and 68 (*Pl. 2: 21*) can be identified as conical-necked jars of the Ljubljana Urnfield culture group;¹⁵ the jar from Grave 68 is more specifically attributable to Type 1 after Dular, while the one from Grave 58 cannot be more specifically identified. Conical-necked jars are common in the Ljubljana cemetery. It is a form that draws its origin from the Urnfield culture period, in which the earliest such jars are decorated with a cordon applied on the lower body and a pronounced neck-shoulder junction; this junction later becomes smoother and the cordon decoration disappears. The two vessels from Pristava are without cordons, while the junction is still pronounced, suggesting they are typologically early, dating to the late Ljubljana I or early Ljubljana II phase.¹⁶ Interestingly, the vessels from Pristava are almost half the size of the jars from Ljubljana. In its profile and the ratio between the lower and upper parts, the urn with a high conical neck from Grave 68 (*Pl. 2: 21*) is very similar to some of the jars from Kleinklein; the diagnostic jars from this site are attributed to the first and second burial phases.¹⁷

Conical-necked vessels can be traced even further northwards. The jar from Grave 58 has close parallels in the large urns with a conical neck (*i.e.* vessel form with Urnfield culture roots) from Maiersch in Lower Austria.¹⁸ The early vessels of this type are frequently decorated with incisions, grooves or applied knobs, though some are undecorated. The latter closely resemble the vessel from Grave 58 at Pristava, having an everted rim, shoulder clearly distinguishable from the neck and base diameter smaller than the rim diameter. The connection is rendered less convincing by the great distance and, similarly as with the vessels from Ljubljana, the size difference. Another very close parallel comes from the settlement at Burgstallkogel near Kleinklein, in Austrian Styria. The upper part of this jar, twice the size of that from Grave 58 at Pristava, is dated

to the transition from the Urnfield culture and the Early Iron Age, and closely resembles it in the shape of the rim, the pronounced neck-shoulder junction and the ratio between the rim diameter and maximum diameter.¹⁹ Similar vessels are also common at Ruše and Pobrežje. At the former site, parallels appear in the middle period of the cemetery, *i.e.* in Ha B2, and continue throughout Ha B;²⁰ the absence of decoration of the Pristava vessel suggests it could be seen as a late example of the type. Another parallel is known from Most na Soči, where a vessel almost half the size of that from Pristava came to light in a grave with a damaged iron brooch that could be dated to the Sv. Lucija Ib phase.²¹

The vessel from Grave 78 (*Pl. 4: 14*) can be identified as a jar with an everted rim, concave neck and biconical body, such as are known from the Ljubljana Ib phase graves of the Ljubljana cemetery. Two rim-and-shoulder fragments from Grave 65 (*Pl. 2: 19*) may also belong to such a vessel. The most convincing parallel comes from Grave 166, which also held a part of a spectacle brooch, sherd of a dish with an inturned rim and a rim fragment of another ceramic vessel.²² There is again a size difference, with the Pristava vessel almost a third smaller than the example from Ljubljana. Many vessels of this type from Ljubljana are decorated with a cordon applied at or just below maximum diameter,²³ whereas the vessel from Pristava has a pair of strap handles at maximum diameter. Another close parallel is the slightly larger and decorated vessel from Kleinklein, more precisely from the Tschoneggerfranzwald 4 grave attributed to the first burial phase that chronologically corresponds with the Ljubljana IIB/IIIa horizon.²⁴

The biconical beaker with a high neck and slightly everted rim from Grave 73 at Pristava (*Pl. 4: 7*) shows poor workmanship and a lack of symmetry. It has a relatively close parallel from Ljubljana, which is slightly larger and has a more pronounced shoulder-neck junction, as well as a more pronouncedly everted rim, but is very similar in the rounded lower part and the high conical

¹⁵ Dular 1982, 109.

¹⁶ Škvor Jernejčič 2014a, 16–19.

¹⁷ Dobiat 1980, 168, 231, 232, 236, 244, *Pl. 60: 5; 61: 1, 3; 62: 4; 72: 1; 87: 5.*

¹⁸ The cemetery is dated to Ha C. Berg 1962, 12, 13, *Pl. 3: 1; 8: 1; 11: 1; 14: 1; 22: 2; 24: 1.*

¹⁹ Dobiat 1990, 28, 63, *Pl. 5: 7.*

²⁰ Müller-Karpe 1959, 118; Ruše: *Pl. 109: K5; Pl. 111: J4; Pl. 112: D6; Pobrežje: Pl. 123: 26.*

²¹ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, *Pl. 94: C4; Teržan, Trampuž 1975, 420.*

²² Škvor Jernejčič 2014a, 28, 29, *Pl. 82: 6–9.*

²³ Škvor Jernejčič 2014a, 28–30.

²⁴ Dobiat 1980, 168, 225, *Pl. 49: 4.*

neck.²⁵ Similar to the Pristava example is a slightly taller beaker from Kleinklein's Tschoneggerfranzl 2 tumulus dated to Phase 3, which in its late finds corresponds with the Stična – Novo mesto 2 horizon. It should be noted, however, that Tschoneggerfranzl 2 is the designation under which finds from numerous small and medium-sized tumuli investigated in the early 19th century and without precise findspot are stored.²⁶

The urn from Grave 8 at Pristava, unearthed in 1948–1951,²⁷ and the jar from Grave 82 (*Pl. 5: 1*) have a very short neck and an unpronounced, slightly everted rim. Formally somewhat similar is the twice larger urn from Grave 94 of the cemetery in Ljubljana,²⁸ primarily in the shape of the rim and neck, though its shape is less biconical than on the two vessels from Pristava and there is also a difference in the rim and base diameters, with the vessels from Pristava slenderer at the rim and the vessel from Ljubljana slenderer at the base. Grave 82 from Pristava revealed no other goods, while Grave 8 also held a roll-headed pin. In addition to the jar, Grave 94 in Ljubljana contained a cup with a high handle, shallow jar, multi-knobbed pin and the fragment of another pin.

Shallow jars with a low neck that is clearly separated from the shoulder came to light at Pristava already during the first excavations.²⁹ Two of them are, similarly as the jar sherd from Grid Square investigated in 1976 (*Pl. 7: 16*), decorated with a line of hatched triangles. Such vessels³⁰ are characteristic of the Ljubljana IIIa phase, while one example is dated already to Ljubljana IIB.³¹ With the exception of the jar from Grave 198,³² which is studded with a horizontal line of small bronze nails on the shoulder, the vessels from Ljubljana are undecorated. Similar shallow jars from Kleinklein, some of them decorated, rank among the late vessel forms and came to light in the graves of Phases 2 and 3.³³

Jars further include neckless vessels with a simple rim from Feature 22, investigated in 1948–1951 and marked as a cult spot,³⁴ as well as from Graves 55 (*Pl. 1: 6*) and 62 (*Pl. 2: 7*). The rim fragments from Graves 57 (*Pl. 1: 13*), 62 (*Pl. 2: 9*), 69 (*Pl. 3: 1*), 71 (*Pl. 3: 20*) and 72 (*Pl. 3: 27*), as well as Grid Square 2 (*Pl. 5: 21*) probably also belong to such vessels. Neckless vessels with a rounded body are a form of long duration in the Ljubljana cemetery, already appearing in the early phase of the Urnfield culture period.³⁵ It was also documented at Dobova, in Group 3 of burials that is set to Ha B1, which corresponds with the Ljubljana I phase.³⁶ Similar jars came to light in Most na Soči, though in graves without other goods that would enable a more precise dating,³⁷ but also in Kleinklein, in Phases 1 and 3 of the cemetery.³⁸ Of a later date is the jar from Novo mesto, found in the rich grave of a dignitary together with a cuirass and dated to the late 7th century BC.³⁹

The pottery finds from Pristava also comprise jars with a short everted rim. Two were unearthed in 1948–1951, one of them in Grave 45 together with an iron two-looped brooch and the other in Grave 49 together with a bronze two-looped brooch.⁴⁰ A sherd of such a vessel was also found in 1975, in Grid Square 6 (*Pl. 6: 17*). In Ljubljana, such vessels have been attributed to the Ljubljana Ib phase.⁴¹

Dishes with an inturned rim came to light during the first⁴² and the second excavation campaign (*Pl. 1: 19; 4: 16*). More precisely, they belong to Type 1 of such vessels in the Ljubljana Urnfield culture group that is known in all its phases and continues into the Hallstatt period.⁴³

The rim sherd from Grid Square 35 (*Pl. 7: 25*) has a sharp shoulder-body junction that identifies it as a jar of Type 1 of the Ljubljana Urnfield culture group.⁴⁴ In Ljubljana, a vessel of this type was found in Grave 82, which is located among the

²⁵ Grave 266, among the ashes; Škvor Jernejčič 2014a, 112, Pl. 132: 7.

²⁶ Dobiati 1980, 21, 170, 229, Pl. 57: 8.

²⁷ Gabrovec 1960a, 20, Pl. 8: 3.

²⁸ Puš 1971, Pl. 8: 2.

²⁹ Gabrovec 1960a, Pl. 17: 1; 24: 5; 28: 1.

³⁰ Type 2 jars of the Ljubljana Urnfield culture; Dular 1982, 111, Fig. 13: 11.

³¹ Puš 1971, Pl. 1: 9; 32: 9; 35: 8; 43: 2; Puš 1982, 50, Pl. 35: 5; Gabrovec 1975, table.

³² Puš 1971, Pl. 35: 8.

³³ Dobiati 1980, 169, 179, 223, 226, 241, 249; Pl. 44: 1; 49: 6; 82: 2; 99: 8.

³⁴ Gabrovec 1960a, 25, Pl. 13: 1.

³⁵ Škvor Jernejčič 2014a, 48, 49.

³⁶ Stare 1975, Pl. 6: 15; 15: 12; Dular 1978, combination table.

³⁷ Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, Pl. 114: G; 158: F; 252: D1.

³⁸ Dobiati 1980, 168, 170; Pl. 37: 1; 74: 7; 91: 14; 103: 9.

³⁹ Gabrovec 1960b, 49, Fig. 9: 4.

⁴⁰ Gabrovec 1960a, 34, 35, Pl. 27: 1; 28: 2.

⁴¹ Škvor Jernejčič 2014a, 45.

⁴² Gabrovec 1960a, Pl. 18: 9; 21: 3.

⁴³ Dular 1982, 112–115, Fig. 13: 17; Škvor Jernejčič 2014a, 75, 76.

⁴⁴ Dular 1982, 111, 112, Fig. 13: 10.

burials from the Ljubljana IIb phase, and in Grave 214, which belongs to the IIIa phase.⁴⁵ Ceramic jars that imitate metal vessel forms at Križna gora already occur in the Ia phase (Ha B2/B3), they are most common in the Ib phase and later disappear from use.⁴⁶ At Tolmin, a similar, situla-like vessel was found in a grave together with an iron multi-knobbed pin.⁴⁷ Known from Kleinklein's Phase 1 is a ceramic situla decorated with grooves.⁴⁸

The vessel pedestal with a red slip from Grave 56 (*Pl. 1: 12*) likely belonged to a vessel with painted bands. The associated grave goods, consisting of a bronze ring, fragment of a bronze object, glass bead and two pottery sherds (*Pl. 1: 7–11*), are not chronologically diagnostic. In Ljubljana, such a vessel came to light in Grave 281 together with a serpentine brooch and is attributable to the Stična–Novo mesto 2 horizon. The vessel from Ljubljana also has a red-painted pedestal; it should be noted that the pedestal on such vessels is usually painted black.⁴⁹

The bowl with a high handle on *Pl. 5: 20* is among the readily datable vessels; five examples already came to light in 1948–1951.⁵⁰ Such vessels, with an everted rim and sharp shoulder-neck junction, are a late bowl form in the Ljubljana Urnfield culture pottery, appearing in the Ljubljana cemetery in the Ljubljana IIb and remaining in use in the IIIa phase;⁵¹ sherds of such vessels also came to light at Prule in Ljubljana.⁵² The examples from Ljubljana are decorated with incisions or bronze studs, whereas those from Pristava are undecorated with the exception of the bowl from Grave 26. Other bowls are known from Kranj,⁵³ similar ones from Tolmin, where they are characteristic of the Sv. Lucija Ia and Ib phases.⁵⁴ The fragment of a globular bowl with an inturned rim and high handle from Grave 78 (*Pl. 4: 13*) can be identified as a Type 2 bowl of the Ljubljana Urnfield culture

group, which is among the leading bowl types in the Ljubljana I phase.⁵⁵ Such vessels from Kleinklein are common in Phases 1 and 2, and persist into Phase 3.⁵⁶

Ceramic finds further include spindle-whorls. Several examples, predominantly conical, came to light in 1948–1951,⁵⁷ additional four in 1975–1978, of those three in Grave 71 (*Pl. 3: 17–19*) and one in Grave 73 (*Pl. 4: 6*). The last two were the richest burials in the part of the cemetery investigated in 1975–1978.

The pottery from Pristava is relatively modestly decorated. One sherd bears a line of hatched triangles (*Pl. 7: 16*) and belongs to a shallow vessel with a low neck. Two well-preserved vessels of the same type, found in 1948–1951, have the same decoration.⁵⁸ Incised hatched triangles also adorn a fragment of an unidentified vessel⁵⁹ and a sherd of a conical-necked vessel (*Pl. 6: 2*). The pottery with this decoration is made of a dark grey to black fabric with a smoothed surface, with the exception of a red-brown sherd from Grave 32. Some incisions bear the remains of a white infill that highlighted the decoration. In Ljubljana, such decoration frequently involves white encrustation and occurs on different forms of vessels, but most frequently on conical-necked jars.⁶⁰ There is also corded decoration, which has been noted at Pristava on four fragments that probably formed part of a single vessel (Grave 58, *Pl. 1: 22*). Corded decoration can form a single horizontal line, a double horizontal line, a horizontal line combined with a garland below it, as well as a vertical line. Cord impressions also occur together with grooves (*Pl. 1: 21*), which is an intriguing combination as both techniques are very popular in this time, but do not appear together. The pottery sherd from Grave 54 (*Pl. 1: 5*) bears almost vertical grooves on the shoulder and at maximum diameter, while the sherd from Grave 65 (*Pl. 2: 19*) has wide and shallow grooves that are oblique and horizontal. The closest parallel for both variants of grooving comes from Legen.⁶¹ Another decoration is a

⁴⁵ Puš 1971, *Pl. 4: 2; 39: 10*; Gabrovec 1975.

⁴⁶ Urleb 1974, 21, 32–38; *Pl. 1: 1; 3: 20; 8: 7*; Dular 1982, 128.

⁴⁷ Svoljšak, Pogačnik 2001, 62, *Pl. 26: 6*.

⁴⁸ Dobiati 1980, 168, *Pl. 4: 2*.

⁴⁹ Puš 1982, 96, *Pl. 8: 7*; Škvor Jernejčič 2014a, 52.

⁵⁰ Gabrovec 1960a, 55–58; *Pl. 8: 1; 11: 2; 12: 5; 15: 10; 16: 1*.

⁵¹ Dular 1982, Type 3; 111–113, *Fig. 13: 16*; Puš 1971, *Pl. 21: 15; 50: 2*; Škvor Jernejčič 2014a, 60, 61.

⁵² Vojaković 2014, 396, 397, 404, 405, *Fig. 22.3.5, 22.3.14*.

⁵³ Gerbec *et al.* 2014, 326, *Fig. 18.3: 16–18*.

⁵⁴ Svoljšak 1975, 409; Svoljšak, Pogačnik 2001, 14, 65, 113, 140, 189; *Pl. 4: 5; 29: 9; 53: 1; 67: 18; 88: 19*.

⁵⁵ Dular 1982, 112, 113, 116, *Fig. 13: 15*.

⁵⁶ Dobiati 1980, 168–170, 209–211, 213, 235, 239, 241; *Pl. 10: 5; 12: 3, 4; 14: 15; 21: 4; 71: 6; 79: 10; 81: 3*.

⁵⁷ Gabrovec 1960a, 60, 61; *Pl. 14: 7; 18: 1, 4; 20: 5, 6; 21: 2; 24: 8; 26: 1, 3, 4, 6, 7; 30: 6*.

⁵⁸ Gabrovec 1960a, *Pl. 17: 1; 24: 5*.

⁵⁹ Grave 32; Gabrovec 1960a, *Pl. 18: 5*.

⁶⁰ *Cf.* Stare 1954, *Pl. 49: 5*; Puš 1971, *Pl. 3: 8; 10: 5; 12: 4; 28: 10*; Puš 1982, *Pl. 14: 2*.

⁶¹ Strmčnik-Gulič 1979, *Pl. 14: 7; 15: 1; 18: 3; 19: 4*.

slashed cordon, which usually adorns coarse and large vessels in Ha B and Ha C.⁶² Also common are cordons with impressions (probably of a finger). The sherds from Pristava bearing cordons with impressions (*Pl. 1: 10; 5: 25; 6: 3,12*) belong to vessels of unidentifiable form. In Ljubljana, such decoration adorns large vessels, most frequently from the Ljubljana IIa and IIb phases.

Metal finds

The Pristava cemetery revealed two knobbed brooch fragments of the Vače type, one in Grave 51⁶³ and one in Grave 71 (*Pl. 3: 4*). The two graves lie 4 m from one another, in an area that yielded the greatest quantity of stray prehistoric, primarily metal finds (Grid Square 2; *Pl. 5: 7–29*), which indicates this was a fairly damaged part of the prehistoric cemetery. In addition to the brooch fragment, Grave 71 also held a high iron foot of a brooch (*Pl. 3: 5*), while Grid Square 2 revealed a fragment of a brooch bow terminal (*Pl. 5: 8*) that conjoins with the above-mentioned foot fragment. This suggests that all four fragments potentially belonged to a single brooch (*Fig. 10*). This is very likely true of both bow fragments that share the bow and knob diameters. The brooch thus reconstructed would have six knobs, similarly as a brooch from Vače.⁶⁴ The XRF analysis on the surface of both bow pieces supports the hypothesis (*Fig. 11*). It revealed the same elements, while the differences in their content can be ascribed to the different condition of each fragment – one was thoroughly cleaned and all the patina removed, while the other was still undergoing the conservation procedure and its surface had not only patina, but also soil remains.⁶⁵

According to the Gabrovec typology, the brooch belongs to Type 5a that appears towards the end of the Podzemelj 1 and becomes the leading type in the Podzemelj 2 phase.⁶⁶ The number of knobs (earlier examples usually have five to seven knobs)

and the fact that the knobs are solid with an iron core running along the entire length of the bow (*Fig. 12*)⁶⁷ shows it can be identified as Variant 1,⁶⁸ *i.e.* among the earliest examples of Vače knobbed brooches in the south-eastern Alpine area dating to the Ljubljana II phase.

Bronze two-looped bow brooches came to light in five graves found in 1948–1951⁶⁹ and two unearthed in 1975–1978 (Graves 64 and 73; *Pl. 2: 18; 4: 2*), while the foot of a bronze, presumably two-looped brooch (*Pl. 5: 7*) was recovered as a stray find in Grid Square 2. Only the brooch from Grave 39 survives complete. All have a round-sectioned bow and rectangular-sectioned loops, the foot is low and rounded triangular, which identifies them as Type 1a after Gabrovec.⁷⁰ The bows of four brooches are decorated with fine spiral (?) incisions that in three examples cover the whole length of the bow (*Pl. 4: 2*)⁷¹ and in one example form strips (*Pl. 2: 18*). Geographically closest parallels for the examples with a slightly thicker undecorated bow and lower triangular foot (*e.g.* from Graves 44 and 49)⁷² are known from Kranj (the Vila Prah and Koroška cesta sites) and from Stražišče near Kranj,⁷³ while an example from Mengeš has a slightly thinner and round-sectioned bow, square-sectioned loops and a decorated triangular foot that is slightly higher than the feet of the brooches from Pristava.⁷⁴ The bows of the two-looped brooches from Ljubljana are predominantly undecorated with the exception of the example from Grave 243 that has fine spiral incisions along the whole length of the bow similarly as the examples from Pristava; the Ljubljana cemetery also yielded a parallel with a rounded triangular foot, found in Grave 285.⁷⁵ In the Sveta Lucija group, the brooches of this type have a rounded triangular foot and their bow is only rarely ornamented.⁷⁶ Here, two-looped bow

⁶² *E.g.* Brinjeva gora: Oman 1981, 148–150, *Pl. 1: 9; 34: 22*. Kleinklein: Dobiat 1980, *Pl. 113: 7*. Ljubljana, Phase I: Stare 1954, *Pl. 5: 11; 49: 3; 51: 3*; Gabrovec 1975. Ljubljana, Phase IIb: Puš 1971, *Pl. 1: 2*; Puš 1982, *Pl. 4: 7; 14: 6*.

⁶³ Stane Gabrovec was doubtful that the brooch fragment was an original grave good in Grave 51; Gabrovec 1960a, 36, *Pl. 30: 1*.

⁶⁴ Stare 1955, 21, *Pl. 23: 4*.

⁶⁵ Eva Menart, Narodni muzej Slovenije, performed the XRF analysis and evaluated the results.

⁶⁶ Gabrovec 1970, 27, 34, Map VIII; Gabrovec 1987a, 41.

⁶⁷ Janko Vodišek, Institute of Metal Constructions, and Eva Menart, Narodni muzej Slovenije, conducted the X-ray analysis.

⁶⁸ Škvor Jernejčič 2014a, 103–105; Škvor Jernejčič 2017, 131–133.

⁶⁹ Gabrovec 1960a, *Pl. 6: 1; 21: 4; 23: 1; 26: 5; 28: 6*.

⁷⁰ Gabrovec 1970, 24, 25.

⁷¹ Gabrovec 1960a, *Pl. 21: 4; 23: 1*.

⁷² Gabrovec 1960a, *Pl. 26: 5; 28: 6*.

⁷³ Škvor Jernejčič 2017, *Pl. 1: 3; 11: 9, 10; 16: 2*.

⁷⁴ Gabrovec 1965, 124, *Pl. 5: 8*; Železnikar (ed.) 1999, 60, *Cat. 29*.

⁷⁵ Puš 1982, *Pl. 9: 9*.

⁷⁶ *E.g.* Teržan, Lo Schiavo, Trampuž Orel 1984–1985, *Pl. 4: B1; 8: E1, 2; 14: B4; 16: A5; 17: F1; 22: A2; 23: C1* and others.

brooches were worn in the late phase, *i.e.* Sv. Lucija Ib,⁷⁷ in Ljubljana they were in use in the Ljubljana IIb and IIIa phases.⁷⁸ Bronze two-looped brooches very similar to those from Pristava are common goods in the graves of Group 3 of the Bischofshofen-Pestfriedhof cemetery, where they date to Ha C2. All have a low rounded triangular foot, many have fine incisions on the bow.⁷⁹ The two-looped bronze brooches with a wide low foot from the Frög/Breg cemetery are the leading type of Phase 3, which corresponds with the Podzemelj 2 horizon. The early examples of this time frame at Frög/Breg are the brooches from Tumuli 61 and 202, decorated with fine incisions on the bow, in one example in strips and in the other (probably) covering the entire length.⁸⁰

The Pristava cemetery in Bled also revealed three partially surviving two-looped brooches of iron, found in Graves 45, 46⁸¹ and 53 (*Pl. 1: 1*); only the example from Grave 45 survives with the foot, which is low and triangular. The brooches belong to Type 2a after Gabrovec.⁸² In Ljubljana, iron two-looped brooches are known from the Ljubljana IIb phase,⁸³ in the Sveta Lucija group they appear in Sv. Lucija Ib and continue to be used in Sv. Lucija Ic1.⁸⁴

The bronze crescent-shaped two-looped brooch from Grave 73 (*Pl. 4: 1*; the surviving piece consists of a richly decorated bow with part of the chains suspended from it) bears incised decoration on the bow that identifies it as the Tolmin type after Teržan.⁸⁵ In addition to the usual exterior flange, the bow of the example from Pristava also has an interior flange, which is otherwise characteristic of single-looped brooches. A geographically close parallel for the symmetrically flanged bow can be found in Ljubljana,⁸⁶ a more distant one

in Bischofshofen.⁸⁷ Both parallels have a much slenderer bow and the incised decoration is more modest. The Ljubljana example has a triangular-sectioned bow, whereas the bow of the brooch from Pristava is flat with a pronounced midrib. Crescent-shaped brooches are very common grave goods in Tolmin and include two with a midrib that have been identified as two-looped crescent-shaped brooches of Variant 1.⁸⁸ The midrib of the brooch from Grave 130 in Tolmin is decorated with short incisions, while the rest of the bow is plain. The bow of the brooch from Grave 439 is ornamented with a series of ring-and-dots on either side of the plain midrib.⁸⁹ The distribution area of such brooches is small and their form stems from earlier, single-looped brooches with a symmetrically flanged bow.⁹⁰ Gabrovec placed the beginning of the two-looped crescent-shaped brooches to Ha B3 and their greatest use to Ha C1/2.⁹¹ In its form and the associated goods in Grave 73, the example from Pristava can be seen as early, dating to the span of the Ljubljana IIb and III phases.⁹²

Band bracelets of sheet bronze came to light in Pristava in prehistoric Graves 36, 39, 40, 44, 49⁹³ and 73 (*Pl. 4: 5*), while the fragments from Grave 59 (*Pl. 2: 2*) probably also belonged to such a bracelet, albeit wider and more substantial. The bracelets from Graves 39 and 73 have coiled terminals, whereas the terminals of other examples are straight and slightly tapering. The bracelet from Grave 73 is decorated with a line of impressed dots along each edge. Such ornament is also known on two bracelets from Tolmin⁹⁴ and the bracelet from Grave 88 at Ruše; the latter grave was located in the central part of the necropolis and can therefore be dated to Ha B2.⁹⁵ In the Ljubljana cemetery, bronze band bracelets appear towards the end of Ljubljana IIb or at the transition to IIIa. Some are similar to those from Pristava in width, but do not have coiled terminals and also bear different ornaments, where these exist.⁹⁶

⁷⁷ Teržan, Trampuž 1975, 420.

⁷⁸ Puš 1971, Pl. 31: 6; 49: 3; 50: 8; Gabrovec 1975; Škvor Jernejčič 2014a, 101.

⁷⁹ Lippert, Stadler 2009, 99–102, 119, Pl. 8: 21/2; 12: 34/2; 27: 90/4; 28: 92/3, 4; 48: 185/6; 50: 194/2; 52: 200/10; 120: 420/2.

⁸⁰ Tomedi 2002, 92, 93, 172–175, Pl. 22: B3, 86: B2.

⁸¹ Gabrovec 1960a, Pl. 27: 3, 4.

⁸² Gabrovec 1970, 24, Map V.

⁸³ Gabrovec 1975; Škvor Jernejčič 2014a, 99; Škvor Jernejčič 2014b, 372–374.

⁸⁴ Teržan, Trampuž 1975, 420, App. 1; Kruh 2022, 514, Pl. 2: 2.

⁸⁵ Teržan 1990, 58–60, 77, Fig. 6.

⁸⁶ The Ljubljana cemetery, Grave 256; Puš 1971, Pl. 52: 2; Škvor Jernejčič 2014a, 109, Pl. 128: 2.

⁸⁷ Lippert, Stadler 2009, Pl. 155: 8.

⁸⁸ Pogačnik 2002, 32–35.

⁸⁹ Svoljšak, Pogačnik 2002, 57, 180, Pl. 23: 1; 85: 1.

⁹⁰ Teržan 2002, 96, 97.

⁹¹ Gabrovec 1970, 35.

⁹² Teržan 1990, 59–60.

⁹³ Gabrovec 1960a, Pl. 19: 6; 21: 7; 23: 2; 26: 2; 28: 5.

⁹⁴ Pogačnik 2002, 53, Fig. 44 (Type I, Variant 2d); Svoljšak, Pogačnik 2002, 30, 80, Pl. 13: 10; 35: 1.

⁹⁵ Müller-Karpe 1959, 116, 122; Pl. 111: D1.

⁹⁶ Gabrovec 1975, 343; Škvor Jernejčič 2014a, 126.

The goods from Grave 73 include a bronze hair ring made of triangular-sectioned wire with coiled terminals (*Pl. 4: 3*). Similar items are known from Ostrožnik,⁹⁷ also with coiled terminals, but made of round-sectioned wire. Coiled terminals occur on round-sectioned wire bracelets from Šmarjeta.⁹⁸ Rings of triangular-sectioned bronze wire also came to light in the cemetery at Tolmin, but devoid of coiled terminals.⁹⁹

Most bronze buttons from Pristava are disc-shaped with a loop on the underside (*Pl. 4: 4*).¹⁰⁰ Disc buttons from Ljubljana occur in the Ljubljana I to IIIa phases¹⁰¹ and are also known from other sites. The hollow hemispherical button with a semicircular loop from Grave 61 (*Pl. 2: 6*) has its geographically closest parallels in the four buttons from Ljubljana, all from the graves of women dated to the Initial Iron Age.¹⁰² Having said that, the loops on the buttons from Ljubljana are angular rather than semi-circular, as are those on the buttons from Frög/Breg.¹⁰³ The formally closest and most convincing parallel, however, comes from Stična, from rich Grave 72 in Tumulus 48, dated to the early or mid-7th century BC.¹⁰⁴

Grave 71 at Pristava held the knob of a side phalera of a Šmarjeta-type helmet (*Pl. 3: 8*) and studs such as may have filled the spaces between individual phalerae (*Pl. 3: 9*). Similar nails already came to light during the 1948–1951 excavations, which Gabrovec presumed to be pottery ornaments.¹⁰⁵ The small size of these nails certainly supports such an explanation, as does the fragment of a vessel with such a nail from Grave 25.¹⁰⁶ In contrast, the position of Grave 71 and the associated goods in and around the grave suggest the nails formed part of a Šmarjeta-type helmet. They are slightly smaller than the nails from other such helmets, but the difference is not great. The head diameter of the nails from Molnik, for instance, is roughly 4

mm,¹⁰⁷ of those from Pristava 3.5 mm. The stray finds from Grid Square 2 include two knobs of side phalerae and one knob of the top phalera belonging to a Šmarjeta-type helmet (*Pl. 5: 9–11*). The shape of the knob of the top phalera suggests that we may identify the helmet from Pristava as an example of the Molnik group.¹⁰⁸ The helmet pieces were very likely the original goods of Grave 71. Two other side phalera knobs and a top phalera knob came to light in Grid Square 2 (which also held Grave 71), which is an area severely damaged prior to the archaeological investigations. The helmet from Grave 71 is the only piece of contemporary weaponry in this necropolis and also in the whole of the Gorenjska region.

The pin from Grid Square 1 has an iron core and five bronze globular knobs (*Fig. 13a; Pl. 5: 5*).¹⁰⁹ In the Early Hallstatt period, multi-knobbed pins without a trumpet guard of different variants are more commonly made of bronze; such examples came to light in Ljubljana,¹¹⁰ Tolmin,¹¹¹ Most na Soči,¹¹² Križna gora,¹¹³ Tržišče¹¹⁴ and Legen near Slovenj Gradec.¹¹⁵ A multi-knobbed pin with an iron core and four bronze knobs was found in Stična, in cremation Grave 101 that is associated with the beginnings of Tumulus 48 (*Fig. 13c*).¹¹⁶ An iron pin with four bronze knobs without a trumpet guard is known from Vače (*Fig. 13b*),¹¹⁷ one also from Križna gora,¹¹⁸ while part of an iron pin with bronze knobs (two survive) came to light in the Tomaj hoard from the 8th century BC.¹¹⁹ The iron pins with bronze knobs without trumpet guards from Istria, more precisely from Beram and Nezakcij, are attributed to the early part of

⁹⁷ Gabrovec 1975, Pl. 5: 37–39.

⁹⁸ Stare 1963, Pl. 11: 20–23.

⁹⁹ Svoljšak, Pogačnik 2002, 43, 47, 157; Pl. 18: 8; 20: 7–10; 73: 6.

¹⁰⁰ Gabrovec 1960a, 26, 29; Pl. 14: 3; 17: 7.

¹⁰¹ Ljubljana I: Stare 1954, Pl. 7: 8; 9: 6; 39: 6; 40: 4; Ljubljana IIIa: Puš 1971, Pl. 39: 5; 43: 7.

¹⁰² Puš 1971, Pl. 12: 8; 13: 6; 21: 8; Škvor Jernejčič 2014a, 148.

¹⁰³ Tomedi 2002, Pl. 43: 21–28.

¹⁰⁴ Teržan 2014, 454, 455.

¹⁰⁵ Grave 12; it revealed ten identical nails: Gabrovec 1960a, 22, 67, Pl. 9: 10.

¹⁰⁶ Gabrovec 1960a, Pl. 15: 3.

¹⁰⁷ Tecco Hvala 2017, 54, Pl. 25: 4a.

¹⁰⁸ Škoberne 1999, 83–86.

¹⁰⁹ The fifth (lower) knobs only survives in part, but it is clearly visible in the X-ray image (*Fig. 13: a*).

¹¹⁰ Gabrovec 1975, 343; Puš 1971, Pl. 8: 3; 33: 2; 47: 1.

¹¹¹ Teržan 2002, 89.

¹¹² Teržan, Trampuž 1975, 420–421 (Phase I b); Teržan, Lo Schiavo, Trampuž-Orel 1984–1985, Pl. 4: C1; 11: G1, H1; 37: G; 48: E; 64: G3; 95: B1; 106: B3; 113: H1; 155: C1.

¹¹³ Urleb 1974, Pl. 21: 12 (Phase 1b); Pl. 6: 18 (Phase 2a).

¹¹⁴ Guštin 1979, 35, Pl. 17: 7.

¹¹⁵ Strmčnik-Gulič 1979, Pl. 7: 4.

¹¹⁶ Gabrovec 2006, 77, 78, Pl. 59; Gabrovec, Teržan 2010, 45.

¹¹⁷ Stare 1955, 28, Pl. 34: 3.

¹¹⁸ Urleb 1974, 48, Pl. 1: 11.

¹¹⁹ Laharnar, Turk 2017, 86, Fig. 96. Laharnar, Turk 2018, 86, Fig. 96.

the Istra III phase¹²⁰ and have both globular and phalera knobs.

The last metal item to be mentioned is a ribbed bracelet (*Pl. 5: 4*), which was found in the only prehistoric inhumation burial in Pristava; the bracelet dates the burial to the Late Hallstatt period.¹²¹

Glass beads

Beads of blue glass were found in Graves 56, 72, 79 and 83, as well as in Grid Square 33. The bead from Grave 56 (*Pl. 1: 9*) is deformed and was originally probably cylindrical. Two very small annular beads were found in Grave 72 (*Pl. 3: 26*) and Grid Square 33 (*Pl. 7: 23*), respectively. Three larger and dark blue, almost black beads were found in Grave 83 (*Pl. 5: 2*). Grave 79 (*Pl. 4: 11*) contained a bead with three eyes, one of which is surrounded with a groove that holds the remains of a white infill; its close parallels are the beads found in two early burials in Tolmin.¹²²

CONCLUSION

Roughly a quarter of the graves unearthed in 1975–1978 (Graves 53, 56, 58, 64, 68, 71, 73, 78 and 79) held goods that enable a fairly precise dating. Most of them (Graves 64, 71, 73, 78 and probably 68) can be attributed to the Ljubljana I Ib and IIIa phases, though it is not possible to reliably attribute them to either of the phases. We may see Graves 53, 58, 78 and 79 as early. Grave 53 held an iron brooch such as in Ljubljana characterise the Ljubljana I Ib phase. A parallel for the jar from Grave 58 is the vessel from Grave 300 in Ljubljana that is located in the early part of the cemetery (with burials from the Ljubljana I and II phases), while similar ones are also known from the Ljubljana IIIb phase, as well as from Maiersch that date to developed Ha C. An earlier dating is supported by pottery sherds decorated with grooves and cord impressions. The urn and bowl from Grave 78, as

well as the glass bead with three eyes from Grave 79 also indicate an early date. A chronological attribution to the Ljubljana I Ib or IIIa phases can reliably be ascribed to Graves 64 (based on the two-looped bow brooch), 71 (based on the knobbed brooch and Šmarjeta-type helmet) and 73 (based on the crescent-shaped brooch, two-looped bow brooch and band bracelet). Slightly less reliable is the attribution of Grave 68, in which the only good was a jar datable to the Ljubljana I Ib/IIIa phase using parallels from Kleinklein, though it could also be later. Graves 56 (though neither the red-painted pottery pedestal nor the bronze ring enable a more precise dating) and 61 (that held a bronze hemispherical button) are later, possibly from the Stična-Novo mesto 2 horizon. Also from the Late Hallstatt period is inhumation Grave 348, with a finely ribbed bronze bracelet.

The dating of the burials unearthed in 1975–1978 does not differ from the span established for the burials excavated in 1948–1951.¹²³ The bulk of the goods from the Pristava necropolis is chronologically homogeneous and covers roughly 150 to 200 years (800/750–650/600 BC). The early items include roll-headed pins only found in the southern part of the cemetery investigated in 1948–1951. In Ljubljana, such pins already appear in the graves of the Ljubljana I phase and continue into II b, with later ones being slightly smaller.¹²⁴ Among the known two-looped bronze bow brooches, the example from Grave 49¹²⁵ with two loops at the bow-pin transition and a slightly thicker bow could be late. Another late element at Pristava, from the Stična-Novo mesto 2 horizon, is the fragment of a boat brooch from Grave 38.¹²⁶ Also standing out from the span of the initial part of the Early Iron Age is Grave 56 (*Pl. 1: 7–12*), which contained a bronze ring and sherd of a red-painted pottery pedestal that set the burial to the Stična 2 horizon or even later, Grave 61 with a bronze button (*Pl. 2: 6*) and inhumation Grave 348 with a finely ribbed bronze bracelet (*Pl. 5: 4*). Much later, stray finds from the Roman period show human presence within the settlement at Pristava,¹²⁷ while some stray Roman finds also came to light in the cemetery (*Pl. 6: 5,8,13,18,23*).

¹²⁰ Second half of the 8th or first half of the 7th century BC; Kučar 1979, 115; *Pl. 2: 4, 8; 3: 9; 4: 13; 6: 3, 4, 7; 11: 5; 20: 1–3*.

¹²¹ The bone sample analysis conducted in the Poznań Radiocarbon Laboratory indicated, with 95% probability, a dating to the Late Hallstatt period, *i.e.* the transition from the 5th to the 4th century BC.

¹²² Graves 212 and 459; Svoljšak, Pogačnik 2002, 86, 189, *Pl. 37: 13, 14; 88: 15*. Teržan 2002, 90, 95.

¹²³ Gabrovec 1960a, 68–75.

¹²⁴ Stare 1954, *Pl. 7: 6; 14: 1; 50: 3; 55: 1*; Gabrovec 1975, 342, 343; Škvor Jernejčič 2014a, 155.

¹²⁵ Gabrovec 1960a, *Pl. 28: 6*.

¹²⁶ Gabrovec 1960a, *Pl. 20: 9*.

¹²⁷ Pflaum 2010, 189–195, 197, 198.

Gabrovec already tackled the problem of the cemetery's horizontal stratigraphy (Gabrovec 1960a, 72), concluding that it gradually spread northwards. He primarily drew this conclusion from the pins found in the southern part and the late variants of brooches occurring in the northern part of the cemetery. It is certainly true that the northern part revealed no burials that could reliably predate the Ljubljana IIB phase, but it did include burials (Graves 53, 58, 79) that could be attributed to the early period of the cemetery.

The distribution of individual types of burials brings interesting insights (*Fig. 7*). Urn burials are almost absent in the northern part of the cemetery; Gabrovec saw them as early.¹²⁸ The graves of Type 5, with widely strewn ashes only came to light in the southern part, excavated in 1948–1951. It is a type reliably identified in five examples (Graves 14, 15, 24, 25 and 26), while Grave 32 was severely damaged. Graves 14, 15, 24, 25 and 26 form a semi-circle around Feature Ž 22, interpreted as a cult spot.¹²⁹ Associated with the semicircle is Features Ž 13 and Ž 16, with the former interpreted as a fireplace (0.5 × 0.5 m) located in the area of an extensive cultural layer measuring roughly 6 m in length and up to 3 m in width. These features differ from those identified as graves in their size (*e.g.* Ž 25, as the largest, was 3 m long and up to 1.9 m wide) and the associated small finds. They yielded pyramidal loom weights, different parts of pottery vessels, bronze objects only surviving as fragments and a great quantity of animal remains that are not characteristic funerary assemblages, which is corroborated by the very rare remains of calcinated human bone remains.¹³⁰ To the north of this group of features, the cemetery is divided with two drystone linear constructions running in an east-westerly direction, which Stane Gabrovec presumed were constructed after the prehistoric necropolis had been abandoned.¹³¹ The north construction, which damaged cremation Grave 38, was certainly built when the prehistoric cemetery was no longer in use. In the opinion of Timotej Knific, the two constructions formed part of a pathway, with the south one already in use in the time of the cemetery and the north one built later, as an

expansion of the path surface in the Roman or the Migration period.¹³² The reinforced pathway would thus divide the prehistoric cemetery in the north and south parts; the earliest burials were located in the south and burial in the north began in the Ljubljana IIB phase.

In the burial rite, the metal artefacts (such as roll-headed pins, bronze two-looped bow brooches, iron two-looped brooches) and several of the pottery forms (the most characteristic being bowls with high handles and shallow jars with a low neck), the cemetery in Pristava is closely connected with the Ljubljana group in the time of its greatest extent in the IIB and IIIa phases,¹³³ but also wider with the Dolenjska group in the Podzemelj horizon (evidence of which are the hair rings and the Šmarjeta-type helmet). Some forms of pottery and also some ornaments (mainly those of the Urnfield tradition such as jars with a small base diameter and grooving) have close parallels from the archaeological sites in Carinthia and Styria; such parallels have also been noted for Kranj.¹³⁴ What is intriguing is the striking similarity of the bronze two-looped brooches from Pristava and those from Bischofshofen, with the latter dated to a later time than the former. There are also strong ties with the area of the Sveta Lucija cultural circle, which are observable in the early phases of the Sveta Lucija group and in the close parallels from the Tolmin cemetery that include band bracelets and multi-knobbed pins, but also low triangular feet of single-looped crescent-shaped brooches, from which two-looped bow brooches are believed to have developed within the Sveta Lucija group.¹³⁵

The cemetery in Pristava reflects the life of the Early Iron Age community in this area in the span of roughly two centuries. Its prosperity can be seen in several rich burials, the lavishly decorated crescent-shaped brooch, the remains of a Šmarjeta-type helmet, the numerous sheet-metal fragments and parts of bronze vessels.

Translation: Andreja Maver

¹²⁸ Gabrovec 1960a, 48–49.

¹²⁹ The ¹⁴C analysis of the beech charcoal sample taken in the area of Feature 22 revealed a date between 790 and 420 BC; Pleterski 2008, 64.

¹³⁰ Gabrovec 1960a, 22–27.

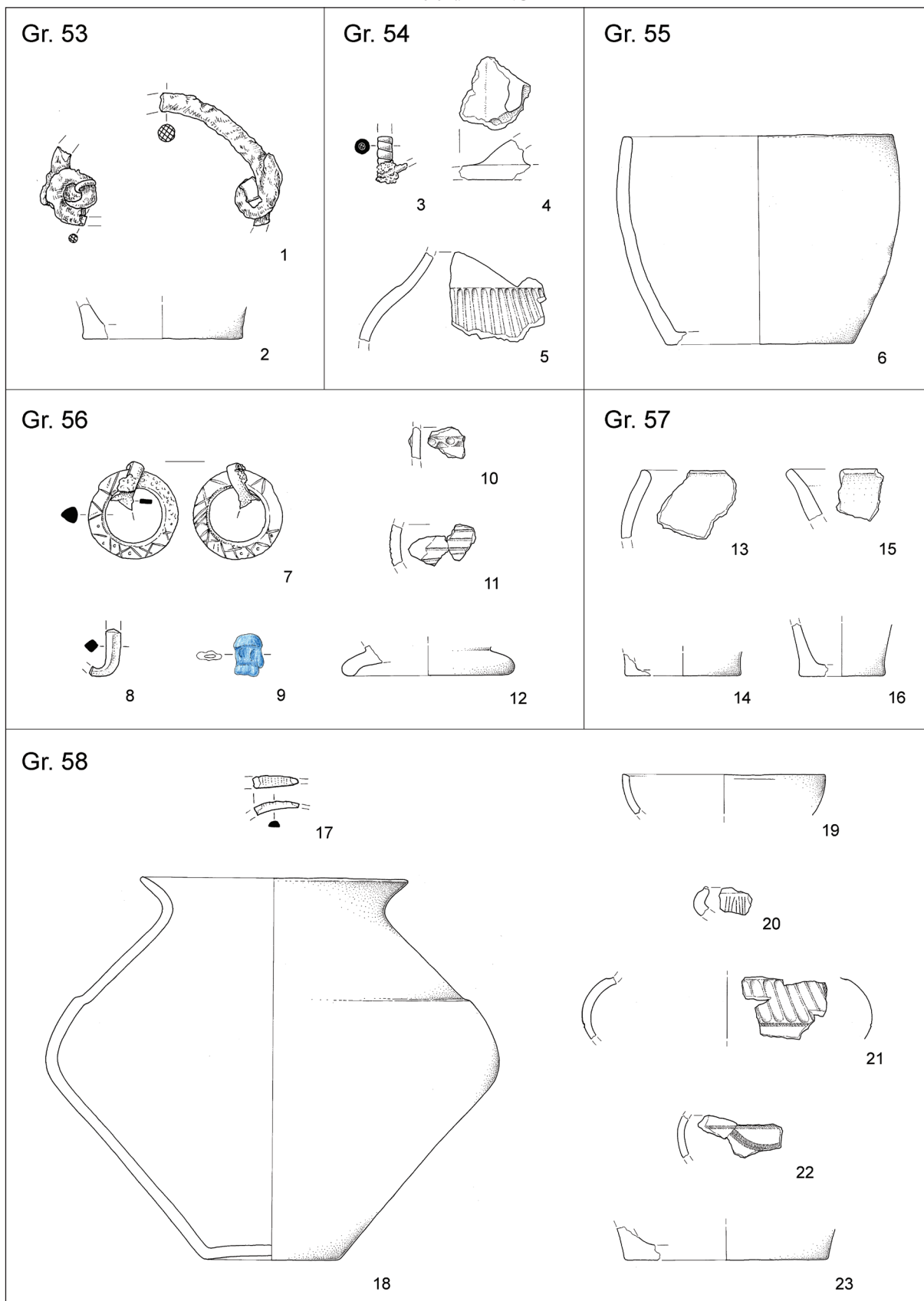
¹³¹ Gabrovec 1960a, 14–16.

¹³² Knific 1983, 11–18; Pleterski 2008, 75, 80, 93, 94.

¹³³ Gabrovec 1987b.

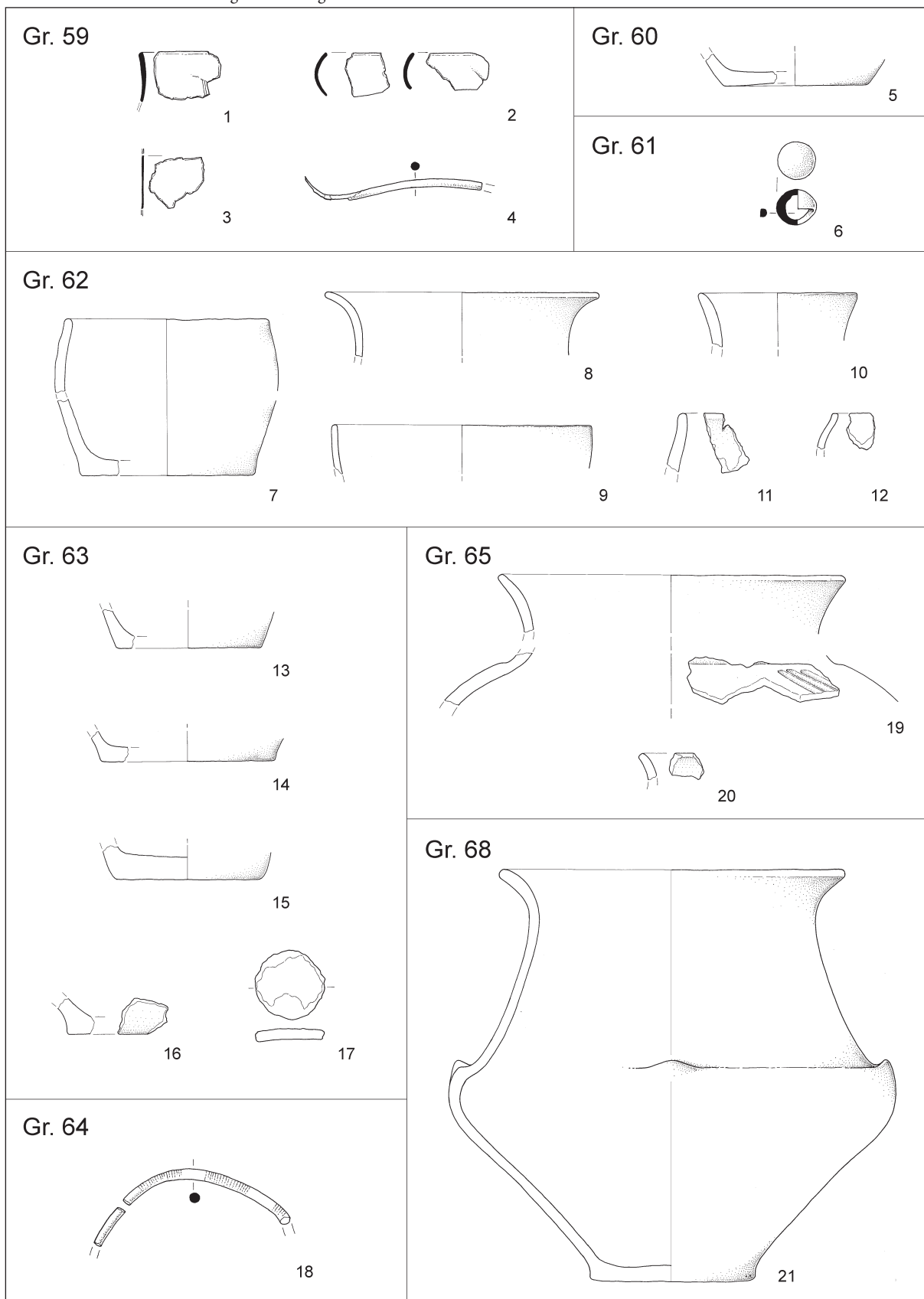
¹³⁴ Horvat 1984, 155.

¹³⁵ Gabrovec 1970, 35–37.

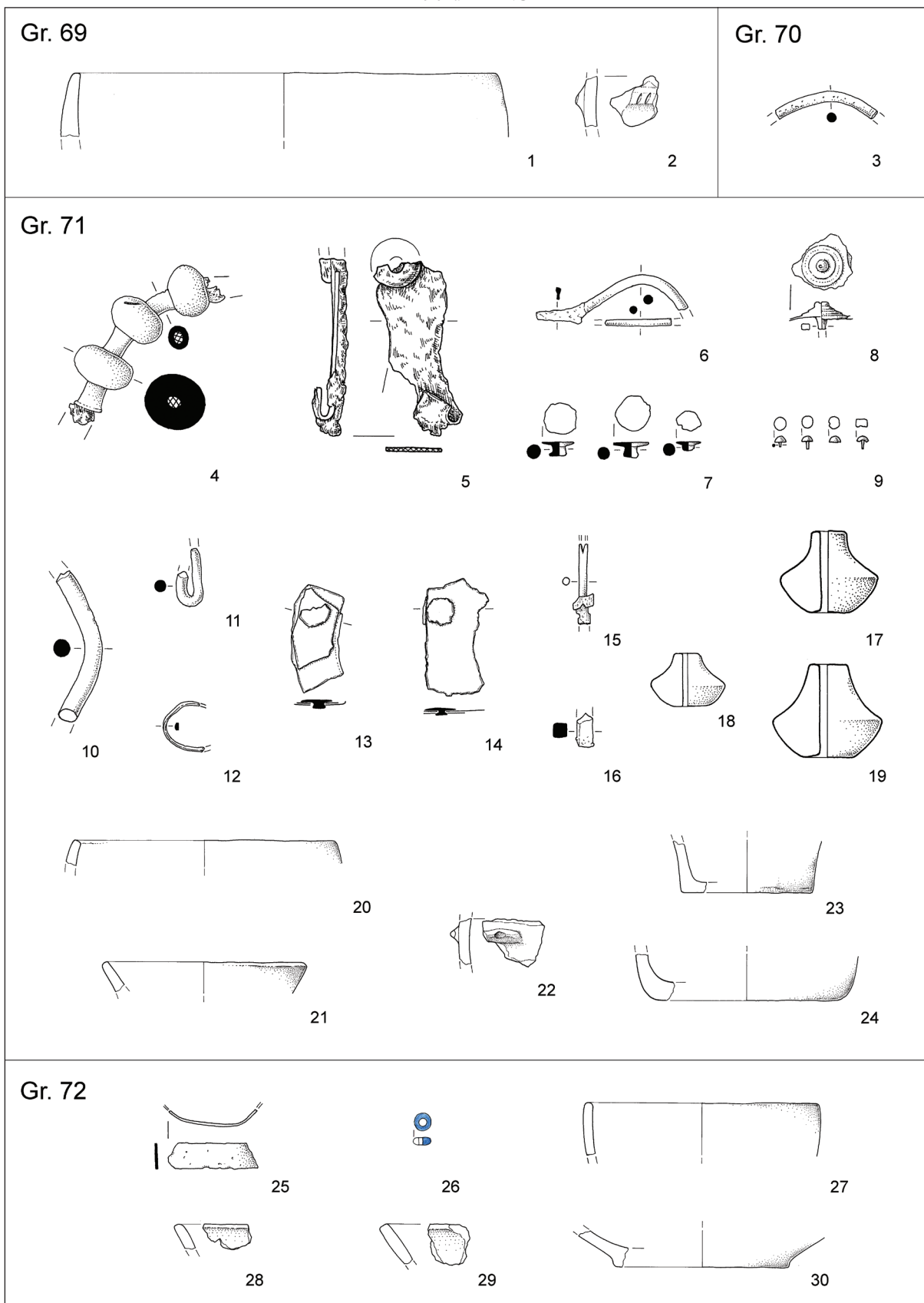

T. 1: Pristava na Bledu, pridatki iz grobov 53–58. 1 železo; 3 bron in železo; 7,8,17 bron; 9 steklo; ostalo keramika. M. 1,3,7–9,17 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 1: Pristava in Bled, goods from Graves 53–58. 1 iron; 3 bronze and iron; 7,8,17 bronze; 9 glass; other pottery. Scale 1,3,7–9,17 = 1:2; other = 1:4.

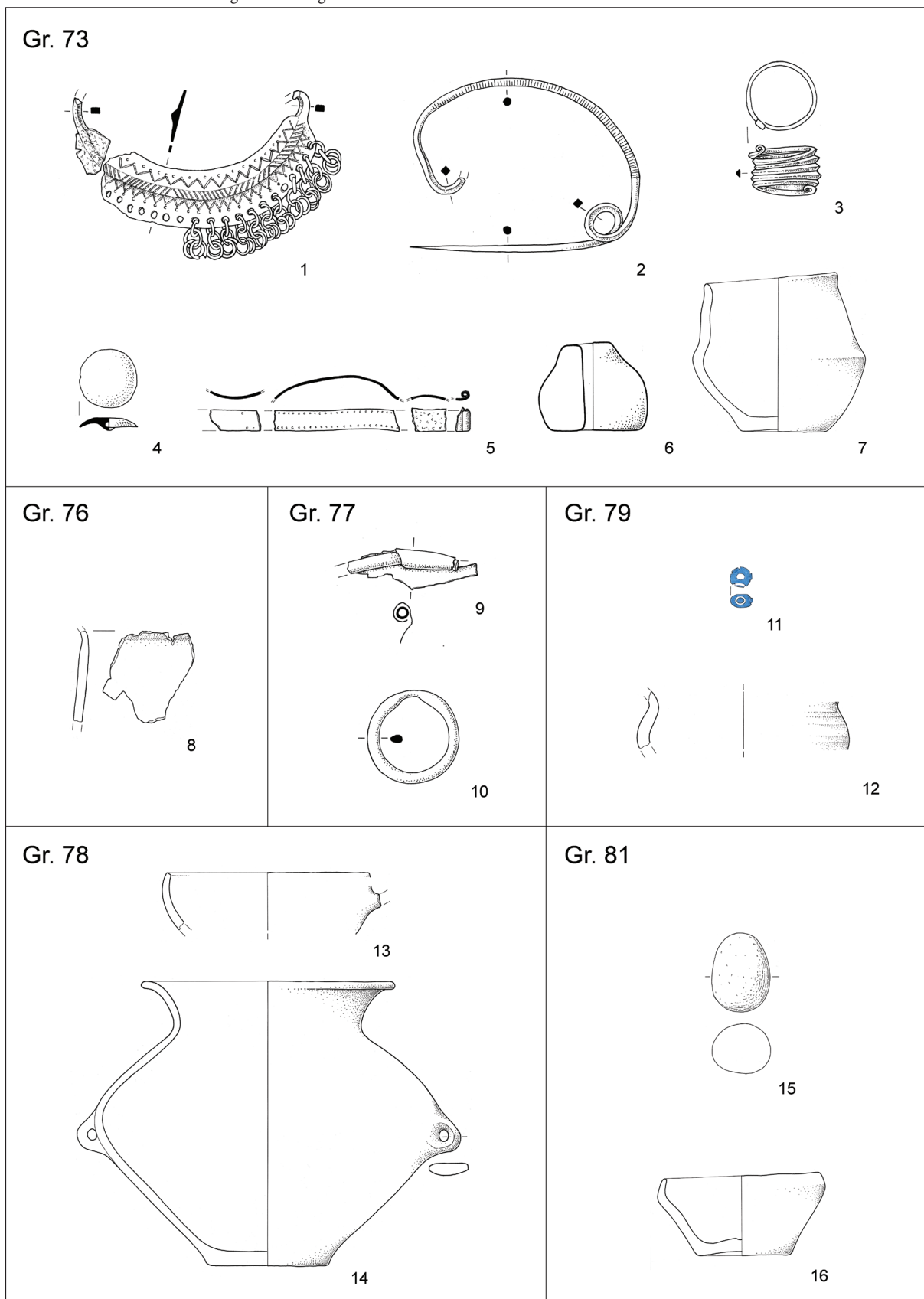

T. 2: Pristava na Bledu, pridatki iz grobov 59–65 in 68. 1–4,6,18 bron; ostalo keramika. M. 1–4,6,18 = 1:2; ostalo = 1:4.
 Pl. 2: Pristava in Bled, goods from Graves 59–65 in 68. 1–4,6,18 bronze; other pottery. Scale 1–4,6,18 = 1:2; other = 1:4.

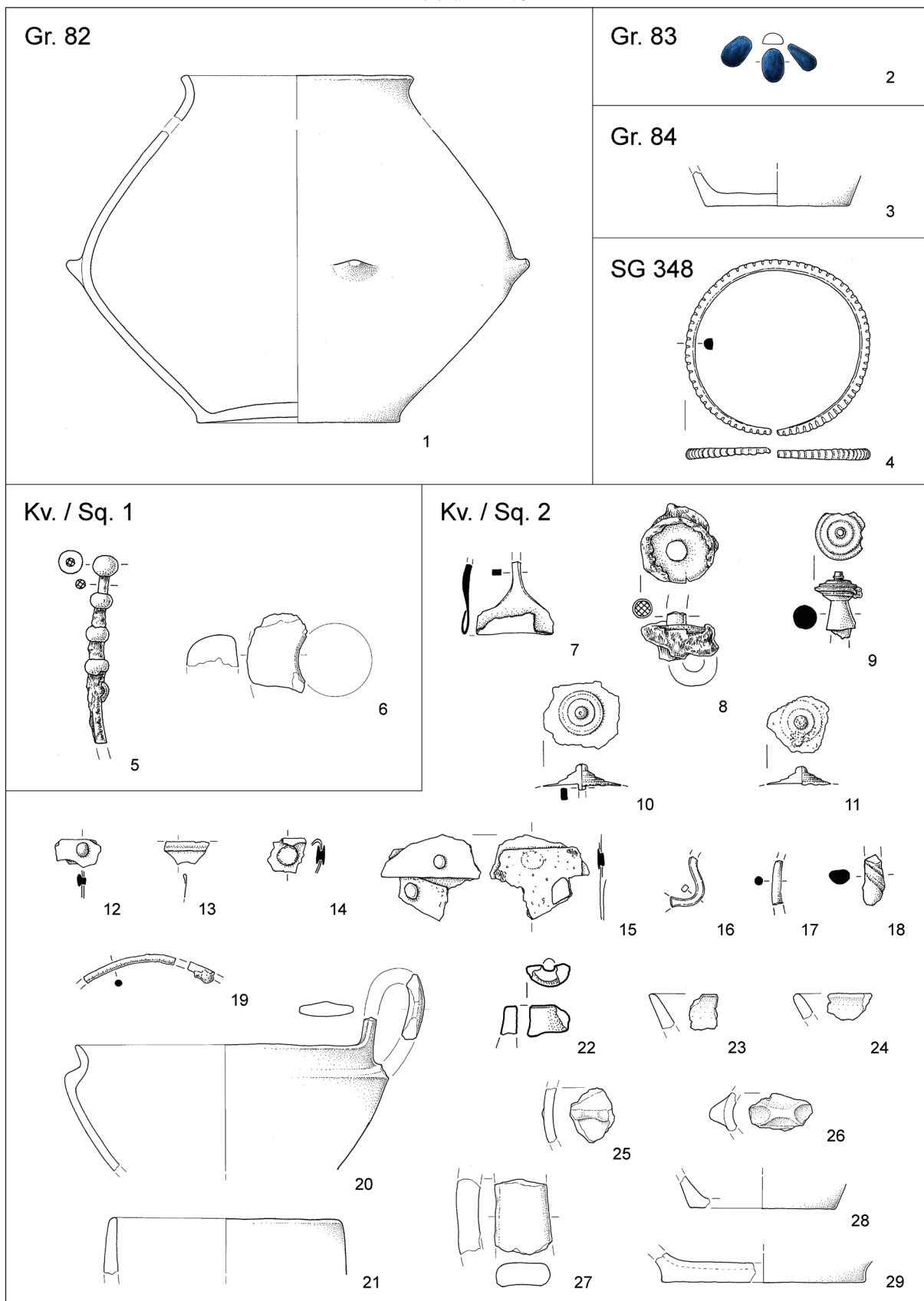
T. 3: Pristava na Bledu, pridatki iz grobov 69–72. 3,6–16,25 bron; 4 bron in železo; 5 železo; 26 steklo; ostalo keramika.
M. 3–19,25,26 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 3: Pristava in Bled, goods from Graves 69–72. 3,6–16,25 bronze; 4 bronze and iron; 5 iron; 26 glass; other pottery.
Scale 3–19,25,26 = 1:2; other = 1:4.

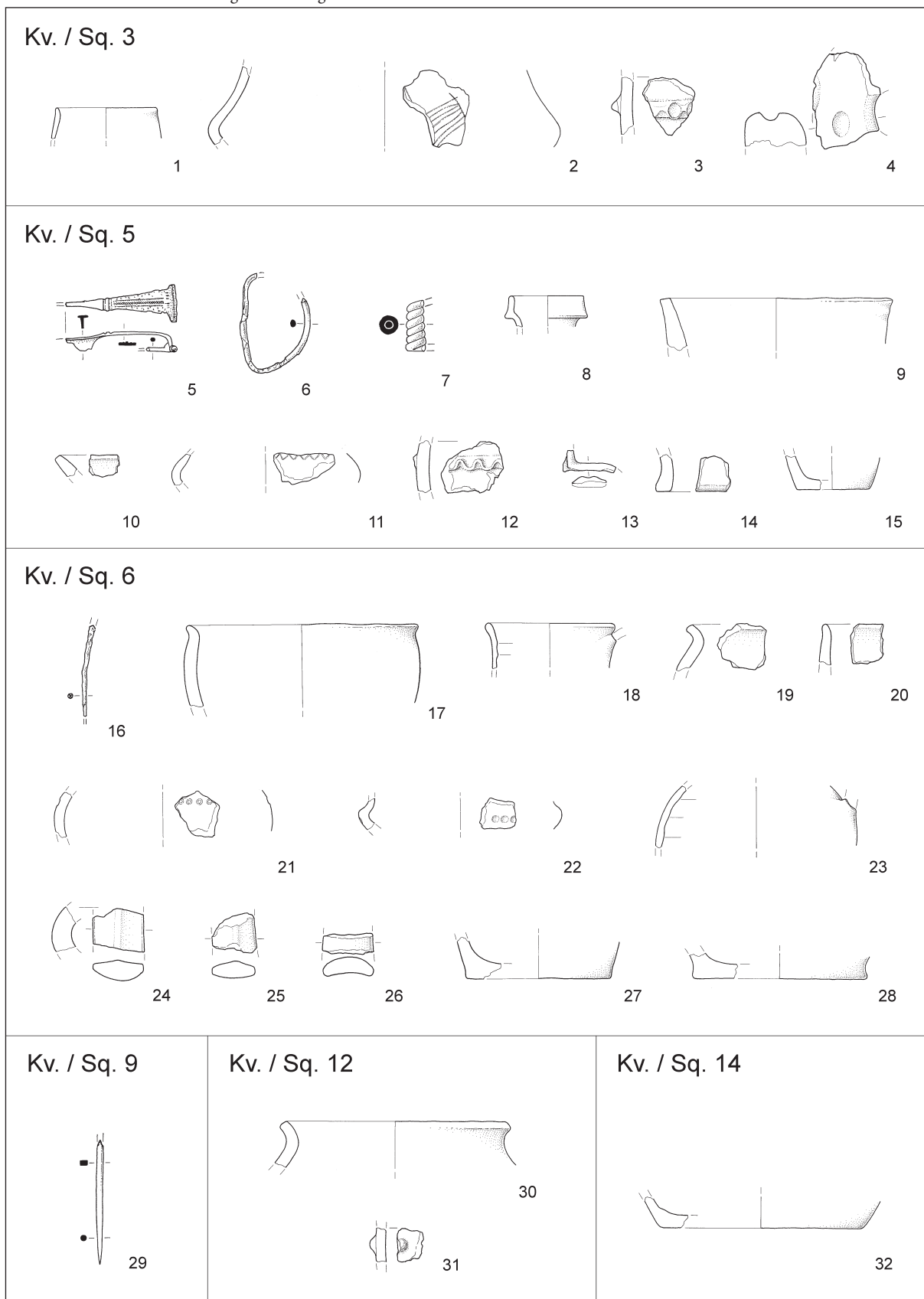
T. 4: Pristava na Bledu, pridatki iz grobov 73–81. 1–5,9,10 bron; 11 steklo; 15 kamen; ostalo keramika. M. 1–6,9–11 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 4: Pristava in Bled, goods from Graves 73–81. 1–5,9,10 bronze; 11 glass; 15 stone; other pottery. Scale 1–6,9–11 = 1:2; other = 1:4.

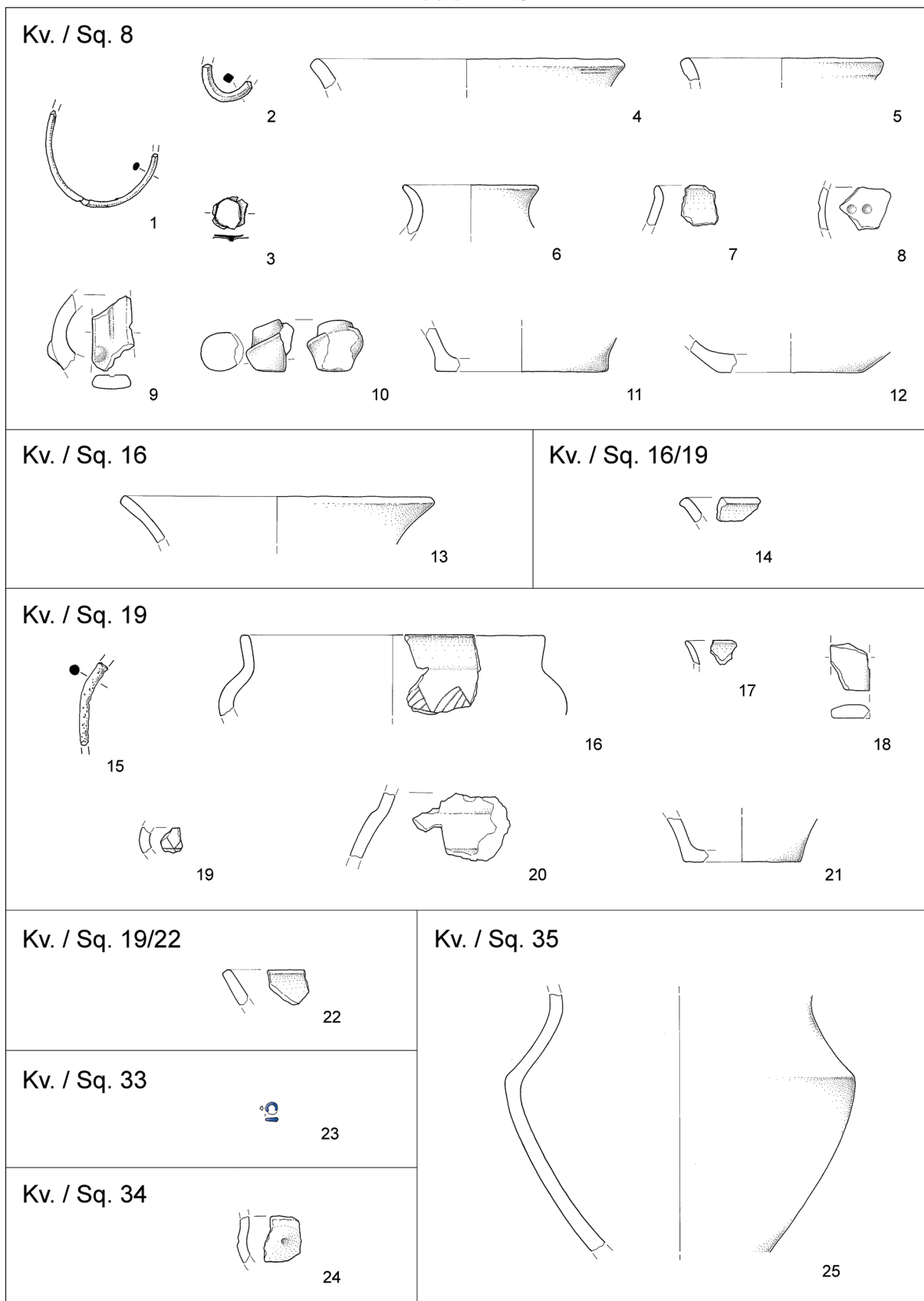
T. 5: Pristava na Bledu, pridatki v žganih grobovih 82–84 in skeletnem grobu 348 ter raztresene najdbe v kv. 1 in 2. 2 steklo; 4,7, 9–19 bron; 5, 8 bron in železo; ostalo keramika. M. 2, 4,5,7–19 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 5: Pristava in Bled, goods from cremation Graves 82–84 and inhumation Grave 348, as well as stray finds from Grid Squares 1 and 2. 2 glass; 4,7, 9–19 bronze; 5, 8 bronze and iron; other pottery. Scale 2, 4,5,7–19 = 1:2; other = 1:4.

T. 6: Pristava na Bledu, raztresene najdbe v kv. 3, 5, 6, 9, 12 in 14. 5–7,29 bron; 16 železo; ostalo keramika. M 5–7,16,19 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 6: Pristava in Bled, stray finds from Grid Squares 3, 5, 6, 9, 12 and 14. 5–7,29 bronze; 16 iron; other pottery. Scale 5–7,16,19 = 1:2; other = 1:4.

T. 7: Pristava na Bledu, raztresene najdbe v kv. 8, 16, 19, 22, 33, 34 in 35. 1–3,15 bron; 23 steklo; ostalo keramika. M. 1–3,15,23 = 1:2; ostalo = 1:4.

Pl. 7: Pristava in Bled, stray finds from Grid Squares 8, 16, 19, 22, 33, 34 and 35. 1–3,15 bronze; 23 glass; other pottery. Scale 1–3,15,23 = 1:2; other = 1:4.

Polona Bitenc
Narodni muzej Slovenije
Arheološki oddelek
Prešernova 20
SI-1000 Ljubljana
polona.bitenc@nms.si

Slikovno gradivo: – Sl. 1 (foto: Jože Hanc). – Sl. 8a in b (foto: Slavko Ciglencečki). – Sl. 6 in 8c (foto: Boris Vičič, ZVKDS OE Ljubljana). – Sl. 8d, e in f (foto: Borut Križ, Dolenjski muzej Novo mesto). – Sl. 8g (foto: Pavel Bračko). – Sl. 9 (foto: Tomaž Lauko, Narodni muzej Slovenije). – Sl. 10 in t. 1–7 (risba: Ida Murgelj, Narodni muzej Slovenije). Vse fotografije so iz arhiva NMS.

Illustrations: – Fig. 1 (photo: Jože Hanc). – Figs. 8a and b (photo: Slavko Ciglencečki). – Figs. 6 and 8c (photo: Boris Vičič, ZVKDS OE Ljubljana). – Figs. 8d, e and f (photo: Borut Križ, Dolenjski muzej). – Fig. 8g (photo: Pavel Bračko). – Fig. 9 (photo: Tomaž Lauko, Narodni muzej Slovenije). – Fig. 10 and Pls. 1–7 (drawings: Ida Murgelj, Narodni muzej Slovenije). All the photographs are from the Archive of NMS.

